

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

KONSTANTINAS TRIŠINAS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS PROGRAMA
Programos valstybinis kodas 621M90011

**TEŠTINĖ NUSIKALSTAMA VEIKA LIETUVOS IR UŽSIENIO ŠALIŲ
BAUDŽIAMOJOJE TEISĖJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
Dr. Tomas Girdenis

Vilnius, 2014

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	3
ĮVADAS	4
1. POŽIŪRIŲ Į TĘSTINĘ NUSIKALSTAMĄ VEIKĄ ĮVAIROVĖ	9
1.1. Požiūriai į tęstinę nusikalstamą veiką Lietuvoje.....	9
1.2. Požiūriai į tęstinę nusikalstamą veiką užsienio valstybėse	12
2. TĘSTINĖS NUSIKALSTAMOS VEIKOS POŽYMIAI	19
2.1. Lietuvos teismų praktikoje suformuoti tęstinės nusikalstamos veikos požymiai	19
2.1.1. Kelių pavojingų veikų požymis tęstinėje nusikalstamoje veikoje	21
2.1.2. Kaltė tęstinėje nusikalstamoje veikoje	27
2.1.3. Kėsinimosi objektas–vertybė tęstinėje nusikalstamoje veikoje	43
3. TĘSTINĖS NUSIKALSTAMOS VEIKOS ATSIŠAKYMO GALIMYBĖS	54
3.1. Teorinis tęstinės nusikalstamos veikos atsisakymo pagrindas ir užsienio valstybių praktika	54
3.2. Bendrai padarytos turtinės žalos sudėjimas: naujas modelis baudžiamajam įstatymui ..	57
IŠVADOS	65
PASIŪLYMAI	67
LITERATŪRA	68
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	77
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	79
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	81
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	83

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ATPK – Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas

BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas

BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

VFR – Vokietijos Federacinė Respublika

IVADAS

Tiriama problema. Ar Lietuvos teismų praktikoje suformuotos tęstinės nusikalstamos veikos požymių vienodas taikymas yra įmanomas visų kategorijų baudžiamosiose bylose? Ar galima atsisakyti tęstinės nusikalstamos veikos pereinant prie savarankiškų nusikalstamų veikų kvalifikavimo ir bausmių skyrimo už jas?

Baigiamojo darbo aktualumas. Tęstinė nusikalstama veika pripažįstama daugelio valstybių baudžiamajoje teisėje. Valstybių teisinių sistemų skirtumai lemia tai, kad vienur faktinė situacija gali būti vertinama kaip viena nusikalstama veika, o kitoje valstybėje teorijoje ir praktikoje suformuotos nuostatos analogišką situaciją privers vertinti kaip atskiras nusikalstamas veikas. Pastaraisiais metais vis daugėja mokslininkų, kurie pripažįsta tęstinę nusikalstamą veiką kaip pavienę veiką. Tai nepašalina fakto, kad skirtingų valstybių mokslas ir praktika nustato įvairius ir skirtingus tęstinės nusikalstamos veikos požymius. Pagrįstai kyla klausimas, kokie tęstinės nusikalstamos veikos požymiai yra aktualūs ir tinkami Lietuvos teismų praktikai? Pagaliau, kokia turėtų būti tęstinės nusikalstamos veikos samprata? BK 63 str. 10 d. skelbiama, kad „nelaikoma, kad asmuo padarė kelias nusikalstamas veikas, jeigu jis padarė tęstinę nusikalstamą veiką“. Teisingas asmens atliktų veiksmų teisinis vertinimas lemia jo baudžiamosios atsakomybės ribas. Akivaizdu, kad šis klausimas yra aktualus – neteisingas situacijos vertinimas gali apsunkinti asmens baudžiamąją atsakomybę. Lietuvoje įstatymų leidėjas tęstinės nusikalstamos veikos požymių baudžiamajame įstatyme nesuformavo. Tai palikta teismų praktikai bei baudžiamosios teisės mokslui. Teismų praktikoje tęstinės nusikalstamos veikos terminas buvo vartojamas dar 1996 metais¹, tiesa, be aiškių tokios veikos požymių ar sampratos. Teismams buvo palikta diskrecija aiškinti ir tinkamai taikyti tęstinės nusikalstamos veikos požymius. Reaguojant į besikeičiančią socialinę ir geopolitinę valstybės sferą, būtina išanalizuoti, ar teismų praktikoje suformuoti tęstinės nusikalstamos veikos požymiai yra tinkami ir nenukrypo nuo baudžiamosios teisės teorijos nuostatų, ar požymiai pagrįsti. Socialinei aplinkai keičiantis ir vystantis sparčiau, nei su tokia sparta spėja įstatymų leidėjas, teismai yra priversti aiškinti teisę, suteikti esamoms normoms platesnes reikšmes, pritaikyti jas pasikeitusiems teisiniams santykiams, įtraukti papildomus kriterijus vardan teisingo teisinio situacijų vertinimo. Iki šių dienų Lietuvos teismų praktikoje suformuoti tęstinės nusikalstamos veikos požymiai nebuvo taikomi vienodai. Skirtingų kategorijų baudžiamosiose bylose pabrėžiami vis kiti tęstinės nusikalstamos veikos požymiai, kurie ne tik kliudo vieningam tęstinės nusikalstamos veikos sampratos nusistovėjimui, tačiau lemia

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 1996 m. birželio 21 d. apžvalga Nr. B2-3 „Įstatymų dėl baudžiamosios atsakomybės už turto prievartavimą taikymo teismų praktikos apibendrinimas“. *Teismų praktika*. 1996, Nr. 4 -3.

skirtingą panašių situacijų teisinį vertinimą teismų praktikoje. Anksčiau teismų praktikoje buvo ypač akcentuojamas vieningos tyčios kriterijaus kaltininko veiksnuose griežtas nustatymas, vieno šaltinio ir nukentėjusiojo požymiai². Pastarųjų metų teismų praktikoje, kai kurių požymių atsisakyta – prioritetas teikiamas vieningai kaltininko tyčiai³. Tai vienas iš svarbiausių požymių – subjektyvusis nusikalstamos veikos požymis. Tačiau asmens kaltės formos ir turinio nustatymas yra nevieningas teismų praktikoje, kartais jis izoliuojamas nuo kitų tęstinės nusikalstamos veikos požymių arba jiems prieštarauja. Visų tęstinės nusikalstamos veikos požymių nustatymo ir taikymo specifika teismų praktikoje yra tapusi nevienoda, neaiški, kai kuriais atvejais prieštaraujanti tęstinės veikos sampratai ir baudžiamosios teisės teorijai. Praktikoje taikant vieningos tyčios požymį atsiranda problemų atibojant tęstinę nusikalstamą veiką nuo nusikalstamų veikų daugeto formų. Atskleidus visus požymius ir jų specifiką tęstinėje nusikalstamoje veikoje, juos sujungus, taip pat pasitelkiant užsienio valstybių mokslo nuostatas ir išvalgas, Lietuvos teismų praktikai ir mokslui privalu pasiūlyti tinkamą tęstinės nusikalstamos veikos požymių visumą ir jų taikymo pasiūlymus konkrečiose situacijose.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Mūsų valstybės baudžiamosios teisės mokslininkai tęstinę nusikalstamą veiką analizuoti plačiau pradėjo palyginus neseniai. A. Abramavičius tęstinę nusikalstamą veiką pripažino kaip situacijas, kuomet asmuo suvokia galutinį konkretų rezultatą, tačiau dėl objektyvių priežasčių negali jo pasiekti vienu nusikalstamų poelgiu. Analizuodamas nusikalstamų veikų sutapties klausimus ir veikų atibojimą nuo pavienės veikos, apie tęstinę nusikalstamą veiką glaustai rašė V. Piesliakas. Šis mokslininkas pažymėjo, kad tęstinėje nusikalstamoje veikoje egzistuoja keli epizodai, iš kurių kiekvienas atskirai atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje aprašytus nusikalstamos veikos sudėties požymius, bet atskirai nekvalifikuojami⁴. Mokslininkas pabrėžė veikos epizodo sąvoką, pateikė LAT kasacinių bylų pavyzdžius. Teismų praktikai vis labiau plėtojant tęstinės nusikalstamos veikos požymius ir siaurinant takoskyrą tarp jos atibojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto, T. Girdenis pateikė tęstinės nusikalstamos veikos sampratą, jos požymius, susiejo tai su teismų praktikos pavyzdžiais⁵. T. Girdenio moksliniame straipsnyje buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad vieno šaltinio požymis, kaip tęstinės nusikalstamos veikos elementas, reikalauja atskiro teismų

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-27/2006, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 28 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-26/2006.

³ *Aut. pastaba:* teismų praktikoje vartojamas vieningos tyčios terminas netikslus, jis nesuderinamas su teismų praktikos patvirtintu neatsargios tęstinės nusikalstamos veikos egzistavimu, taigi, privalo būti koreguojamas. Darbe pateikiami pasiūlymai terminų suvienodinimui.

⁴ Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Aplinkybės, darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008. p. 144-147.

⁵ Girdenis T. Tęstinės nusikalstamos veikos samprata ir požymiai. *Jurisprudencija*. 2007, 8.(98).

ir mokslo dėmesio⁶. Vėliau, nagrinėdamas nusikalstamų veikų daugeto formas, T. Girdenis tęstinei nusikalstamai veikai ir jos problematikai skyrė papildomą dėmesį daktaro disertacijoje⁷. Tęsdamas moksliniame straipsnyje iškeltą diskusiją dėl tęstinės nusikalstamos veikos požymių, mokslininkas pabrėžė vieningo kaltės turinio svarbą identifikuojant tęstinę veiką, vieno šaltinio požymį pakeitė baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės požymio įtraukimu. JAV ir Anglijos teorijoje tęstinė nusikalstama veika teorijoje nėra plačiai išnagrinėta, nors teisės aktuose galima aptikti jos požymius atitinkančių nusikalstamų veikų rūšių. Pastarosiose valstybėse išleisti bausmių skyrimo teisės aktai tęstinę nusikalstamą atpažįsta kaip eilę savarankiškų nusikalstamų veikų, už kurias skiriama bausmė pagal specialias taisykles. Tai Lietuvos baudžiamajai teisei naujas ir neiširtas modelis. Rusijoje tęstinę nusikalstamą veiką nagrinėjo T. Černenko, E. Vasilijeva, T. Kalinina. Pastarųjų mokslininkų darbai buvo orientuoti į nusikalstamų veikų daugeto formas, liko nenagrinėtas tęstinės nusikalstamos veikos subjektyvusis elementas. A. Orazdurdyjev savo išvalgose pateikė konstruktyvią tęstinės nusikalstamos veikos požymių analizę, siedamas asmens valinį –psichologinį kriterijų su socialine veikos reikšme, tačiau visiškai nenagrinėjo teismų praktikos pavyzdžių. A. Zhalinskij, J. Wessels nagrinėjo tęstinę nusikalstamą veiką Vokietijos baudžiamojoje teisėje ir išreiškė abejones dėl tokios pavienės nusikalstamos veikos egzistavimo pagrįstumo, kadangi ji yra paremta kaltininko įsivaizdavimu, o tai nėra objektyvu.

Pastarųjų kelerių metų teismų praktika deklaratyviai naudoja anksčiau atrastus tęstinės nusikalstamos veikos požymius, tačiau kai kuriais atvejais pasigendama konstruktyvaus situacijų vertinimo. Tam, kad būtų galima nustatyti bendrus teismų praktikai priimtinus standartus ir atkreipti dėmesį į naudojamą metodiką nustatant tęstinės nusikalstamos veikos požymius, verta atkreipti dėmesį į užsienio valstybių teisinėje praktikoje bei moksle esančias išvalgas. Ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas vieningo asmens kaltės požymiui. Pastarųjų metų Lietuvos teismų praktika šį požymį taikė gan plečiamai, pripažindama veikas tęstinėmis, kurios teorijos požiūriu vertintinos kaip kelios nusikalstamos veikos arba priešingai. Vieningos tyčios kriterijus tapo esminis elementas, kurį nustatinėjant dažnai pamirštami ir kiti požymiai, padedantys identifiкуoti veikos pobūdį.

Į tęstinės nusikalstamos veikos požymius ir jų taikymą faktinėse situacijose reikia pažvelgti kritiškai, vadovautis ne tik teismų praktikoje nusistovėjusiais standartais, tačiau atsižvelgti ir į užsienio valstybių suformuotus požymius, analizes. Analizuojant Lietuvos teismų praktiką bus atskleidžiamas tęstinės nusikalstamos veikos požymių turinys, jų tarpusavio sąveika.

⁶ Girdenis T., *supra note 5*.

⁷ Girdenis T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (OI S)*. Vilnius, 2011.

Baigiamojo darbo reikšmė. Moksliniame darbe pateikiamos užsienio valstybių baudžiamosios teisės teorijos tęstinės nusikalstamos veikos sampratos, taikomi požymiai. Darbe analizuojama Lietuvos teismų praktika tęstinės nusikalstamos veikos atžvilgiu, atskleidžiamas teismų praktikos nenuoseklumas ir prieštaravimai teorijai, teikiami pasiūlymai, kuria linkme galima keisti suformuotus požymius, kaip tinkamai juos taikyti, kurie iš požymių yra pagrįsti, o kurių vertėtų atsisakyti. Galiausiai, analizuojama teorinė tęstinės nusikalstamos veikos atsisakymo galimybė ir pateikiamas Lietuvos baudžiamajai teisei naujas nusikalstamų veikų kvalifikavimo modelis, susijęs su bendrai padarytos turtinės žalos dydžiu.

Tyrimo tikslas. Atskleisti tęstinės nusikalstamos veikos sampratą ir požymius teorijoje bei praktikoje, suformuoti Lietuvos teismų praktikai ir mokslui pagrįstus tęstinės nusikalstamos veikos požymius.

Tyrimo uždaviniai. Šiame moksliniame darbe yra keliami šie uždaviniai:

- 1) Išanalizuoti užsienio šalių baudžiamosios teisės teorijoje suformuotus tęstinės nusikalstamos veikos požymius ir sampratą;
- 2) Pateikti Lietuvos baudžiamosios teisės teorijoje suformuotus nusikalstamos veikos požymius ir sampratą;
- 3) Išanalizuoti ir įvertinti Lietuvos teismų praktikoje suformuotus tęstinės nusikalstamos veikos požymius, įvertinant faktines situacijas ir teorijos pateiktas išvalgas;
- 4) Identifikuoti Lietuvos teismų praktikai ir teorijai vieningus tęstinės nusikalstamos veikos požymius, atskleidžiant jų struktūrines dalis;
- 5) Išanalizuoti ir pateikti tęstinės nusikalstamos veikos atsisakymo galimybes Lietuvos baudžiamojoje teisėje.

Tyrimo metodika. Šiame moksliniame darbe naudojami tyrimo metodai yra:

- 1) Sisteminis analitinis–kritinis. Darbe analizuojamos Lietuvos ir užsienio valstybių mokslininkų pozicijos, argumentai. Naudojant šį metodą atrandami panašumai ir skirtumai tarp mokslininkų pozicijų, daromos išvalgos. Lietuvos teismų praktikoje suformuoti tęstinės nusikalstamos veikos požymiai analizuojami atskirai atrandant jų esmines dalis ir analizuojami visumoje, atskleidžiant požymių tarpusavio sąveiką bei ryšį.
- 2) Loginis. Darbe naudojama mokslinė literatūra ir jos pavyzdžiai vertinami kartu su teismų praktikos nuostatomis ir faktinių situacijų vertinimu.
- 3) Lyginamasis – teisinis. Pateikiamos įvairių šalių baudžiamosios teisės teorijos nuostatos, kurios lyginamos su Lietuvos teismų praktikos pavyzdžiais. Taip pat lyginami panašūs teismų praktikos pavyzdžiai, kurie teismų praktikoje vertinami skirtingai.

4) Apibendrinimo. Naudojant šį metodą buvo išskirti tęstinės nusikalstamos veikos požymiai ir jų sudėtiniai elementai, pateiktos įžvalgos dėl teismų praktikoje susiformavusių požymių netinkamo taikymo, pasiūlyti situacijų galimi sprendimai.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, trys dėstomosios dalys, išvados, pasiūlymai, literatūros sąrašas, anotacijos ir santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmojoje dalyje pateikiamos Lietuvos ir užsienio valstybių baudžiamosios teisės teorijos suformuotos bendrosios tęstinės nusikalstamos veikos nuostatos. Išanalizuotų valstybių pagrindu, šioje darbo dalyje pateikiami bendrieji tęstinės nusikalstamos veikos požymiai, neišskiriant konkrečioje valstybėje nustatytų kriterijų. Šiuo siekiama bendriausių požymių, atspindinčių tęstinės nusikalstamos veikos esmę.

Antrojo darbo dalyje analizuojama Lietuvos teismų praktikoje suformuota tęstinės nusikalstamos veikos samprata ir požymiai. Sampratos analizė išskaidyta į atskiras sistemines dalis, nagrinėjant kiekvieną tęstinės nusikalstamos veikos požymį atskirai, tačiau paisant ir visų požymių bendrą sąveiką. Šioje darbo dalyje atskleidžiami tęstinės nusikalstamos veikos požymių elementai, pateikiamos esminės jų nustatymo gairės, kritiškai vertinama teismų praktika, siūlomi sprendimai.

Trečiojoje darbo dalyje analizuojama Lietuvos baudžiamosios teisės teorijoje dar nenagrinėta tęstinės nusikalstamos veikos atsisakymo galimybė. Tam pagrįsti analizuojami kitose valstybėse priimti savarankiškų nusikalstamų veikų kvalifikavimo modeliai. Galiausiai, šioje darbo dalyje pateikiamas naujas nusikalstamų veikų kvalifikavimo modelis, pagrįstas bendrai padarytos turtinės žalos dydžiu.

Ginamieji teiginiai.

- 1) Tęstinė nusikalstama veika gali būti realizuojama tiesiogine neapibrėžta tyčia. Tęstinės nusikalstamos veikos atribojimui nuo nusikalstamų veikų daugeto, vertėtų atsižvelgti į tai, ar buvo pažeistos skirtingos baudžiamąjį įstatymą tiesioginės saugomos vertybės.
- 2) Teorinės ir praktinės galimybės atsisakyti tęstinės nusikalstamos veikos Lietuvos baudžiamąjoje teisėje egzistuoja sąlyginai, dėl nusikalstamų veikų ir Lietuvos baudžiamosios teisės sistemos specifikos, todėl tęstinės nusikalstamos veikos suvienodinimui visų kategorijų baudžiamosiose bylose reikėtų itin detaliam reglamentuoti nusikalstamų veikų kategorijų kvalifikavimo procesą ir bausmių skyrimo taisykles.
- 3) Atskirais poelgiais padarytas turtinės žalos dydis turėtų būti sudedamas griežtesnei baudžiamajai atsakomybei taikyti.

1. POŽIŪRIŲ Į TĘSTINĘ NUSIKALSTAMĄ VEIKĄ ĮVAIROVĖ

Visų valstybių baudžiamosios teisės mokslui ir praktikai yra svarbu nustatyti aiškius kriterijus ir požymius, kuomet yra sprendžiami asmens patraukimo baudžiamajon atsakomybėn, jos taikymo apimties, pagaliau, nusikalstamų veikų skaičiaus nustatymo klausimai. Prieš nagrinėjant Lietuvos baudžiamajai teisei aktualius tęstinės nusikalstamos veikos probleminius aspektus, pirmiausia, pateikiami įvairūs skirtingų valstybių autorių požiūriai į tęstinę nusikalstamą veiką. Siekiant tinkamo konkrečių tęstinės nusikalstamos veikos požymių interpretavimo ar atradimo Lietuvos teismų praktikoje, itin svarbu susipažinti su bendrais tęstinės nusikalstamos veikos bruožais, kurie, kaip bus matyti šiame darbo skyriuje, yra skirtingi ne tik tarp įvairių valstybių, tačiau ir tarp tos pačios valstybės baudžiamosios teisės mokslininkų.

1.1. Požiūriai į tęstinę nusikalstamą veiką Lietuvoje

Baudžiamosios teisės normos, kurios nustato nusikalstamų veikų sudėtis, formuojamos principu: viena teisės norma – vienas nusikaltimas. Egzistuoja įvairios nusikalstamų veikų sudėty: vienos išdėsto aiškius asmens veiksmus, kuriuos atlikus nusikalstama veika yra baigta, kitos reikalauja kelių sudėtinių asmens veiksmų, kad veika būtų kvalifikuojama kaip baigta, pvz.: išžaginimas, prekyba žmonėmis. Galiausiai, nors kai kurios normos yra apibrėžiamos, iš pirmo žvilgsnio, gan siaurai, tačiau savyje talpina eilę galimų asmens veiksmų iki jos visiško realizavimo, pvz.: nužudymo norma, kuri nors ir įvardinta gan lakoniškai, tačiau yra talpi plačiam spektrui asmens veiksmų, lemiančių normoje numatytus padarinius. Kaip matyti, visoms gan skirtingoms nusikalstamoms veikoms būdinga tai, kad jos yra vienas baudžiamojo įstatymo pažeidimas, asmuo atsako už vieną veiką. Tačiau dažnai atvejais, asmuo neapsiriboja vienos veikos padarymu. Tokioje situacijoje atsiranda poreikis tinkamai kvalifikuoti asmens atliktas veikas, nustatyti jų tarpusavio ryšį, subendrinti bausmes, analizuoti faktinę situaciją ir vertinti, ar gali keli panašūs epizodai būti traktuojami kaip pavienė veika, kokie kriterijai turėtų būti taikytini. BK 2 str. 1 d. nurodoma, kad asmuo atsako pagal baudžiamąjį įstatymą tik tuo atveju, jeigu jo padaryta veika buvo uždrausta baudžiamojo įstatymo, galiojusio nusikalstamos veikos padarymo metu. Teisingas asmens veiksmų baudžiamasis teisinis vertinimas yra susijęs ne tik su baudžiamosios atsakomybės taikymo ar netaikymu, tačiau taip pat su jos ribomis. Asmens veiksmų vertinimas kaip vieno tęstinio nusikaltimo arba jo išskaidymas į atskiras dalis sunkina baudžiamąją atsakomybę⁸.

⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23/2010.

BK 63 str. reglamentuoja bausmių skyrimo taisykles, kai padaromos kelios nusikalstamos veikos. Minėto straipsnio 10 d. nurodoma, jog nelaikoma, kad asmuo padarė kelias nusikalstamas veikas, jeigu jis padarė tęstinę nusikalstamą veiką. Įstatymų leidėjas tęstinės nusikalstamos veikos sampratą, požymius, tinkamą jų taikymą faktinėse situacijose paliko formuoti baudžiamosios teisės mokslui ir praktikai.

Lietuvoje tęstinės nusikalstamos veikos sampratą teorijoje gan glaustai išdėstė Vilniaus universiteto išleistame baudžiamosios teisės bendrosios dalies vadovėlio autoriai, kurie nurodė, kad „tęstiniu nusikaltimu laikoma veika, kuri susideda iš tapačių veiksmų, esant vieningai kaltei ir siekiant vieningo rezultato“⁹. Knygoje pateikiamas vagystės pavyzdys, kuris siejamas su svetimo turto pagrobimu analogišku būdu. Be kita ko, nurodoma, kad tęstinėje nusikalstamoje veikoje „atskiri asmens veiksmai, kurie galėtų būti vertintini kaip atskiri nusikaltimai, yra vieno nusikaltimo atskiros grandys“¹⁰. Autoriai tęstinumą sieja su laiko tarpu: jei asmuo atlieka kelias analogiškas veikas kelių per kelis mėnesius, o po to nutraukia tokius veiksmus (t. y. užbaigia tęstinę nusikalstamą veiką), tačiau praėjus tam tikram laiko tarpui vėl atlieka analogiškus veiksmus, tokia veika turėtų būti vertinama kaip nusikalstamų veikų daugetas¹¹. Tokia pozicija dviprasmiška: viena vertus, tokios veikos kaip seksualinis priekabiavimas, sukčiavimas, kontrabanda ar sistemingos vagystės, trunkančios ilgą laiką, yra tokio pobūdžio, kuomet asmuo jas atlieka esant poreikiui ar esant faktinėms galimybėms, naudoja skirtingus būdus, tarp atskirų pavojingų veikų gali atsirasti nemažas laiko tarpas. Kita vertus, verta atkreipti dėmesį į išdėstytą poziciją, kad „jei kaltininkas atlikęs pirmąją nusikalstamą veiką neturi konkrečiai apibrėžto rezultato, atskiros pavojingos veikos turėtų būti kvalifikuojamos kaip nusikalstamų veikų daugetas“¹². Tokia pozicija susijusi su padarinių numatymo ir apibrėžtumo vertinimu, tačiau gali atsirasti problemų, kuomet asmuo atlieka pavojingas veikas, siekdamas kuo didesnio rezultato ir jo nedetalizuoja. Taikant aptartą tęstinės nusikalstamos veikos sampratą, kiekviena pavojinga veika būtų vertinama kaip atskira, jei prieš atliekant pirmąją pavojingą veiką ar jos atlikimo metu, asmuo suvokia kėsinosi objektą, kaip bendrai siekiamą rezultatą, nekonkretina savo kaltės su galimybe užbaigti nusikalstamą veiką vienu poelgiu, suvokia kėsinosi objektą ne kaip dalį bendro siekiamo rezultato. Tačiau kaltės nustatymo metodika tokiu atveju tampa pakankamai sudėtinga, ji prilyginama esminiam veikos identifikavimo kriterijui.

V. Piesliakas formuoja kitokią tęstinės nusikalstamos veikos sampratą ir ją pateikia kaip keturių požymių visetą: „pirma, turi būti padaryti bent keli kūno judesiai [...]; antra, kiekvienas

⁹ Abramavičius A., *et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2001. p. 317.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*

atskiras kūno judesys turi atitikti to paties BK straipsnio dispozicijoje aprašytą veikos požymį, o atskirai paėmus, t. y. net nesant kitų kūno judesių, yra pagrindas laikyti veiką esant nusikalstama [...]; trečia, visus kūno judesius turi sieti vieninga kaltininko tyčia [...]; ketvirta, visi kūno judesiai nukreipti į tą pačią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę ir nusikalstamos veikos padarytos iš vieno šaltinio¹³. Nagrinėdamas nusikalstamų veikų sutapčių ir pavienės veikos atribojimo kriterijus V. Piesliakas taip pat nurodė, kad „įvardinti tęstinei nusikalstamai veikai vartojamas veikos epizodo terminas. Epizodas – tai veika, atitinkanti BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje numatytus sudėties požymius, bet atskirai nekvalifikuojama“¹⁴. Ši tęstinės nusikalstamos veikos samprata yra artima išvystytai Lietuvos teismų praktikoje, pvz.: dar 1998 m. LAT, apžvelgdamas sukčiavimo ir turto prievartavimo arba išvaistymo baudžiamąsias bylas, nurodė, kad asmens veiksmai, kurie tęsiasi gana ilgą laiką, yra padaryti iš to paties šaltinio ir esant vieningai tyčiai yra kvalifikuotini kaip tęstinė nusikalstama veika¹⁵. Tokia samprata kurį laiką atsispindėjo ir LAT praktikoje įvairių kategorijų bylose, pvz.: pirmajai instancijai asmens veiksmus kvalifikavus kaip 10 vagysčių, LAT pakeitė sprendimą, pripažindamas, kad buvo padaryta viena tęstinė nusikalstama veika, kadangi žala buvo padaryta vienam nukentėjusiajam – degalinių tinklui, nors ir skirtingose degalinėse¹⁶; 6 asmens įtikinėjimo papirkti kitą pareigūną atvejai buvo kvalifikuoti kaip tęstinis nusikaltimas¹⁷; plėšimo ir vagystės atvejai kvalifikuoti kaip dvi atskiros nusikalstamos veikos¹⁸. Vėlesnėje praktikoje LAT suformavo dar aiškesnę tęstinės nusikalstamos veikos sampratą, nurodydamas, kad „tęstine nusikalstama veika laikoma tokia veika, kuri susideda iš kelių tapačių ar vienaarūšių veiksmų, kiekvienas iš kurių atskirai paėmus atitinka vieno ir to paties BK specialiosios dalies straipsnyje numatyto nusikaltimo sudėties požymius ir yra pagrindas kvalifikuoti veiką kaip atskirą nusikaltimą, bet visi veiksmai suvienyti vieningu sumanymu (vieninga tyčia). Veiką <...> sudaro keli tapatūs veiksmai, padaryti analogišku būdu, analogiškomis aplinkybėmis, dėl to paties nusikaltimo dalyko, grobimo atveju turtą grobiant iš to paties šaltinio ir žalą padarant tam pačiam savininkui, esant tarp veiksmų nedideliems laiko tarpams“¹⁹.

¹³ Piesliakas, V. *supra note* 4, p. 252.

¹⁴ Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Aplinkybės, darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008. p. 147.

¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 1998 m. gruodžio 22 d. apžvalga Nr. A2-9 „Įstatymų dėl baudžiamosios atsakomybės už sukčiavimą, turto pasisavinimą arba iššvaistymą taikymo teismų praktikoje apibendrinimo apžvalga“. *Teismų praktika*. 1999, Nr. 10.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-7-513/2005.

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K- 363/2005.

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-106/2006.

¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-27/2006.

T. Girdenis, nagrinėdamas pavienių nusikalstamų veikų rūšis, pasiūlė vieningą tęstinės nusikalstamos veikos sampratą, nurodydamas, kad „tęstinė nusikalstama veika – tai tokia veika, kuri susideda iš kelių pavojingų veikų, kiekvieną iš kurių atskirai paėmus gali būti vertinama kaip savarankiška baigta nusikalstama veika ar, atsižvelgiant į tyčią, kaip pasikėsinimas padaryti nusikalstamą veiką pagal tą patį BK straipsnį, susietų vieningu kaltės turiniu ir pažeidžiančių tą pačią vieną tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę“²⁰. Ši samprata leidžia identifikuoti tęstinę nusikalstamą veiką ir neatsargiose nusikalstamosiose veikose, o tęstinės nusikalstamos veikos santykio su nusikalstamų veikų daugetu problemą skirtingose baudžiamųjų bylų kategorijose sprendžia pagal BK specialiosios dalies straipsnių saugomų vertybių prizmę. Deja, tačiau Lietuvos teismų praktikoje iki šiol vieningos tęstinės nusikalstamos veikos sampratos nėra suformuotos, tebesivadovaujama skirtingais kriterijais pagal nagrinėjamų bylų kategorijas.

1.2. Požiūriai į tęstinę nusikalstamą veiką užsienio valstybėse

Kiekvienos valstybės baudžiamoji teisė turi savo ypatybes. Prieš pereinant prie konkrečiose valstybėse egzistuojančių požiūrių į tęstinę nusikalstamą veiką, galima pateikti gan filosofinį pavyzdį, kuris buvo pasiūlytas nagrinėjant klausimą dėl pavienės veikos ir nusikalstamų veikų daugeto ypatybių Naujosios Zelandijos teismų sprendimų apžvalgoje²¹. Asmuo buvo kaltinamas nužudžius savo žmoną, tačiau teisme kaltinamojo gynybos atstovai iškėlė abejones, kurie iš asmens veiksmų lėmė nukentėjusiosios mirtį, kurioje vietoje ji mirė. Nagrinėdamas šios bylos aplinkybes mokslininkas Bernard Robertson pateikė keturis situacinius pavyzdžius:

- a) asmuo smurtiniais veiksmais sumuša auką vietoje A ir išmeta į netoliese esantį konteinerį, kuriame auka miršta;
- b) asmuo smurtiniais veiksmais sumuša auką vietoje A, kurioje ji miršta, ir išmeta į netoliese esantį konteinerį;
- c) asmuo smurtiniais veiksmais sumuša auką automobilyje, nuvažiuoja, 1, 10, 100, 100 mylių į vietovę B iš išmeta aukos lavoną;
- d) Asmuo smurtiniais veiksmais kelių dienų laikotarpiu muša auką, važinėdamas automobiliu po visą valstybės teritoriją, tuomet nuvažiuoja į vietovę B, kur išmeta aukos lavoną²².

Anot Bernard Robertson „kiekvienoje iš pateiktų situacijų paprastas žmogus gali įžvelgti kelių nusikaltimų padarymą arba vieną tęstinį nusikaltimą, kurį kaltininkas įgyvendina

²⁰ Girdenis T. *supra note 7*, p. 60.

²¹ Robertson B. Rethinking Verdicts: Chamberlain, Chignell, and Stratford. *New Zealand Recent Law Review*, Vol. 1993. p. 125. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-13]. [prieiga per internetinę duomenų bazę: <http://home.heinonline.org/>].

²² *Ibid.*

turėdamas vieningą sumanymą²³. Atsižvelgiant į kiekvieno žmogaus požiūrį šias situacijas galima padalinti ir suskirstyti į vieną tęstinį nusikaltimą. Sutinkamai su pateiktu samprotavimu, kiekvienas asmuo gali įžvelgti įvairių aspektų ir situacijas vertinti skirtingai, tačiau baudžiamosios teisės prasme sprendžiant klausimą dėl asmens patraukimo baudžiamojon atsakomybėn, reikia itin detaliai ir kvalifikuotai įvertinti kiekvieną situaciją pagal nustatytas taisykles. Taigi, kiekviena valstybė baudžiamosios teisės normomis sprendžia klausimus dėl nusikalstamų veikų tęstinumo, normų konkurencijos, tinkamo nusikalstamų veikų kvalifikavimo.

Tęstinei nusikalstamai veikai nemažai dėmesio buvo skirta Rusijos baudžiamosios teisės teorijoje. Verta paminėti tai, kad teorijoje suformuoti požymiai neretais atvejais liko nesusisieti su praktinėmis situacijomis, susiklostančiomis nagrinėjant baudžiamąsias bylas. Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkė T. G. Chernenko formuoja panašią į T. Girdenio pateiktą tęstinės nusikalstamos veikos sampratą. Mokslininkė nurodo, kad tęstinė nusikalstama veika „susideda iš dviejų arba kelių teisiškai tapačių veiksmų, iš kurių kiekvienas, paimtas atskirai, gali būti vertinamas kaip nusikaltimas arba nusižengimas, bet visumoje, vieningos tyčios ir vieno tikslo (tyčiniuose nusikaltimuose) arba vieningos kaltės (neatsargiuose nusikaltimuose) dėka, jie yra vienas nusikaltimas“²⁴. Tęstinė, kaip pavienė veika, pasižymi tipinėmis socialinėmis savybėmis, o pavojingos veikos yra nukreiptos į vienos baudžiamosios teisinės normos sudėties požymių realizavimą²⁵. E. G. Vasilijeva laikosi panašios pozicijos, tačiau nurodo, kad tęstinė veika gali susidaryti ir iš eilės turinčių tarpusavio ryšių tapačių nenusikalstamų veiksmų, besikėsinančių į vieną objektą ir įvykdytų vienos kaltės formos rėmuose²⁶. Ši samprata išplečia tęstinės nusikalstamos veikos ribas už baudžiamosios teisės apsaugos ribų, kadangi įtraukiama ir kitų teisės šakų pažeidimų galimybė, pvz.: administracinių teisės pažeidimų padarymas ir kelių baudžiamųjų nusižengimų padarymas bus sumuojami kartu, kas lems griežtesnę baudžiamąją atsakomybę. T. Girdenis tokią poziciją kritikuoja ir nurodo, kad tęstinėje nusikalstamoje veikoje asmens „veikos atskirai gali būti vertinamos kaip savarankiška baigta nusikalstama veika ar, atsižvelgus į tyčią, – kaip pasikėsinimas padaryti nusikalstamą veiką pagal tą patį BK straipsnį“²⁷. Kitas Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkas A. M. Orazdurdyev nurodo, kad atskiros pavojingos veikos tęstinėje nusikalstamoje veikoje yra įgyvendinamos dėka vienos pastovios ir nepertraukiamos

²³ Robertson B., *supra* note 21.

²⁴ Chernenko, T. G. *Mnozhestvennost prestuplenij po Rossijskomu ugolovnomu pravu*. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk [Multiple Offenses in Russian Criminal Law. Dissertation of Candidate of Law Science]. Kemerovo, 2001, p. 38.

²⁵ *Ibid.* p. 25.

²⁶ Vasileva, E. G. *Formy mnozhestvennosti prestuplenij po deistvujushhemu ugolovnomu zakonodatelstvu*. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk [Forms of Multiple Offenses in Current Criminal Legislation. Dissertation of Candidate of Law Science]. Stavropol, 2005, p. 38.

²⁷ Girdenis T., *supra* note 7, p. 46.

kaltės formos buvimo²⁸. Autorius koncentruojasi į psichinį asmens santykį tęstinėje nusikalstamoje veikoje. Kiti Rusijos baudžiamosios teisės autoriai formuoja griežtesnius tęstinės nusikalstamos veikos kriterijus ir sampratą. Štai T. A. Kalinina, nors ir nurodydama, kad tęstinė veika gali susidėti iš kelių giminingų veikų, pabrėžia, kad tokioje pavienės veikos rūšyje yra kėsinamasi į vieną objektą, esant vieningai kaltės formai, **vienam motyvui**, ir veikomis siekiama **vieno bendro tikslo**²⁹. Kaip matyti, autorė, kaip ir kiti anksčiau minėti Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkai, palaiko poziciją dėl tęstinės veikos egzistavimo ir neatsargioje kaltės formoje, tačiau motyvo ir bendro tikslo įtraukimas įneša nemažų neaiškumų. Diskutuotina, ar neatsargiose nusikalstamosiose veikose asmuo turi konkretų motyvą ir tikslą. Pastarieji elementai susiję su tyčinėmis nusikalstamomis veikomis. Tyčinėse nusikalstamosiose veikose tikslas ir motyvas yra įvardijamas konkrečioje nusikalstamos veikos dispozicijoje³⁰. Jei pastaruosius požymius suprasime bendrąja socialine–kriminologine prasme, tuomet pačia bendriausia prasme būtų galima teigti, kad asmuo turi motyvą nusikalsti, o jo bendro rezultato siekimas yra tiesiog asmeninės naudos siekimas. Tokį požiūrį palaiko A. M. Orazdurdyev, nuroydamas, kad egzistuoja vientisas asmens interesas, vientisas asmens **elgesio šaltinis** visoje tęstinėje nusikalstamoje veikoje³¹.

Anglijos baudžiamosios teisės teorijoje tęstinė nusikalstama veika nėra plačiai išnagrinėta. J. C. Smith ir Brian Hogan, vieni iš nedaugelio autorių, bandė supažindinti Anglijos baudžiamąją teisę su tęstinės nusikalstamos veikos samprata ir ją apibrėžė gan konservatyviai: tęstinė nusikalstama veika – tai „objektyvių kaltininko veiksmų ir subjektyviojo valios elemento visiškas sutapimas“³². „<...> Jei baudžiamajam įstatymui prieštaraujantis aktas yra tęstinio pobūdžio, kaltininko subjektyvusis elementas privalo išlikti viso nusikaltimo metu ir kiekviename pavojingame nusikaltimo realizavimo etape“³³. Dažniausiai Anglijos baudžiamosios teisės teorijoje pateikiami nužudymų bylų pavyzdžiai, o nusikaltimo tęstinumas arba daugialypiškumas nagrinėjamas tik ta apimtimi, kiek tai susiję su kaltininko tyčios kryptingumu naudojant eilę veiksmų, lėmusių asmens mirtį. Dažniausiai akcentuojamas tyčios kriterijus ir asmens faktinės situacijos suvokimas, ryšium su atliktais veiksmais, pvz.: naudojant fizinį smurtą, vėliau išmetant nukentėjusįjį į vandenį, teorijoje yra analizuojama ar kaltininkas suvokė, kad asmuo yra miręs išmetimo momentu; tai turi įtakos nusikaltimų daugetui ir asmens veiksmų kvalifikavimui.

²⁸ Orazdurdyev, A. M. *Prodolzhaemoe prestuplenie po Sovetskomu ugovnomu pravu*. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk [Continuous Offense in the Soviet Criminal Law. Dissertation of Candidate of Law Science]. Kazan, 1994, p. 115-116.

²⁹ Kalinina, T. A. *Formy i vidy edinogo prestuplenija i otgranichenie ikh ot mnozhestvennosti prestuplenij*. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk [Types and Forms of a Single Offense and Its Distinction from Multiple Offenses. Dissertation of Candidate of Law Science]. Moskva, 2005, p. 46.

³⁰ Piesliakas, V., *supra note* 14, p. 411–415.

³¹ Orazdurdyev, A. M., *op. cit.*, p. 9.

³² Smith, J. C.; Hogan B. *Criminal Law*. London: Butterworths, 1978, p. 60.

³³ *Ibid.*

JAV baudžiamosios teisės teorijoje taip pat egzistuoja tęstinės nusikalstamos veikos samprata, kuri yra gan abstrakti. Tęstine nusikalstama veika yra laikomos tokios situacijos, kuomet asmens elgesys yra pradėtas vienos paskatos ir atliekamas be pašalinių kliūčių ar įsiterpimų. Tokia veika gali trukti nenustatytą laikotarpį³⁴, jai nėra keliami jokie minimalūs laiko standartai, tokie kaip kriterijus, kad skirtingi epizodai turi būti nenutolę laike. Tokios sampratos šalininkai nurodo, kad kriterijus, kuris atskiria tęstinę nusikalstamą veiką nuo daugeto, yra vieningas asmens psichinis procesas visos veikos metu, kuris yra atsiradęs iš suvokimo, kad yra vykdomas vienas veiksmas, susidedantis iš kelių epizodų³⁵. Kiti autoriai nurodo susistemintą taisyklę nusikalstamų veikų daugeto identifikavimui ir išskiria šiuos požymius³⁶: 1) egzistuoja įrodymų panašumai tarp dvejų ar daugiau nusikalstamų veikų; 2) kaltininkas veikė viena paskata arba tyčia; 3) įrodymai ar faktinės veikų aplinkybės neprivalo būti identiškios; 4) veikos negali būti atliktos iš vieno kaltininko poelgio. Taigi, nagrinėjant nusikalstamų veikų daugeto ypatumus JAV, taip pat atskleidžiamas ir tęstinės nusikalstamos veikos turinys. Svarbu pabrėžti, kad JAV didžiausią įtaką baudžiamosios teisės nuostatų aiškinimui daro teismų priimami sprendimai. Skiriant bausmes teismai vadovaujasi aiškiais bausmių skyrimo taisyklėmis³⁷, kuriomis naudojantis galima tiksliai nustatyti ne tik asmenims skirtinų bausmių dydžius, tačiau galima nustatyti ir padarytų nusikalstamų veikų skaičių, jas grupuoti į giminingas veikas³⁸. Bausmių skyrimo taisyklių aprašomoje dalyje atkreipiamas dėmesys į tai, kad tęstinės³⁹ nusikalstamos veikos bausmių skyrimo procese yra praktinė problema JAV. Taisyklių §3D1.2 dalis nustato atvejus, kuomet veikos yra grupuojamos, pvz.: veikos nukreiptos prieš vieną nukentėjusį, veikos yra dalis schemos ar plano, veikos yra trunkamojo arba tęstinio pobūdžio, o veikos pavojingumas nustatomas pagal bendrai kilusią žalą arba vertybių kiekį. Iš esmės ši dalis atkreipia dėmesį į kai kurių veikų tęstinę prigimtį ir susijusius asmens veiksmus bendram nusikalstamam sumanymui įgyvendinti. Taigi, JAV tęstinė nusikalstama veika aptinkama ne tik mokslininkų darbuose, tačiau ir atsakingų institucijų išleistuose teisės aktuose. Verta pabrėžti, kad JAV tęstinė nusikalstama veika suprantama ne kaip pavienė nusikalstama veika, o jų pakartotinumai. Už kiekvieną nusikalstamą

³⁴ Thornton, W. W., Two Offences Committed in One Transaction. *Criminal Law Magazine and Reporter*. 1886. p. 714.

³⁵ *Ibid*, p. 715.

³⁶ O'Keefe, Edward F. Multiplicity: An Update Synopsis. *JAG Journal*. 1966), p. 21. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-13]. [prieiga per internetinę duomenų bazę: <http://home.heinonline.org/>].

³⁷ United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, (Nov. 2013). [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-13].

<http://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/2013/manual_pdf/2013_Guidelines_Manual_Full.pdf>.

³⁸ Plačiau apie JAV bausmių skyrimo procesą žr. Girdenis T. Bausmių skyrimas padarius kelias nusikalstamas veikas JAV teisėje. *Jurisprudencija*. 2008, 11(113): p. 50–56.

³⁹ JAV baudžiamojoje teisėje tęstinė nusikalstama veika įvardijama terminu „continuous“ (liet. besitęsiantis). Svarbu nepainioti šio termino su trunkamąja nusikalstama veika. Nors iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad terminas „continuous“ talpina tęstinę ir trunkamąją veikas, tačiau šis terminas yra specialiai skirtas tęstinei nusikalstamai veikai apibrėžti. Pavyzdžiui, JAV Bausmių skyrimo taisyklių §2Q1.2. dalis nurodo, kad nuodingų atliekų išpylimas gali sukelti žalą trunkamaisiais (angl. ongoing), tęstiniais (angl. continuous) veiksmis.

veiką yra skiriama bausmė, tačiau pasireiškus tęstinumui ir nusikalstamų veikų giminingumui, skiriama bausmė būtų švelnesnė nei tiesiog sudedant savarankiškų nusikalstamų veikų be jokio giminingumo bausmes.

Vokietijos baudžiamojoje teisėje tęstinė nusikalstama veika įvardinama „tęstinio poelgio“⁴⁰ terminu. Šią pavienės nusikalstamos veikos rūšį Vokietijoje, kaip ir Lietuvoje, išplėtojo teismų praktika, kadangi aiškių požymių įstatymų leidėjas nepateikė. Tęstiniu poelgiu iki 1994-03-03 VFR Aukščiausiojo Teismo sprendimo buvo laikytos nusikalstamos veikos, kurios buvo nukreiptos prieš tą patį teisinį gėrį, buvo jungiamos vieningos (bendros) tyčios, poelgiai buvo įgyvendinami vienodai ir apėmė pagrindinius nusikalstamos veikos bruožus: laiką, vietą, nukentėjusįjį⁴¹. Tačiau ir Vokietijos baudžiamojoje teisėje būta daug diskusijų dėl taikomų kriterijų tęstinei nusikalstamai veikai nustatyti, pvz.: ar kvalifikuoti kaip idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį, kuomet tęstine veika padaroma kvalifikuota nusikalstamos veikos sudėtis, o kitu poelgiu tik pasikėsinama; pasitaikydavo atvejų, kad esant keliems pabaigtiems poelgiams ir keliems ar vienam pasikėsinimui, visa nusikalstama veika būdavo kvalifikuojama kaip baigta, tačiau aiškių kriterijų šiam pagrindimui nebuvo pateikta⁴². Mokslininkas A. Žalinskij, nagrinėdamas Vokietijos baudžiamosios teisės ypatumus, pabrėžė, kad tęstinė nusikalstama veika Vokietijos baudžiamojoje teisėje praktiškai tapo nebeįmanoma po 1994-03-03 VFR Aukščiausiojo Teismo sprendimo. Jame konstatuota, kad veika tęstine pripažįstama tik tada, kai tai, atsižvelgiant į nusikaltimo sudėtį, yra neišvengiama dėl teisingo įvykdytos nusikalstamos veikos ir kaltės apibūdinimo (charakteristikos)⁴³. Anot A. Žalinskij tęstinė nusikalstama veika Vokietijos baudžiamojoje teisėje tapo nebeįmanoma dėl fizinio veikos vientisumo pagrindo neišpildymo, kuriuo vadovaujasi Vokietijos teismai. Pastarasis, fizinis veikos vientisumas, pasireikia tokiu atveju, kai, pvz.: vairuotojas sprukdamas nuo policijos realizuoja kelias nusikalstamų veikų sudėtis. Tokiu atveju turėtume vieną asmens apsisprendimą, erdvės bei laiko ryšius, kurie yra susiję visą nusikalstamos veikos įgyvendinimo laikotarpį. Viena veika (teisine prasme) yra tuomet, jeigu pavieniai aktai, išpildantys veikos sudėties vykdymą, sudaro vieningą įvykių eigą. Vieninga įvykių eiga yra tada, kai atskiri veiksmai yra glaudžiamie erdvės ir laiko ryšyje⁴⁴. Taigi, atrodytų, kad tuo atveju, jeigu asmens veiksmuose negalima įžvelgti idealiosios nusikalstamų veikų sutapties, kas reikštų asmens poelgių vientisumą, visais atvejais nusikalstamos veikos bus kvalifikuojamos kaip pakartotinės, pvz.: jei iki VFR Aukščiausiojo Teismo 1994-03-03 sprendimo

⁴⁰ Wessels J. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 249–252.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*, p. 253.

⁴³ Zhalinskij, A. Eh. *Sovremennoe nemeckoe ugolovnoe pravo [Modern Criminal Law of Germany]*. Moskva: Prospekt, 2006, p. 289.

⁴⁴ *Ibid.*, p. 287.

keli tos pačios nukentėjusiosios išžaginimo atvejai būtų sudarę tęstinę nusikalstamą veiką, tai pagal naujesniąją teismų praktiką, jie visi turėtų būti kvalifikuojami kaip savarankiškos nusikalstamos veikos, kadangi tarp jų yra nutolę erdvės ir laiko ryšiai, nėra poelgių vientisumo⁴⁵. Taip pat pritariana VFR Aukščiausiojo Teismo išsakyta pozicijai, kad baudžiamosios teisės normos orientuotos į savarankiškas nusikalstamas veikas, kurios gali būti sujungiamos į vieną teisinį poelgį, tik idealiosios nusikalstamų veikų sutapties atveju, o ne kaltininko sukurto prasminio ryšio tarp jo atliekamų poelgių apimtyje⁴⁶.

Apibendrinant, darytina išvada, kad skirtingų valstybių baudžiamosios teisės moksle yra suformuotos įvairios tęstinės nusikalstamos veikos sampratos: vienos orientuotos konkrečiai į asmens subjektyvųjų veikos elementą, kurio buvimas privalo išlikti visų poelgių metu; kitos yra orientuotos į asmens veiksmais sukeltus padarinius baudžiamojo įstatymo saugomiems objektams arba vertybėms, t. y. nukreiptos į kilusius kiekybinius padarinius. Pateikta autorių nuomonių įvairovė ne tik parodo skirtingus teorinius požiūrius, tačiau leidžia įžvelgti itin svarbų aspektą – yra siekiama atrasti vieningą tęstinės nusikalstamos veikos sampratą ir jos požymius. Tiesa, kai kuriose valstybėse tęstinės nusikalstamos veikos yra atsisakoma dėl skirtingų jos požymių bei sampratos interpretacijų teismų praktikoje. Lietuvos baudžiamojoje teisėje tęstinės nusikalstamos veikos samprata ir požymiai yra formuojami būtent teismų praktikoje. Požymiai diferencijuojami pagal atskiras baudžiamųjų bylų kategorijas. Tačiau, ar tikrai neįmanoma atrasti bendro tęstinės nusikalstamos veikos modelio, kuris būtų tinkamas visoms situacijoms? Lietuvos baudžiamosios teisės teorijoje tai buvo bandyta akcentuoti ne kartą. Galbūt verta atsižvelgti į Vokietijos priimtą sprendimą, kur tęstinė nusikalstama veika praktiškai nustojo egzistuoti teismų praktikoje dėl „teisėjų sukurtos“ teisinės sampratos, kuri įstatymiškai nebuvo galutinai pagrįsta. Tam, kad būtų galima nagrinėti Lietuvos baudžiamosios teisės mokslui ir praktikai svarbius tęstinės nusikalstamos veikos klausimus, galima išskirti bendriausius tęstinės nusikalstamos veikos požymius–principinius teiginius:

- 1) **Poelgių tarpusavio ryšys.** Padarytos kelios baudžiamojo įstatymo draudžiamos pavojingos veikos, kurios atskirai pažeidžia tą pačią baudžiamojo įstatymo normą.
- 2) **Vieningas asmens psichinis santykis su objektyviais nusikalstamos veikos požymiais ir faktinėmis veikos aplinkybėmis.** Tarp pirmosios ir paskesniųjų pavojingų veikų egzistuoja vieningas asmens psichinis santykis. Asmuo suvokia atskirus epizodus kaip tarpines grandis pagrindinei veikai realizuoti.

⁴⁵ Wessels J., *supra note* 40, p. 254.

⁴⁶ *Ibid*, p. 253.

3) *Kiekviena pavojinga veika kėsinausi arba daroma žala tai pačiai baudžiamojo įstatymo saugomai vertybei – objektui. Bendriausia prasme, kiekviena veika yra kėsinausi į tą patį visuomeninį santykį, gėrį.*

Paminėtina, kad pateikti bendrieji tęstinės nusikalstamos veikos požymiai, kurie veda į bendrą sampratą, yra artimi teorijoje⁴⁷ ir teismų praktikoje⁴⁸ suformuotiems pavienės nusikalstamos veikos požymiams. Vadovaujantis šiais pagrindiniais požymiais–principais ir Lietuvos bei užsienio valstybių autorių pozicijomis, toliau moksliniame darbe bus nagrinėjama Lietuvos teismų praktikos pavyzdžiai.

⁴⁷ Wessels J. *supra note 40*, p. 249–252; Abramavičius A., et al., *supra note 9*, p. 315–316; Chernenko, T. G., *supra note 24*, p. 25, 48–49; Orazdurdyev, A. M., *supra note 28*, p. 3.

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-649/2006; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-288/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-527/2007.

2. TĘSTINĖS NUSIKALSTAMOS VEIKOS POŽYMIAI

Šiame skyriuje pateikiama Lietuvos teismų praktikoje suformuota tęstinės nusikalstamos veikos samprata ir požymiai, analizuojamos įvairios baudžiamosios bylos siekiant nustatyti, ar tęstinė nusikalstama veika yra tinkamai atpažįstama ir nustatoma teismų praktikoje, ar egzistuoja vieninga jos samprata, kokios problemos egzistuoja praktikoje. Taip pat pateikiamos Lietuvos ir užsienio baudžiamosios teisės mokslininkų pozicijos, kurios atskleidžia esamą problematiką ir padeda atrasti galimus sprendimų variantus.

2.1. Lietuvos teismų praktikoje suformuoti tęstinės nusikalstamos veikos požymiai

Dabartinėje LAT praktikoje tęstinė nusikalstama veika yra dažnas kasacinių bylų nagrinėjimo objektas įvairiose baudžiamųjų bylų kategorijose: nusikalstamosiose veikose žmogaus seksualinei laisvei ir neliečiamumui, nuosavybei, finansų sistemai, disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis. Teorijoje nurodoma, kad 2007 m. LAT ėmėsi tęstinės nusikalstamos veikos vienodinimo ir suformavo šios veikos sampratą bei požymius kasacinėje byloje Nr. 2K-P-412/2007⁴⁹. Reikia pritarti pozicijai, kad tai buvo vienas iš esminių žingsnių bandant suvienodinti praktiką, kuri tuo metu buvo įvairaus pobūdžio, buvo itin skirtinga. Minėtos nutarties svarba matoma ir pastarųjų metų LAT praktikoje, kurioje akcentuojami anksčiau suformuoti požymiai, daromos nuorodos į minėtą nutartį⁵⁰. Tiesa, bandymų vienodinti tęstinės nusikalstamos veikos sampratą būta ir anksčiau, dar 2006 m.⁵¹. Pastaroji samprata iš esmės nesiskiria nuo vėlesnės. Taip pat tęstinės nusikalstamos veikos ir daugeto atribojimo svarbą LAT teismas atkreipė, apžvelgdamas BPK normas, reglamentuojančias bylų nagrinėjimo procesą apeliacinėje instancijoje⁵². Teismas atkreipė dėmesį į procesines taisykles nustačius pavienę tęstinę arba nusikalstamų veikų daugėtą apeliacinėje instancijoje, tačiau tęstinės nusikalstamos veikos struktūrinius aspektus paliko nagrinėti konkrečiose bylose.

Plačiai nenagrinėjant tęstinės nusikalstamos veikos sampratos raidos, paminėtina, kad aktualiausioje LAT praktikoje sutinkami šie pagrindiniai tęstinės nusikalstamos veikos požymiai:

1) „nusikalstama veika susideda iš kelių pavojingų veikų, iš kurių kiekviena, atskirai paėmus, gali

⁴⁹ Girdeinis T., *supra note 7*, p. 42. Akcentuojama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007.

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-6/2013.

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-27/2006.

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 53 „Dėl teismų praktikos taikant baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų nagrinėjimą apeliacinės instancijos teisme”, 21 punktas.

būti vertinama kaip savarankiška baigta nusikalstama veika ar atsižvelgiant į tyčią – kaip pasikėsinimas padaryti nusikalstamą veiką pagal tą patį BK straipsnį⁵³; 2) „veiksmai yra tapatūs ar vienarūšiai, laiko požiūriu vienas nuo kito nenutolę, padaryti analogišku būdu ir aplinkybėmis [...]“; 3) visi veiksmai yra jungiami vieningos kaltininko tyčios⁵⁴; 4) veiksmai nukreipti į vieną objektą⁵⁵, t. y. tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę⁵⁶. Veiksmų tapatumas, vienarūšiškumas nėra privalomieji tęstinės nusikalstamos veikos požymiai, tai patvirtinama paties LAT nurodant, kad svarbiausia, jog asmens veiksmais įgyvendinamas tas pats veikos požymis arba alternatyvūs veikos požymiai, nepaisant, kad veiksmai nėra analogiški ar tapatūs⁵⁷. Tačiau sukčiavimo byloje LAT akcentuoja panašų veiksmų būdą ir veiksmų atlikimą panašiomis aplinkybėmis⁵⁸. Tokiu požymių įvedimu, atrodytų, kad nereikalaujama griežto veiksmų tapatumo ar analogiškumo, tačiau įvardijant veiksmus kaip „panašius“ įvedamas neišbaigtas kriterijus, kurio supratimas gali skirtis kiekvieno asmens sąmonėje, jis tampa subjektyvus. Trumpo laiko tarpo tarp pavojingų veikų požymis taip pat dažniausiai nėra esminis kriterijus, veika pripažįstama tęstine ne tik, kai yra įgyvendinta per ilgą laiko tarpą, tačiau ir esant kelerių mėnesių laikotarpiams tarp atskirų pavojingų veikų atlikimo⁵⁹. Kaip matyti, tęstinės nusikalstamos veikos požymiai yra skirtingi ir dažnai taikomi pagal nagrinėjamos bylos kategoriją ir susiklosčiusias faktines aplinkybes. LAT, nors ir vienodindamas tęstinės nusikalstamos veikos sampratą bei požymius, skirtingų kategorijų byloje suteikia galimybę pagal rūšinius nusikalstamos veikos požymius pripažinti arba paneigti veikos tęstinumą⁶⁰.

Tęstinės nusikalstamos veikos požymiai reikalauja atskiros analizės, įvertinant kiekvieno bei tarpusavio požymių ryšius. Tik sistemingai išanalizavus baudžiamosios teisės teorijoje pateiktas pozicijas bei Lietuvos teismų praktiką, bus galima suformuoti vieną tęstinės nusikalstamos veikos sampratą, aiškius ir nedviprasmiškus požymius.

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-180/2014.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25/2014.

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-140/2014.

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-438/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-315/2013.

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-180/2014.

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-535/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-433/2012.

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-90/2013.

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-174/2014.

2.1.1. Kelių pavojingų veikų požymis tęstinėje nusikalstamoje veikoje

Baudžiamosios teisės teorijoje, kaip vienas iš pagrindinių tęstinės nusikalstamos veikos požymių, atitinkančių ją nuo nusikalstamų veikų daugeto, įvardinamas kelių nusikalstamų veikų padarymas, kurios juridine prasme yra tapačios (identiškos)⁶¹. Nusikalstamų veikų juridinis tapatumas galimas dviem atvejais: 1) kelios asmens veikos sutampa teisiniais požymiais, savo reikšme, visuomeninio pavojingumo laipsniu tarpusavyje, t. y. visos asmens pavojingos veikos paėmus atskirai atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnyje įvardintus objektyvius požymius⁶²; 2) atskiri epizodai gali atitikti ne galutinį tęstinės nusikalstamos veikos BK straipsnį, o sudaryti jam giminingo BK straipsnio arba kito teisės akto pažeidimo sudėtį, tačiau veiksmai yra nukreipti būtent į tęstinės nusikalstamos veikos įgyvendinimą. Taigi galutiniame rezultate tokie veiksmai yra pasikėsinimas padaryti tęstinę nusikalstamą veiką arba baigta tęstinė nusikalstama veika⁶³.

Lietuvos teismų praktikoje kelių nusikalstamų veikų požymis dažniausiai įvardijamas taip: yra atlikti „du ar daugiau [...] veiksmai, [...] kurie vertinami kiekvienas atskirai, atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnyje numatyto nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo objektyvius požymius [...] ir kvalifikuojami pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį“⁶⁴. Iš pateiktos formuluotės, galima išskirti tris esminius elementus, kurie reikalauja atskiro aptarimo.

1. Kiekybinis elementas – keli asmens poelgiai.

2. Kokybinis elementas – poelgių kryptingumas.

3. Poelgių pavojingumo elementas.

1. Kiekybinis elementas – keli asmens poelgiai. Teismų praktikoje tęstinė nusikalstama veika dažniausiai sutinkama nagrinėjant tyčines nusikalstamas veikas, kurių sudėtyse numatyti tam tikri asmens kūno judesiai⁶⁵, poelgiai, pvz.: BK 145 str.⁶⁶, 149 str.⁶⁷, 154

⁶¹ Chernenko, T. G., *supra note* 24, p. 33.

⁶² Vasileva, E. G., *supra note* 26, p. 38; Kalinina, T. A., *supra note* 29, p. 39; Chernenko, T. G., *supra note* 24, p. 34; Orazdurdyev, A. M., *supra note* 28, p. 5; Girdenis T., *supra note* 7, p. 43.

⁶³ Girdenis T., *op cit.*, p. 44.

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012; taip pat nutartyje nurodytos kasacinės bylos.

⁶⁵ Piesliakas, V., *supra note* 4, p. 252.

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-299/2013.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-129/2014.

str.⁶⁸, 178 str.⁶⁹, 182 str.⁷⁰, 183 str.⁷¹, 222 str.⁷², 225 str.⁷³, 260 str.⁷⁴, 292 str.⁷⁵ ir pan. Išvardintos nusikalstamos veikos pasižymi aktyviais asmens veiksmais, kurie tęstinėje nusikalstamoje veikoje sudaro atskirus epizodus⁷⁶. BK yra įtvirtintos ir nusikalstamų veikų sudėtys, kurios užtraukia asmeniui baudžiamąją atsakomybę už neveikimą, pvz.: BK 144 str., 164 str., 219 str., 221 str., 223 str., 229 str., 238 str. ir kt. Suformuodamas tokias nusikalstamų veikų sudėtis įstatymų leidėjas „užuot drausdamas, įpareigoja asmenį veikti“⁷⁷. Reikia sutikti su teorijoje išsakyta pozicija, kad tęstinė nusikalstama veika gali būti padaroma ir neveikimu⁷⁸. Tai patvirtina ir teismų praktikos pavyzdžiai: J. R. buvo nuteistas už aplaidų buhalterinės apskaitos tvarkymą pagal BK 223 str. ir mokesčių nesumokėjimą į valstybės biudžetą pagal BK 219 str.⁷⁹. Teismas šioje byloje atkreipė dėmesį, kad kaltinamojo nusikalstama veika, numatyta BK 223 str., buvo tęstinio pobūdžio, pasireiškė keliais epizodais⁸⁰; kitoje byloje V. D. nuteistas pagal BK 221 str. 2 d. už 9 PVM deklaracijų nepateikimą 5 mėnesių laikotarpyje⁸¹; kitoje byloje A. V. nuteista pagal BK 229 str. už tarnybinių pareigų neatlikimą, kuomet dviem epizodais nepatikrino pagal jai priskirtas pareigas ir funkcijas pateiktų dokumentų, kurie, kaip paaiškėjo vėliau, buvo suklastoti⁸².

Verta atkreipti dėmesį į svarbų daugumos neveikimu padaromų nusikalstamų veikų sudėčių santykį su tęsine nusikalstama veika. **Pirma**, svarbus veikos baigtumo momento ir tęstinės nusikalstamos veikos santykis nusikalstamose veikose realizuojamose neveikimu. Atsakomybė už neveikimu atliktą nusikalstamą veiką atsiranda nuo pareigos imtis tam tikrų veiksmų neįgyvendinimo. Svarbu nepainioti situacijų, kuomet asmuo neveikimu realizuoja nusikalstamos veikos sudėtį vieno veiksmo neatlikimu, nuo situacijos, kuomet asmuo neveikia

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-174/2014.

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-77/2013.

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-272/2013.

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-309/2014.

⁷² *Ibid.*

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-207/2013.

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-140/2014.

⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-289/2013.

⁷⁶ Piesliakas V., *supra note* 14, p. 147.

⁷⁷ *Ibid.*, p. 262.

⁷⁸ Girdenis T., *supra note* 7, p. 43.

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-143/2009.

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-374/2013.

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-366/2013.

keliuose tęstinės nusikalstamos veikos epizoduose. Šį skirtumą galima pailiustruoti pavyzdžiu: asmuo per nustatytą terminą nepateikia deklaracijos, po to kai atsakinga valstybės institucija apie tai raštu pastarajam priminė, taip yra realizuojama BK 221 str. 1 d. įtvirtinta nusikalstamos veikos sudėtis. Šiuo atveju „nusikalstama veika laikoma baigta, kai asmuo po to, kai gavo įgaliotos valstybinės institucijos priminimą apie pareigą sumokėti mokesčius, iki nustatyto termino jos neįvykdė“⁸³. Taigi, yra atliktas tik vienas neveikimo aktas, kas, daugumoje atvejų, reiškia trunkamosios nusikalstamos veikos įgyvendinimą. Svarbu tinkamai atskirti trunkamąją nuo tęstinės nusikalstamos veikos. Tai akcentuota ir teismų praktikoje išskiriant, kad trunkamoji nusikalstama veika yra tada, „kai kaltininkas tam tikrą laikotarpį nepertraukiamai yra nusikalstamos būsenos, kuri susidaro nevykdant teisinės pareigos arba padarius tam tikrą kitą neteisėtą veiksmą“⁸⁴. Nusikalstamos veikos tęstinumas pasireiškia tuomet, kai pareiga veikti asmeniui atsiranda bent du atskirus kartus ir asmuo jų neįgyvendina mažiausiai du kartus. Anksčiau aptarta byla, kurioje A. V. nuteista pagal BK 229 str.⁸⁵ tinkamai iliustruoja šį atvejį. Asmuo du kartus neatliko pavestų pareigų, t. y. buvo realizuotos dvi baigtos BK 229 str. sudėtys, tačiau jos buvo tęstinės nusikalstamos veikos grandys ir atskirai nebuvo inkriminuojamos. **Antra**, ne visos neveikimu padaromos nusikalstamos veikos yra išimtinai be jokių papildomų asmens aktyvių veiksmų, kaip pvz.: BK 221 str., 238 str., 245 str. įtvirtintos nusikalstamų veikų sudėtys. Kai kurios BK nusikalstamų veikų sudėtys talpina aktyvius asmens veiksmus, kuriuos atlikus atsiranda pareiga veikti, o jos neįgyvendinimas užtraukia baudžiamąją atsakomybę, pvz.: BK 219 str. 1 d. kelia sąlygą, jog asmuo turi būti pateikęs deklaraciją (aktyvūs veiksmai), o vėliau nesumokėti apskaičiuotų mokesčių (neveikimas). Kitais atvejais, asmuo atlieka eilę aktyvių veiksmų, kurie nėra nusikalstami, tačiau būtent dėl kai kurių veiksmų neatlikimo pagal teisės aktų reikalavimus, kyla baudžiamoji atsakomybė, pvz.: BK 223 str. 1 d. užtraukia atsakomybę už buhalterinės apskaitos dokumentų netvarkymą, tačiau jis gali pasireikšti dalies buhalterinės apskaitos dokumentų tinkamu įforminimu ir tik kai kurių dokumentų netvarkymu arba nesaugojimu – neveikimu. Taigi, svarbu atskirti neveikimo aktą, kaip nusikalstamos veikos sudėties objektyvųjį požymį ir nenusikalstamus veiksmus, kurie neturi įtakos identifikuojant tęstinę nusikalstamą veiką, atliktą neveikimu tarp atskirų epizodų. Žinoma, verta pabrėžti, kad kai kuriose nusikalstamų veikų sudėtyse, kaip anksčiau minėto BK 221 str. 1 d. dispozicijoje, yra įvardinti nenusikalstami veiksmai, kurie yra privalomieji veikos požymiai, o nusikalstamais laikomi tik neveikimo aktai. Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad teismų praktikoje vartotina

⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. gruodžio 29 d. nutarimo Nr. 55 „Dėl teismų praktikos nusikalstamų veikų finansų sistemai baudžiamosiose bylose (BK 214, 215, 219, 220, 221, 222, 223 straipsniai)“ 19 punktas.

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68/2009.

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-366/2013.

formuluotė „dvejų ar daugiau veiksmų atlikimas“ yra netiksli ir koreguotina. Teorijoje dauguma autorių, pripažindami veikimo ir neveikimo galimybę realizuoti tęstinę nusikalstamą veiką, vartoja asmens „veiksmų“⁸⁶ arba „kūno judesių“⁸⁷ terminus. Šie terminai yra netikslūs, suponuojantys tik valinius asmens kūno judesius. Kiti mokslininkai vartoja platesnius, daugiau talpinančius terminus, įvardindami asmens aktus kaip „visuomenei pavojingą kėsiniimąsi“⁸⁸, „asmens transakciją“⁸⁹, „asmens poelgį arba valios aktą“⁹⁰. Darbo autoriaus nuomone, vertėtų vartoti pastarąjį „poelgio“ terminą, kuris plačiai vartojamas įvardinti įvairiems asmens nusikalstamiems valios aktams ir Lietuvos teismų praktikoje, apibūdinant asmens veikimą ir neveikimą⁹¹, taip pat baudžiamosios teisės teorijoje, pabrėžiant šio termino platesnę prasmę nusikalstamų veikų sutapčių kontekste⁹². Žinoma, daugelis tęstinių nusikalstamų veikų yra atliekamos aktyviais asmens veiksmais ir yra tyčinės kaltės formos, tačiau siekiant vieningo tęstinės nusikalstamos veikos požiūrio ne tik teorijoje, bet ir teismų praktikoje, asmens „poelgio“ terminas yra tinkamesnis, apimantis ir valios aktus, pasireiškiančius neveikimu. **Trečia**, paminėtina, kad asmens poelgis gali talpinti aktyvius ir pasyvius asmens valios aktus, kurie kartu aprašomi vienoje BK straipsnio dispozicijoje, kaip alternatyvūs nusikalstamos veikos požymiai, pvz.: BK 223 str., 229 str. įtvirtintos nusikalstamos veikos. Kelių skirtingų poelgių, **aktyvumo** prasme, realizavimas suponuoja vieną tęstinę nusikalstamą veiką, jei yra kiti šią veiką identifikuojantys požymiai. Taigi, „dvejų asmens veiksmų“ sąvoką vertėtų pakeisti talpesne „**bent dvejų asmens poelgių**“ sąvoka, taip išsklaidant esamą neaiškumą. Taip pat pabrėžtina, kad esminis, šiame darbo poskyryje nagrinėjamo kelių nusikalstamų veikų požymio tęstinėje nusikalstamoje veikoje sudėtinis elementas – nusikalstamos veikos atitikimas to paties BK specialios dalies straipsniui, nėra pažeidžiamas ar sumenkinamas.

2. Kokybinis elementas – poelgių kryptingumas. Šį sudėtinį elementą reikia suprasti kaip atskirus asmens poelgius, nukreiptus į vieną rezultatą. Kiti autoriai šią kokybinę

⁸⁶ Kalinina, T. A., *supra note* 29, p. 38; Vasileva, E. G. *supra note* 26, p. 36; Chernenko, T. G., *supra note* 24, p. 29.

⁸⁷ Piesliakas V., *supra note* 4, p. 252.

⁸⁸ Orazdurdyev, A. M., *supra note* 27, p. 115-116.

⁸⁹ Cent. L. J., Additional Material. *Central Law Journal*, Vol. 81, 1915, p. 63. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-15]. [prieiga per internetinę duomenų bazę: <http://home.heinonline.org/>].

⁹⁰ Wessels J., *supra note* 40, p. 249.

⁹¹ Aktyvių veiksmų įvardinimo poelgiais pavyzdžiai: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-219/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-93/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. kovo 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-88/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-100/2014. Neveikimo įvardinimo poelgiu pavyzdžiai: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-42/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-592/2012; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gegužės 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-199/2009.

⁹² Nevera A. Nusikalstamų veikų idealios bei realios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos. *Jurisprudencija*. 2006, 7(85), p. 26, 28.

išraišką apibūdina kaip situaciją, kuomet pasireiškia daugkartiniai nusikalstami asmens veiksmai (*aut. pastaba* – poelgiai), kurie kiekvienas atskirai yra tęsinys jau pradėtos tęstinės nusikalstamos veikos⁹³. Lietuvos teismų praktikoje šis elementas apibūdinamas gan paprastai: „kiekvienas asmens veiksmas vertinami atskirai, atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnyje numatyto nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo objektyviuosius požymius [...] ir kvalifikuojami pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį“⁹⁴. Panašios pozicijos laikosi ir kai kurie autoriai, nurodydami, kad tęstinį nusikaltimą yra įmanoma išskaidyti į atskirus baigtinius nusikaltimus, kai pastarieji yra tarpusavyje susiję⁹⁵. Kiti autoriai kokybinį kriterijų sieja ne tik su baigtinių nusikalstamų veikų realizavimu, tačiau palaiko poziciją, kad tęsine nusikalstama veika gali būti laikomas ir pasikėsinimas padaryti tęstinę nusikalstamą veiką arba tęstinę nusikalstamą veiką gali sudaryti kitų teisės šakų pažeidimų padarymas⁹⁶.

Vis tik, pritariama teorijoje išdėstyta tiksliausiai pozicijai, kad reikalavimas, jog visos asmens pavojingos veikos atitiktų to paties BK specialiosios dalies straipsnio objektyviuosius požymius yra netikslus ir perteklinis. Galima pateikti pavyzdį, kuomet asmuo yra ilgą laiką nuodijamas, tačiau rezultate kilę padariniai yra mirtis. Nuodijimo veikos atskirai pagal BK 138 str. nekvalifikuojamos, o inkriminuojamas tik BK 129 str.⁹⁷ Teorijoje yra pateiktos nuomonės, kad „kelios veikos atskirai paėmus gali būti vertinamos kaip savarankiška baigta nusikalstama veika ar, atsižvelgiant į tyčią, kaip pasikėsinimas padaryti nusikalstamą veiką pagal tą patį BK straipsnį“⁹⁸. Pastarasis požiūris, nors ir retai, tačiau yra įvardinamas ir teismų praktikoje, vartojant tikslią aukščiau pateiktą formuluotę apibūdinant šį tęstinės nusikalstamos veikos požymį: V. S. buvo nuteista pagal BK 222 str. 1 d., nes būdama UAB „G.“ direktore per 3,5 metų laikotarpį nepagrindė apskaitos dokumentais bei neįrašė į apskaitą 276 ūkinių operacijų (150 126,41 Lt pervedimo bendrovės darbuotojoms)⁹⁹. Teismui šioje byloje nekilo problemų nustatinėjant tęstinės nusikalstamos veikos požymius. Kitoje byloje LAT taip pat vartojo teorijoje pateiktą formuluotę, nagrinėdamas sukčiavimo bylą: E. B. buvo nuteistas dvejų nusikalstamų veikų padarymu pagal BK 182 str. 1 d., 2012 m. rugsėjo 13 d. sprendimu dėl 2011 m. birželio 12 d. apgaule įgytų 1600 Lt, kuomet nukentėjusysis R. P. pervedė juos kaltininkui pagal pastarojo įkeltą internetinį skelbimą; 2012 m. spalio 25 d. sprendimu dėl 2011 m. birželio 1 d. apgaule įgytų 880 Lt, kuomet

⁹³ Kalinina, T. A., *supra note* 29, p. 38.

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėtinės septynių teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012; ir nutartyje nurodytos kasacinės bylos.

⁹⁵ Wm. & Mary Bill Rts. J., RICO, CCE, and other Complex Crimes: The Transformation of American Criminal Law *William and Mary Bill of Rights Journal*, Vol. 2, 1993, p. 261-262. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-15]. [prieiga per internetinę duomenų bazę: <http://home.heinonline.org/>].

⁹⁶ Kalinina, T. A., *op cit.*, p. 39.

⁹⁷ Girdenis T., *supra note* 7, p. 45.

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-180/2014.

nukentėjusioji S. L. pervedė juos kaltininkui pagal pastarojo įkeltą internetinį skelbimą¹⁰⁰. Šioje byloje LAT motyvavo vieningos tyčios nebuvimą tarp dvejų atskirų kaltininko nusikalstamų veikų, remdamasis faktiniai bylos duomenimis, o būtent tuo, kad kaltinamasis tik po to, kai neteisėtai apgaule įgijo nukentėjusiojo R. P. turtą, įdėjo antrąjį skelbimą, t. y. „nuteistojo skirtingu laiku įdėti skelbimai, apie neva parduodamą turtą, buvo nukreipti į skirtingų poreikių vartotojų grupes, nauja nusikalstama veika pradėta daryti tik atsiradus padariniams dėl pirmosios nuteistojo padarytos nusikalstamos veikos“¹⁰¹. Teismas tinkamai sujungė kelių savarankiškų baigtų nusikalstamų veikų požymį su vieningos tyčios kriterijumi. Minėti požymiai yra susiję, tačiau turėtų būti nustatinėjami atskirai, jų nepainiojant.

Taigi, atrodytų, kad teorijoje išdėstyti argumentai atsispindi ir teismų praktikoje. Tiesa, reikia tikėtis, kad tai taps dažnesniu reiškiniu, kuris padės artėti prie vieningos tęstinės nusikalstamos veikos sampratos. Teismų praktikoje neretai įvardijamas asmens veiksmų tapatumas ir analogiškumas, trumpas laiko tarpas tarp veiksmų, kaip tęstinės nusikalstamos veikos požymis¹⁰². Šie požymiai yra itin susiję su asmens psichiniu santykiu su atliekamais poelgiai, taigi bus aptarti darbo 2.1.2. poskyryje.

3. Poelgių pavojingumo elementas. Dauguma autorių pripažįsta, kad tęstinė nusikalstama veika gali susidaryti ne tik iš nusikalstamų asmens veiksmų, tačiau ir iš kitų teisės aktų pažeidimų, pvz.: administracinių ar drausminių¹⁰³. Tokiai pozicijai pritartina, ji taip pat ne kartą patvirtinta ir teismų praktikoje, nurodant, kad „nusikalstama veika gali būti pripažinta tęstine ir tais atvejais, kai vienas ar keli atskiri veiksmai atitinka administracinės teisės pažeidimo požymius, tačiau jų visuma traktuotina kaip nusikalstama veika“¹⁰⁴. Tiesa, paminėtose bylose yra atlikti būtent nusikalstami veiksmai, o ne kitų teisės šakų pažeidimai, nors motyvuojamosiose nutarčių dalyse atskleidžiama administracinių teisės pažeidimų peraugimo galimybė į nusikalstamas veikas. LAT į tokią galimybę buvo atkreipęs dėmesį ir anksčiau, nurodydamas, kad „kaltininkui pagrobus bent dalį turto, nusikalstama veika kvalifikuojama kaip [...] pasikėsinimas pagrobtį didesnės nei 3 MGL vertės turtą, tačiau yra pagrobiamas, bet kokios mažesnės vertės

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-438/2013.

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25/2014..

¹⁰³ Girdenis T., *supra note* 7, p. 46; Vasileva, E. G., *supra note* 26, p. 36.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-48/2012; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-416/2012; Klaipėdos apygardos Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-107-557/2013; Klaipėdos apygardos Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-86-557/2014.

turtas [...]“¹⁰⁵. Asmens atlikti smulkieji svetimo turto pagrobimo poelgiai (ATPK 50 str.), kurie atskirai paėmus nesudaro 1 MGL vertės, gali būti kvalifikuojami kaip pasikėsinimas padaryti BK 178 str. 1 d. numatytą nusikalstamą veiką, jei yra visi tęstinės nusikalstamos veikos požymiai. Kaip pavyzdį, kuomet administracinės teisės pažeidimai užtraukia asmeniui baudžiamąją atsakomybę, galima pateikti baudžiamąją bylą, kurioje V. P., būdama teisėja, nuteista už tarnybos pareigų neatlikimą pagal BK 229 str. Šioje byloje teisėja per beveik 4 metų laikotarpį, būdama įpareigota tinkamai nagrinėti administracines bylas, pažeidė ATPK 35 str., 282 str., 286 str., 288 str., 311 str. reikalavimus¹⁰⁶. Byloje buvo nustatyta keliasdešimt įvairių ATPK pažeidimų.

Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkė T. G. Chernenko kaip galimą tęstinės nusikalstamos veikos struktūrinį elementą įvardina ir asmens veiksmus, kurie apskritai nėra jokio teisės akto pažeidimai, neužtraukia jokios teisinės atsakomybės¹⁰⁷. Ši pozicija šiek tiek klaidinanti, reikalaujanti tikslinimo. Vien asmens veiksmai, kurie neužtraukia jokios teisinės atsakomybės, neturi juridinės reikšmės ir negali būti vertinami kaip nusikalstami. Tikslinga būtų papildyti mokslininkės T. G. Chernenko poziciją teiginiu, kad **tęstinė nusikalstama veika gali susidėti iš asmens veiksmų, kurie neužtraukia jokios teisinės atsakomybės, kai pastarieji pasireiškia kartu su realizuojama tęstine nusikalstama veika**. Šiuo atveju veiksmai nėra izoliuoti, patenka į tęstinės nusikalstamos veikos apimtį. Nenusikalstami veiksmai, neužtraukiantys teisinės atsakomybės, įgauna svarbią reikšmę nagrinėjant tęstinės nusikalstamos veikos ir realiosios nusikalstamų veikų sutapties klausimus, ypač analizuojant, ar asmuo veikė vieninga kaltės forma.

2.1.2. Kaltė tęstinėje nusikalstamoje veikoje

Baudžiamosios teisės teorijoje ir praktikoje asmens psichiniam nusiteikimui konkrečiai veikti tam tikrose faktinėse situacijose skiriamas išskirtinas dėmesys. Paprastai diskutuojama, kokia apimtimi konkrečioje kaltės formoje ir turinyje asmens sąmonėje atsispindi nusikalstamos veikos padariniai, kokie faktiniai požymiai rodo tikslingą asmens siekimą galutinių padarinių, o kartais ir jų nenorą, kokios objektyvios aplinkybės tai patvirtina. Nustatinėjant asmens kaltę, kiekvienu atveju yra bandoma įsigilinti į asmens sąmonę, kuri, skirtingai nuo nusikalstamos veikos padarinių ar kitų objektyvioje tikrovėje pasireiškusių aplinkybių, neturi jokios materialios išraiškos.

Tęstinėje nusikalstamoje veikoje asmens kaltės nustatymo klausimas yra itin aktuali ir diskusijų verta problema. Teorijoje pažymima, kad „vieninga tyčia yra šerdis, kuri sujungia visus

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*. 2006, Nr. 24.

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-351/2013.

¹⁰⁷ Chernenko, T. G., *supra note 24*, p. 35-36.

tęstinių nusikaltimų epizodus. Kilusi vienu sykiu, vieninga tyčia yra realizuojama etapais¹⁰⁸. Lietuvos teismų praktikoje išskirtinė svarba vieningai tyčiai tęstinėje nusikalstamoje veikoje buvo pabrėžta ne kartą, nurodant, kad būtent vieninga tyčia, kuri jungia keletą asmens veiksmų, atskiria ją nuo pavienio nusikaltimo¹⁰⁹. Pažymėtina, kad svarbus tęstinės nusikalstamos veikos požymis, skiriantis ją nuo nusikalstamų veikų daugeto, yra vieningas asmens sumanymas padaryti keletą pavojingų veikų, tačiau dėl tokių objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių sutapimo visos pavojingos veikos kvalifikuojamos kaip vienas nusikaltimas¹¹⁰.

Reikia sutikti su vieningos tyčios svarbos išskyrimu iš tęstinės nusikalstamos veikos požymių, tačiau tinkamai nustatyti jos vientisumą ir kryptingumą visų atskirų pavojingų poelgių kontekste ir tęstinės nusikalstamos veikos visumoje, yra rimtas iššūkis ne tik baudžiamosios teisės teorijai, bet ir teismų praktikai. Siekiant sistemingai išnagrinėti vieningos kaltės (tyčios ir neatsargumo) pasireiškimą tęstinėje nusikalstamoje veikoje, verta išskirti esmines jos identifikavimo stadijas:

- 1. Asmens sąveika su faktinėmis aplinkybėmis ir kėsinimosi objektu.**
- 2. Asmens sąmonėje susiformavusių esamų galimybių ir siekiamo rezultato konkretumas.**
- 3. Kėsinimosi objekto savybių ir esminių aplinkybių suvokimas.**
- 4. Kaltės formos ir turinio vieningumo nustatymas asmens poelgiuose.**

1. Asmens sąveika su faktinėmis aplinkybėmis ir kėsinimosi objektu. Teorijoje teigiama, kad asmuo, prieš pradėdamas vykdyti nusikaltimą, sąveikauja su konkrečia faktine situacija, ją analizuoja, norėdamas suplanuoti tęstinę nusikalstamą veiką¹¹¹. Kitaip tariant, asmens sąmonėje yra vertinamas ne tik jo planuojamo nusikaltimo kėsinimosi objektas ir galutinis poelgių rezultatas, bet ir galimai reikiami atlikti veiksmai, kad rezultatas būtų pasiektas, taip pat ir svarbios faktinės aplinkybės, kaip pvz.: vieta, laikas, priemonės, tikimybė, kad rezultatas bus pasiektas keliais atskirais epizodais. Taigi, asmuo susipažįsta tiek su teigiamais, tiek su neigiamais išoriniais dirgikliais, susijusiais su tęstine nusikalstama veika¹¹². Asmuo, suvokdamas esamą situaciją, sudaro nusikalstamai veikai įgyvendinti palankias sąlygas, t. y. prisitaiko vykdyti nusikalstamą veiką, pasirenka būdą, atitinkantį esamą situaciją pasikėsinimui į visuomeninius santykius. Tokią poziciją patvirtina ir teismų praktika, kurioje nurodoma, kad „vieningai tyčiai [...] būdinga tai, kad pats kaltininkas [...] darydamas pirmą veiksmą, **jau turi susiformavusį (pradinį) sumanymą ir**

¹⁰⁸ Chernenko, T. G., *supra* note 24, p. 36.

¹⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-6/2013; taip pat byloje nurodytos kitos kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose.

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-77/2013.

¹¹¹ Orasdzurdyev, A. M., *supra* note 28, p. 102-104.

¹¹² *Ibid.*

dėl kito nusikalstamo veiksmo; [...] tais atvejais, kai tyčia padaryti kitą nusikalstamą veiką kyla jau po pirmosios veikos, šios veikos **paprastai** kvalifikuojamos kaip pakartotinės¹¹³. Pradinis asmens sumanymas ir pastaroji teismų praktikoje vartojama formuluotė suponuoja išvadą, kad asmuo jau yra įvertinęs išorines aplinkybes ir kėsinišosi objektą, aplinkybės asmeniui yra tinkamos arba jo paties pritaikytos tinkamam tęstinės nusikalstamos veikos realizavimui, ir tik tuomet asmuo pradeda veikti link kėsinišosi objekto.

Teismų praktikoje bendras (vieningas) sumanymas vertinamas nevienodai. Štai pelnytos iš asmenų prostitucijos byloje asmens bendras sumanymas pripažįstamas ir po pakartotinių naujų merginų, užsiimančių prostitucija, įtraukimo, kitaip tariant „prostitucijos verslo išlaikymo“ veiksmų¹¹⁴; trys epizodai tenkinant lytinę aistrą 5 dienų laikotarpiu, pažeidžiant nepilnamečio asmens seksualinio apsisprendimo laisvę, pripažinti viena nusikalstama veika¹¹⁵. Byloje nusikalstamos veikos tęstinumas buvo motyvuojamas, iš esmės tuo faktu, kad asmenys, kurie lytiškai santykiavo su mažamete, patys fiziškai tarpusavyje galėjo užsiimti seksu, todėl mažametę įtraukė ilgalaikiams lytiniams santykiams; įvairių bendrovės dokumentų suklastojimas pripažintas konkrečiu sumanymu parduoti uždarąją akcinę bendrovę, o kaltininko veiksmai kvalifikuoti kaip viena nusikalstama veika pagal BK 300 str. 1 d.¹¹⁶; aparato naminei degtinei pasigaminimas ir vėlesnis jo naudojimas stipriųjų alkoholinių gėrimų gamybai buvo kvalifikuoti kaip viena nusikalstama veika pagal BK 201 str. 1 d., tiesa, pirmoji teismo instancija tokius veiksmus buvo kvalifikavusi kaip dvi atskiras nusikalstamas veikas, tačiau LAT tokią baudžiamojo įstatymo taikymo klaidą ištaisė.

Apžvelgus asmens tyčios susiformavimo momentą teorijoje ir teismų praktikoje, kyla klausimas, ar asmens konkrečios tyčios susiformavimas prieš atliekant pirmąjį pavojingą poelgį arba jo darymo metu, leidžia identifikuoti tęstinę nusikalstamą veiką arba pripažinti atskirus poelgius realiąja nusikalstamų veikų sutaptimi? Teorijoje tyčios susiformavimo momentas, kaip apibūdinta anksčiau, išskiriamas kaip pagrindinis kriterijus, išskiriantis tęstinę nusikalstamą veiką¹¹⁷. Darbo autoriaus nuomone, verta prieiti prie išvados, kad bendro sumanymo ir vieningos kaltės identifikavimo esmę sudaro ne išskirtinai atsiradimo momentas, ar būtinai tyčios apibrėžtumo laipsnis, o kaltės formos ir turinio vieningumas tęstinėje nusikalstamoje veikoje.

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-6/2013.

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-315/2013.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-227/2012.

¹¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-547/2012.

¹¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-632/2005.

¹¹⁷ Girdeinis T., *supra note 7*, p. 47; Chernenko, T. G., *supra note 24*, p. 36.

Žinoma, tyčios susiformavimas yra aktualus ir neneigiamas, tačiau jo suminė reikšmė vertinant tęstinės nusikalstamos veikos egzistavimą, yra antraeilė. Toliau analizuojamas tyčios apibrėžtumo klausimas, padeda atskleisti šių elementų santykį.

2. Asmens sąmonėje susiformavusių esamų galimybių ir siekiamo rezultato konkretumas. Vieninga tyčia tęstinėje nusikalstamoje veikoje reiškia asmens suvokimą, kad egzistuoja galimybė ilgą laiką daryti poveikį kėsिनimosi objektui¹¹⁸, ji pasireiškia kaip situacija, kuomet nusikalstamos veikos nėra įmanoma užbaigti vienu epizodu, todėl siekiamas galutinis rezultatas yra realizuojamas keliais epizodais¹¹⁹. Teorijoje nėra vieningos pozicijos dėl kėsिनimosi objekto – nusikalstamos veikos rezultato apibrėžtumo laipsnio suvokimo kaltininko sąmonėje. Vieni autoriai laikosi pozicijos, kad „asmuo, pradėdamas daryti veiką, turi iš anksto suvokti ir numatyti visą galutinį rezultatą, be to, tik dėl tam tikrų objektyvių priežasčių nuspręsti, kad norint pasiekti šio rezultato, būtina visą veiką išskaidyti į atskirus etapus (epizodus)“¹²⁰. Kiti autoriai pabrėžia, kad vieninga tyčia tęstiniame nusikaltime reiškia asmens suvokimą, jog yra galimybė ilgą laiką daryti objektui poveikį, su sąlyga, jog egzistuoja iš anksto susiklosčiusios tvirtos arba periodiškai besikartojančios objektyvios aplinkybės, kurios yra palankios tęsti veiką, ir kurių pasikeitimas neveda link pradėto nusikaltimo tęsimo proceso apsunkinimo ir kaltininko pasirinkimo kito kėsिनimosi būdo¹²¹.

Taigi, galime išskirti subjektyviąją ir objektyviąją nusikalstamos veikos nepabaigimo priežastis. Subjektyvi nusikalstamos veikos nepabaigimo priežastis suprantama kaip asmens sąmonėje susiformavęs vienas poreikis arba interesas. Objektyvi nusikalstamos veikos nepabaigimo priežastis suprantama kaip realių faktorių tam tikroje situacijoje buvimas, kurie kliudo įvykdyti tą kėsिनimąsi kaip vieną aktą¹²².

Vertinant tęstinėje nusikalstamoje veikoje akcentuojamą „veikos nepabaigimo kriterijų“, verta paminėti, kad asmens suvokimas, jog nėra galimybės pabaigti nusikalstamą veiką vienu poelgiu, yra itin diskutuotinas ir sunkiai nustatomas elementas. Galima pateikti pavyzdžius, kuomet „galimybė pabaigti veiką“ yra ganėtinai kvestionuojama ir apskritai sunkiai praktiškai nustatoma: 1) asmuo įsibrauna į butą ir pagrobia dalį jame buvusio svetimo turto, tačiau savininkas to nepastebi, apie nusikalstamą veiką nėra pranešama teisėsaugos institucijoms. Vėliau, savininkas nuperka naują turtą, kurį antro tęstinės nusikalstamos veikos epizodo metu pagrobia kaltininkas. Tokiu atveju, byloje tektų nustatinėti ne tik, ar asmuo galėjo pagrobti visą norimą turtą ar jo dalį pirmame epizode, tačiau ir, ar kaltininkas galėjo numatyti, kad atsiras naujas turtas pirmojo

¹¹⁸ Orazdurdyev, A. M., *supra note* 28, p. 105.

¹¹⁹ Girdenis T., *supra note* 7, p. 48.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ Orazdurdyev, A. M., *op. cit.*, p. 104.

¹²² *Ibid.*, p. 106.

epizodo metu. Taigi, tektų vertinti turto patalpinimo į butą laiką ir kitas aplinkybes; 2) kaltininkas įsibrauna į butą, pagrobia vieną žiedą. Po 3 dienų, kaltininkas grįžta ir pagrobia antrąjį. Atrodytų, kad pirmojo epizodo metu kaltininkas jau galėjo paimti ir antrąjį žiedą, tačiau, ar kvalifikuosime jo veiksmus kaip dvi savarankiškas vagystes?; 3) teorijoje¹²³ pateikiamas asmens sistemingo nuodijimo nedidelėmis dozėmis pavyzdys, kuris rezultate lemia asmens mirtį. Tačiau nusikalstamą veiką galima įgyvendinti ir pateikiant vieną didelę nuodų dozę nukentėjusiajam. Suvokiant esamą veikos pabaigimo galimybę, sistemingas nukentėjusiojo nuodijimas nedidelėmis dozėmis, siekiant nuslėpti tiksłą nužudyti, tampa pašalinis faktas, nepaneigiantis galimybės veiką pabaigti pirmuoju epizodu. Atrodytų, kad šiuo atveju, pasireiškiant tiesioginei apibrėžtai tyčiai, galėtume kvalifikuoti kiekvieną veiksą kaip atskirą nusikaltimą – pasikėsinimą nužudyti; 4) kaltininkas panaudoja apgaulės schemą ir pasisavina iš asmens 300 eurų sumą. Kitą dieną, kaltininkas vėl panaudoja analogišką schemą ir gauna 500 eurų iš to paties nukentėjusiojo. Tačiau, ar galima paneigti samprotavimą, jog galimybė reikalauti visos bendros 800 eurų sumos ir jos perdavimas negalėjo įvykti pirmojo epizodo metu? Kaip matyti, nusikalstamos veikos nepabaigimo egzistavimą sunku vertinti teoriškai, juo labiau tai nėra aiškus kriterijus, padedantis teismų praktikai, kuomet sprendžiamos sudėtingos faktinės situacijos.

Problemiškiausias aspektas vieningoje asmens tyčioje yra galutinio rezultato apibrėžtumo suvokimas. Šioje vietoje svarbu pabrėžti, kad vieningos nuomonės tyčios apibrėžtumo laipsniui apibūdinti nėra nei teorijoje, nei teismų praktikoje. Tiesioginėje apibrėžtoje tyčioje problemų nekyla identifikuojant tęstinę nusikalstamą veiką. Ji vienareikšmiškai pripažįstama tiek teorijoje¹²⁴, tiek ir praktikoje, pvz.: LAT perkvalifikavo dvejų savarankiškų nusikalstamų veikų inkriminavimą pagal BK 300 str. 1 d., į viena tęstinę nusikalstamą veiką, pabrėždamas, kad „A. Č. laikė, gabeną ir panaudojo tą pačią pažymą NS-10 [...], tikslas buvo sudaryti nekilnojamojo turto [...] pirkimo – pardavimo sutartį. Ją sudarant notarui reikia pateikti [...] pažymą NS-10, [...] savo ruožtu tam, kad įregistruoti nekilnojamąjį turtą, [...] reikia pateikti pažymą apie nebaigtą statybą (NS-10)“¹²⁵. Akivaizdu, kad suklastotas dokumentas buvo naudojamas konkrečiam nekilnojamojo turto teisinei registracijai. Kaltininkas, naudodamas tą pačią pažymą, siekė vieno rezultato, pažymos reikėjo keliuose epizoduose, kurie negalėjo būti pasiekiami vienu veiksmu. Teorijoje kėsinimosi į objektą vykdymas keliais etapais aiškinamas kaip situacija, kuomet asmuo suvokia objektyvų negalėjimą pasiekti užsibrėžto tikslo, vykdydamas nusikalstamą veiką vienu aktu, paveikiant saugomą visuomeninį santykį ar formą¹²⁶.

¹²³ Girdenis T., *supra note* 7, p. 45.

¹²⁴ Chernenko, T. G., *supra note* 24, p. 30, 37; Vasileva, E. G. *supra note* 26, p. 38; Kalinina, T. A., *supra note* 29, p. 43-44; Orzduardjev, A. M., *supra note* 28, p. 101; Girdenis T., *op cit.*, p. 48; Piesliakas, V. *supra note*, 4, p. 252.

¹²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-426/2010.

¹²⁶ Orzduardjev, A. M., *op cit.*, p. 107.

Daugiausia problemų kelia tyčios apibrėžtumo laipsnio reikalavimas nusikalstamų veikų faktinėse situacijose, kuomet tiesioginės konkretizuotos tyčios negalima lengvai konstatuoti. Kai kurie Lietuvos mokslininkai palaiko poziciją, kad asmuo, atlikdamas pirmąją pavojingą nusikalstamą veiką, turi suvokti visą galutinį rezultatą¹²⁷. Jei „asmuo, darydamas pirmą veiką, nenumato daugiau ar mažiau apibrėžto galutinio rezultato, o tik abstrakčiai nusprendžia užsiimti tokio pobūdžio nusikalstama veikla tol, kol įmanoma“¹²⁸, ji negali būti pripažįstama tęstine, o yra nusikalstamų veikų daugetas. Tačiau rezultato suvokimui suteikiamas tam tikras neapibrėžtumas, nurodant, kad asmuo privalo suvokti tik tam tikrus kėsinimosi objekto apibrėžtumo minimalius kriterijus, rūšinius požymius. Šioje teorijoje pateikiamas pavyzdys, kad asmuo, grobdamas turtą iš vieno buto, neprivalo suvokti esančių daiktų vertės¹²⁹. Kitas pavyzdys pateikiamas kaip situacija, kuomet yra pasisavinama asmens mokėjimo kortelė nežinant konkrečios joje esančios pinigų sumos¹³⁰. Kitaip tariant, asmens „siekis užsiimti nusikalstamomis veikomis“ nėra toleruotinas kaip tęstinė veika. Kai kurie Rusijos mokslininkai tęstine nusikalstama veika pripažįsta ne tik asmens psichinį santykį, pasireiškiantį tiesiogine konkretizuota tyčia, tačiau ir tiesiogine neapibrėžta tyčia atliktas nusikalstamas veikas¹³¹. Esant neapibrėžtai tyčiai, esminis vieningos tyčios turinys pasižymi tuo, kad galutinis konkretizuotas nusikalstamas rezultatas asmens sąmonėje nenumatomas, asmeniui tinkamos kilsiančios pasekmės.

Pereinant iš teorinių nuostatų į praktines, paminėtina, kad teismų praktika, vertinant konkretaus rezultato suvokimą tęstinėje nusikalstamoje veikoje, nėra vienoda. Pasitaiko įvairių atvejų, kuomet dvi panašios situacijos yra sprendžiamos priešingai. Štai N. G. (kartu su bendrininku) nuteistas 39 nusikalstamų veikų padarymu pagal BK 178 str. 1 d. už transformatorių vagystes¹³². Byloje nustatyta, kad N. G. su bendrininkais laikotarpiu nuo 2010 m. rugsėjo iki 2011 m. balandžio mėnesio pagrobė 39 transformatorius, t. y. N. G. surasdavo transformatorius, parinkdavo įrankius ir priemones vagystėms įvykdyti, išmontuodavo transformatorius nuo elektros stulpų, vėliau realizuodavo vogtą metalą ir paskirstydavo gautus už jį pinigus kitiems bendrininkams. Panagrinėkime esminius bylos momentus: nusikalstamos veikos nebuvo viena nuo kitos nutolusios, transformatoriai priklausė ir žala buvo padaryta tam pačiam savininkui – AB „Lesto“¹³³. LAT N. G. ir bendrininkų veiksmuose nenustatė vieningos tyčios, remdamasis šiais esminiais kriterijais: asmenys nežinojo apie kiekvieno transformatoriaus esamą vietą prieš

¹²⁷ Girdenis T., *supra note 7*, p. 48.

¹²⁸ *Ibid.*

¹²⁹ *Ibid.*, p. 48-49.

¹³⁰ *Ibid.*

¹³¹ Orazdurdyev, A. M., *supra note 28*, p. 110-112; Kalinina, T. A., *supra note 29*, p. 43-44.

¹³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-77/2013.

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-77/2013.

pradėdami vykdyti pirmąją nusikalstamą veiką, N. G. važinėdavo po Lietuvos teritoriją ir parinkdavo vietas vagystėms, pats N. G. nurodė, kad vagystes atlikdavo, kai pritrūkdavo pinigų, N. G. su bendrininkais kiekvieną planuojamą veiką aptardavo atskirai, kartais bendrininkai nebūdavo pasitelkiami ir N. G. vienas atlikdavo vagystes¹³⁴. Kaip matyti, LAT konstatavo asmens „norą užsiimti nusikalstamais veiksmais“ kaip susiformuojantį iš naujo kiekvienos vagystės atveju. Tačiau atrodo, kad teismas, pagrįsdamas nusikalstamų veikų daugetą, visiškai suabsoliutino asmens konkretaus rezultato numatymą ir jo suvokimą pirmosios vagystės metu, t. y. iš esmės paneigė tiesioginės neapibrėžtos tyčios egzistavimą asmenų veiksmuose. Darbo autoriaus nuomone, kaltinamieji rūšiniais požymiais konkretizavo kėsinosi objektą – AB „LESTO“ priklausančius transformatorius, suvokė jų galimas buvimo vietas, tarp pirmosios ir paskutiniosios atliktų nusikalstamų epizodų nepasikeitė jokios objektyvios aplinkybės tikrovėje, kurios apsunkintų tikslo įgyvendinimą. Taip pat aplinkybės jau egzistavo prieš atliekant pirmąją nusikalstamą veiką ir galėjo būti numatytos kaltinamųjų, asmenys naudojosi situacija atlikti nusikalstamas veikas. Galiausiai, pastebėtina, kad žalą patyrė vienas nukentėjęsysis, kas yra papildomas asmenų poelgių kryptingumo kriterijus.

Lietuvos teismų praktikoje panašios situacijos ne kartą kvalifikuotos kaip tęstinės nusikalstamos veikos be didesnio dėmesio į konkretaus objekto apibrėžtumą asmens sąmonėje, o kartais net kai jis apskritai nėra numatomas, pvz.: V. K. nuteistas pagal BK 182 str. 2 d. ir 300 str. 1 d. už 23 sukčiavimo epizodų atlikimą panaudojant suklastotas asmens tapatybės kortelės kopijas¹³⁵. Esminės bylos aplinkybės buvo šios: tęstinė nusikalstama veika buvo realizuojama 9 mėnesius pagal analogišką schemą, kuomet išperkamosios nuomos pagrindu kaltinamasis neteisėtai įgijo įvairaus pobūdžio elektronikos prekes iš 4 skirtingų lizingo bendrovių, su kuriomis buvo sudarytos tarpininkavimo sutartys. Teismas, motyvuodamas kaltinamojo vieningos tyčios egzistavimą, nurodė, kad „tyčia buvo nukreipta ne atskirai į konkrečią lizingo bendrovę konkrečiam atvejui, **bet bandant su bet kuria**, kuri leisdavo sudaryti lizingo sutartis. [...] Kaltininkų tyčia buvo vieningai nukreipta į turto, kuriuo iki sutarčių sudarymo disponavo parduotuvė [...] užvaldymą sukčiavimo būdu, pasinaudojant keturiomis lizingo bendrovėmis, kurios suteikdavo galimybę įsigyti turtą išperkamosios nuomos būdu. Kaltininkai [...] įgijo įvairių prekių ir veikė vieninga tyčia, t. y. pasinaudodami suklastotomis sutartimis **siekė įgyti kuo didesni kiekį ir kuo didesnės vertės svetimo turto**, pasinaudojant lizingo bendrovėmis **(nesvarbu kuria, nes veikimo logika pasižymėjo principu, kuri lizingo bendrovė pirma leisdavo sudaryti**

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-77/2013.

¹³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-90/2013.

sutartį, tos paslaugomis ir buvo naudojamasi)¹³⁶. Šioje byloje asmenys nedetalizavo konkretaus rezultato, veikė neapibrėžta tyčia, principu – pasiekti kiek įmanoma daugiau. Tarp atskirų epizodų pasireiškė net pusės metų laiko tarpas, asmenys vis suklastodavo kitus dokumentus ir juos panaudodavo naujuose tęstinės nusikalstamos veikos epizoduose. Jei pritartume pozicijai, kad tęstinė nusikalstama veika turi turėti ne tik konkretizuotą tyčią, tačiau ir nepabaigimo galimybę, galėtume teigti, kad vis klastojant naujus dokumentus, buvusios galimybės pabaigti pirminę suplanuotą nusikalstamą veiką nebelikdavo, todėl buvo daromi savarankiški nauji nusikaltimai. LAT šioje byloje atkreipė dėmesį, kad „padarytos veikos turi esminių pasikartojančių savybių, atskirai kiekvienai jų būdingų skirtumų nėra“¹³⁷. Tyčios apibrėžtumo kriterijui buvo taikyti abstraktūs reikalavimai. Verta atkreipti dėmesį, kad teismas nenagrinėjo esminio aspekto, kad nusikalstama veika buvo kėsinamasi į skirtingų asmenų svetimą turtą, o kaltinamieji tai akivaizdžiai suvokė, nes nepavykus užvaldyti svetimo turto iš vieno nukentėjusiojo, kaltinamieji analogišką schemą taikydavo kitam. Kaltinamųjų veiksmai turėjo būti kvalifikuoti kaip keturios savarankiškos sukčiavimo sudėty (argumentai, pagrindžiantys šią poziciją, pateikiami darbo 2.1.3. poskyryje).

Teismų praktikoje ir kitos nusikalstamos veikos, kaip turto prievartavimo atvejai pagal principą „kai tik susidarys tam tinkama situacija“ ir atsiradus potencialiems nukentėjusiesiems¹³⁸; viešosios tvarkos pažeidimuose, kai pakartotiniai epizodai nukreipti į skirtingus nukentėjusiuosius¹³⁹; psichotropinių medžiagų pardavimas skirtingiems NVIM pareigūnams dviem epizodais, kurie buvo skiriami 16 dienų laikotarpiu¹⁴⁰; įvairaus dydžio kyšio priėmimai vieno mėnesio laikotarpiu iš skirtingų asmenų¹⁴¹, buvo be konkretaus rezultato, tačiau kvalifikuoti kaip tęstinė nusikalstama veika esant vieningai tyčiai. Vienoje byloje teismas net konstatavo „nusikaltimų darymą, kaip pragyvenimo šaltinį“, nurodydamas, kad „pagrįstai konstatuota, kad nuteistieji turėjo vieningą tyčią iš UAB „P.“ grobti medienos gaminius tol, kol bus galimybė tai daryti, jie siekė pagrobti kuo daugiau medienos, vagystės buvo tapusios papildomu jų pragyvenimo šaltiniu“¹⁴².

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-90/2013.

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-351/2002.

¹³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-269/2011.

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-706/2001.

¹⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-309/2005.

¹⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012.

Tačiau nekonkretizuotas noras užsiimti nusikalstama veikla ne visada pripažįstamas tęstine nusikalstama veika. Štai neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną organizavimas ir du laike artimi epizodai, teismo vertinimu, nepatvirtino kaltininkų vieningo sumanymo. Šioje byloje teismas nepripažino „noro užsiimti nusikalstama veikla“ kaip kitose anksčiau minėtose bylose, nors ir konstatavo, kad buvo pažeistas tas pats objektas – valdymo tvarka¹⁴³. Kitoje byloje per 6 mėnesius atliktus įvairius mažametės išžaginimo ir seksualinio prievartavimo veiksmus teismas kvalifikavo kaip savarankiškas veikas, pripažindamas, kad kaltininkas negalėjo numatyti, kad ateityje bus aplinkybės tokiems veiksams atlikti, jo tyčia susiformuodavo iš naujo¹⁴⁴. Tačiau kitoje byloje asmuo pripažintas padaręs tris nusikalstamas veikas ir nuteistas pagal BK 150 str. 4 d., 150 str. 3 d. ir pagal 153 str. Šioje byloje kaltinamasis kelerių metų laikotarpiu naudodavosi galimybe atlikti tvirkinimo ir seksualinės prievartos veiksmus, kuomet mažametė nebūdavo prižiūrima jos motinos, tačiau teismas atskirais epizodais naujai susiformuojančios tyčios nekonstatavo, kaip prieš tai minėtoje byloje¹⁴⁵. Ilgalaikiai seksualiai veiksmai taip pat kvalifikuoti kaip tęstinė veika ir kitose baudžiamosiose bylose¹⁴⁶.

Problemų kyla psichotropinių medžiagų disponavimo ir platinimo bylose. Štai vienoje byloje kaltininko siekis užsiimti psichotropinių medžiagų platinimu buvo įvertintas kaip dvi savarankiškos veikos, nors medžiagos būdavo perduodamos vienam asmeniui¹⁴⁷. Teismas byloje rėmėsi prielaida, jog **tikėtina**, kad medžiagos buvo perduodamos ir kitiems, byloje nenustatytiems, asmenims. Tačiau kitoje byloje tęstine nusikalstama veika pripažintas asmens siekis užsidirbti kuo daugiau ir išplatinti kuo didesnę kiekį psichotropinių medžiagų, kai asmuo atlieka nusikalstamą veiką, kol yra galimybės¹⁴⁸. Kitoje byloje psichotropinių medžiagų įgijimas iš skirtingų asmenų taip pat nesukliudė pripažinti tęstinės nusikalstamos veikos, nes siekta medžiagas perduoti į konkrečią vietą¹⁴⁹. Kitose bylose keli psichotropinių medžiagų pirkimai „esant reikalui“ konstatuoti kaip dvi atskiros nusikalstamos veikos¹⁵⁰; kaip dvi nusikalstamos

¹⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-415/2009.

¹⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-56/2013.

¹⁴⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-219/2013.

¹⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-651/2010; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-53/2012.

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-530/2012.

¹⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007. *Teismų praktika*. 2008, Nr. 28.

¹⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-140/2014.

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-588/2010.

veikos kvalifikuotas skirtingų rūšių psichotropinių medžiagų radimas ir įgijimas dviem kartais¹⁵¹; net tokios pačios rūšies psichotropinių medžiagų įgijimas ir laikymas kvalifikuoti kaip dvi atskiros nusikalstamos veikos¹⁵². Kaip matyti, vieningos praktikos, kuri patvirtintų vieningos tyčios neapibrėžtumą tęstinėse nusikalstamosiose veikose psichotropinių medžiagų disponavimo ir platinimo bylose, nėra. Jei pripažintume, kad asmuo gali tiesiogine neapibrėžta tyčia siekti kuo daugiau išplatinti arba keliais kartais įsigyti psichotropinių medžiagų, visi asmens poelgiai būtų vedantys į tęstinę nusikalstamą veiką.

Kaip atskirą problemą galima įvardinti ir kontrabandos bylas. Dažniausiai šios kategorijos bylose tęstinei nusikalstamai veikai konstatuoti taikomi gan griežti kriterijai: turi būti susitarta dėl konkretaus kontrabandos dalyko¹⁵³, atskiri epizodai yra daromi analogišku būdu¹⁵⁴, sukurtas planas kaip konkretų kontrabandos dalyką gabenti per valstybės sieną¹⁵⁵. Kaltininko siekis užsiimti kontrabanda su tikslu kuo daugiau pasipelnyti dažniausiai kvalifikuojamas kaip savarankiškos nusikalstamos veikos sudėtys, o ne atskiri epizodai, lemiantys tęstinę nusikalstamą veiką. Tačiau teismų praktika ir šioje bylų kategorijoje nevienoda, pvz.: byloje, kurioje asmuo tris kartus per keturis mėnesius įsigijo narkotinių medžiagų ir jas siuntėsi iš Anglijos, teismas nustatė tęstinę veiką vadovaudamasis faktu, kad medžiagos buvo įsigytos analogišku būdu¹⁵⁶. Aplinkybių, leidžiančių teigti, kad asmuo siekė konkretaus kiekio kontrabandos dalyką siųsti per kelis kartus, nebuvo nustatyta. Beje, kitoje byloje asmuo per tris mėnesius įvykdė 23 kontrabandos epizodus, tačiau tęstinė nusikalstama veika nebuvo nustatyta¹⁵⁷. Nors kasaciniame skunde nuteistasis nekėlė tęstinės nusikalstamos veikos nustatymo klausimo, tačiau įvertinant prieš tai nagrinėtą bylą, pagrįstai kyla klausimas, kodėl skiriasi nusikalstamų veikų kvalifikavimas ir taikomi kriterijai pavienei nusikalstamai veikai konstatuoti.

Siekiant vieningos tęstinės nusikalstamos veikos sampratos ir aiškių jos nustatymo kriterijų, darbo autoriaus nuomone, verta prieiti prie išvados, kad tęstinėje nusikalstamoje veikoje vieningos tyčios apibrėžtumo požymis nėra esminis, viską lemiantis vienintelis kriterijus, išskiriantis ją nuo nusikalstamų veikų daugeto. **Tai reiškia, kad tęstinė nusikalstama veika gali**

¹⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-338/2012.

¹⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-148/2010.

¹⁵³ Vilniaus apygardos teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2009 m. vasario 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-27-51/2009.

¹⁵⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-123/2009.

¹⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-237/2010.

¹⁵⁶ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2013 m. rugsėjo 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-254-493/2013.

¹⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-256/2009.

būti įgyvendinama ir tiesiogine neapibrėžta tyčia be akivaizdaus galutinio veikos rezultato suvokimo. Asmens rezultato siekimas tokiais atvejais reiškia įvairių pasekmių kilimo galimybę ir jų pripažinimą tinkamomis kaltininkui. Vieningos tyčios požymis tęstinėje nusikalstamoje veikoje nėra paneigiamas ir privalo išlikti, tačiau jis privalo būti aiškinamas plačiau, nereikalaujant tik tiesioginės apibrėžtos tyčios, o apsiribojant vieningu asmens kaltės turiniu. Vieningas asmens kaltės turinys turi egzistuoti kartu su kitais tęstinės nusikalstamos veikos požymiais, tačiau neturi būti suabsoliutintas, kaip vienintelis esminis ir veikos tęstinumą pagrindžiantis požymis. Taigi, kontrabandos, psichotropinių ar narkotinių medžiagų platinimo, PVM grobstymo, viešosios tvarkos pažeidimų, svetimo turto grobimo nusikalstamosiose veikose esant neapibrėžtai kaltininko tyčiai atskiri epizodai turi būti vertinami kaip tęstinė nusikalstama veika, o ne nusikalstamų veikų daugetas. Pastarųjų kategorijų nusikalstamosiose veikose patvirtinamas asmens „noras užsiimti nusikalstama veikla“. Tačiau tokiose nusikalstamosiose veikose, kaip seksualinės prievartos, sukčiavimo, kyšininkavimo minėtas „noras užsiimti nusikalstama veikla“ nėra galimas, jei pažeidžiamos skirtingų nukentėjusių teisės ir interesai, t. y. skirtingos baudžiamojo įstatymo tiesioginės saugomos vertybės (plačiau žr. darbo 2.1.3. poskyrį).

3. Kėsinimosi objekto savybių ir esminių aplinkybių suvokimas. Išsprendus tyčios apibrėžtumo laipsnio egzistavimo apimtį tęstinėje nusikalstamoje veikoje, kyla klausimas, kur paliekama realioji nusikalstamų veikų sutaptis? Tiesioginė apibrėžta tyčia tęstinėje nusikalstamoje veikoje kelia mažiausiai problemų. Asmens poelgis būna nukreiptas į apibrėžtą kėsinimosi objektą, poelgiai kryptingai veda į galutinio rezultato pasiekimą. Problemos pasireiškia tuomet, kai susiduriame su neapibrėžta tyčia. Teiginys, kad platus tyčios apibrėžtumo laipsnis tęstinėje nusikalstamoje veikoje susisiaurina realiosios nusikalstamų veikų sutapties galimybę iki tos, kuomet realioji sutaptis galima tik kai įgyvendinamos kelios skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose numatytos nusikalstamos veikos, o visi epizodai esant neapibrėžtai tyčiai be konkretaus rezultato bus tiesiog viena nusikalstama veika, gali būti pateikiamas, tačiau jis nebūtų teisingas. Kriterijus, kaip atskirti realiąją nusikalstamų veikų sutaptį nuo tęstinės nusikalstamos veikos, realizuojamos neapibrėžta tyčia, galima surasti.

Rusijos mokslininkas A. M. Orazdurdyev siūlo tęstinę nusikalstamą veika nuo nusikalstamų veikų daugeto atriboti atsižvelgiant į tai, ar atskiri epizodai yra įgyvendinami vienu tipu, analogiškai¹⁵⁸. Anot jo, pasikėsinimo būdo pasikeitimas reiškia tęstinės nusikalstamos veikos su neapibrėžta tyčia įvykdymo pabaigą¹⁵⁹. Primintina, kad Lietuvos teismų praktikoje analogiškas būdas ar tapatūs veiksmai nėra privalomieji tęstinės nusikalstamos veikos požymiai, svarbiausia, jog asmens veiksmas įgyvendinamas tas pats veikos požymis arba alternatyvūs veikos

¹⁵⁸ Orazdurdyev, A. M., *supra note* 28, p. 10-11.

¹⁵⁹ *Ibid.*

požymiai¹⁶⁰. A. M. Orazdurdyev teigia, kad „esminį neapibrėžtos tyčios turinį sudaro suvokimas, jog nusikaltimą tikslinga vykdyti iki to laiko, kol išlieka galimybė jį realizuoti. [...] Juridškai vienodų nusikaltimų pakartotinumą visada pasižymi skirtinga kėsಿನimosi būdų socialine giminyste, tačiau juridinio panašumo ribose“¹⁶¹.

A. M. Orazdurdyev pasiūlytas nusikalstamų veikų pakartotinumą atribojimo kriterijus – analogiškas kėsಿನimosi būdas nėra tikslus. Abejotina, ar esminę reikšmę turi aplinkybės, kuomet asmuo į svetimą nekilnojamąjį turtą viename epizode patenka pasirinkęs įlipti pro langą, kitu – įsibrauti pro duris. Atrodytų, kad kėsಿನimosi būdas pasikeitė, tačiau tai nekeičia fakto, kad patekimas buvo galimas abiem būdais jau atliekant pirmąjį epizodą, arba teiginio, kad kaltininkas siekdamas išvengti pastebėjimo pasirinko du skirtingus būdus. Kitas pavyzdys galėtų būti asmens terorizavimas grasinančiais laiškais, o po savaitės atvykimas ir aktyvus įtikinėjimas perduoti turtą. Pagal A. M. Orazdurdyev pasiūlytą atribojimo kriterijų, tokie asmens veiksmai turės būti kvalifikuoti kaip dvi atskiros nusikalstamos veikos.

Jei kėsಿನimosi būdą suprasime platesniame kontekste, kaip reiškiantį skirtingų pobūdžių veiksmų socialine prasme atlikimą, tuomet turėsime situaciją, kuomet tai nesuteiks aiškaus pagrindo atriboti tęstinę nusikalstamą veiką nuo realiosios nusikalstamų veikų sutapties, pvz.: vagysčių iš butų atvejais visuomet įsibraunama, taigi atrodytų, kad yra atliekama pavienė nusikalstama veika, tačiau kitose situacijose, jei asmuo prievartauti turtui naudoja elektroninius laiškus, o vėliau fizinį smurtą, tuomet turėsime dvi nusikalstamas veikas – pakartotinumą, nes buvo panaudoti du socialiai skirtingi būdai: psichologinis ir fizinis smurtas. Tačiau paneigti aplinkybės, kad asmuo galėjo būti numatęs visus veiksmus iki pirmojo epizodo arba jo atlikimo metu, atmesti negalime. Kitas pavyzdys, jei dokumentus klastojantis asmuo pradeda naudoti naują technologiją padirbinėjimo procese, atrodo, kad jo kėsಿನimosi būdas pasikeitė, tačiau jis vis tiek atitiktų BK 300 str. 1 d. nusikalstamos veikos sudėties požymio formuluotę „suklastojo“. Vadinasi, net ir plačiau suvokiant analogišką kėsಿನimosi būdą, jis nesuteikia aiškaus atribojimo kriterijaus.

A. M. Orazdurdyev pasiūlyto atribojimo metodo trūkumus sąlyginai padėtų išspręsti ne kėsಿನimosi būdo analogiškumo taikymas, o kėsಿನimosi objekto ir su juo susijusių aplinkybių analizavimas visų atskirų epizodu tęstinėje nusikalstamoje veikoje metu. Prieš pirmąjį pavojingą epizodą arba jo metu, asmuo rūšiniais požymiais vertina ir suvokia esamas aplinkybes ir patį kėsಿನimosi objektą. Jei kėsಿನimosi objektas arba su juo susijusios esminės aplinkybės pasikeičia į nusikalstamai veikai įgyvendinti neigiamą pusę ir kaltininkui tenka įveikti papildomas kliūtis, konstatuosime realiąją nusikalstamų veikų sudėtį. Objektas arba aplinkybės turi pasikeisti iš esmės

¹⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-180/2014.

¹⁶¹ Orazdurdyev, A. M., *supra note* 28, p. 12.

į neigiamą pusę, o ne smulkmeniškai. Teismų praktikoje konstatuota, kad „subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai yra susiję su objektyviaisiais, todėl kaltės turinys, nusikalstamos veikos padarymo tikslas (kai tai reikalaujama BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje – *aut. pastaba*) įrodinėjamas remiantis ne tik kaltininko parodymais, bet ir objektyviais bylos duomenimis“¹⁶². Aplinkybės, kad nusikalstamos veikos įgyvendinimui kaltininkas pradėjo naudoti kitą būdą, gali tik sustiprinti realiosios nusikalstamų veikų sutapties taikymą, tačiau nėra esminis kriterijus veikų atribojimui.

Pateiktą problemos sprendimo būdą galima pailiustruoti teismų praktikos pavyzdžiu: bendrininkai suplanavo pagrobtį automobilį. Pastarajam neužsivedus, bendrininkai pagrobė kitą automobilį, kuriuo nutempė neužsivedusįjį¹⁶³. LAT pagrįstai konstatavo, kad asmenų atskirose vagystėse nebuvo vieningos tyčios, buvo įgyvendintos dvi savarankiškos vagystės. Asmenims suvokus, kad jų tiesiogine tyčia siekto automobilio nepavyksta pagrobtį jų sugalvotu būdu, susidarė nauja tyčia pagrobtį kitą. Dvi skirtingos tyčios gali egzistuoti vienu metu, kaip ir pateiktoje byloje – vagiant antrąjį automobilį tyčia į pirmąjį tebeegzistavo. Tėstinių seksualinės prievartos nusikalstamų veikų atveju, vertintume, ar kaltininkas galėjo numatyti neigiamas aplinkybes, kurios buvo esminės, pvz.: mažametė augo su kaltininku ir patyrė seksualinę prievartą, vėliau persikėlė kitur ir pradėjo gyventi su motina. Akivaizdu, kad aplinkybės pasikeitė iš esmės ir negalime teigti, kad naujų nusikalstamų veikų prieš mažametę atlikimas yra sąlygotas vieningos tyčios, susiformavusios iki aplinkybių pasikeitimo. Teismų praktikoje egzistuoja panašus kriterijus: „[...] jei asmuo atlikęs seksualinį prievartavimą, po kiek laiko pasitaikius progai vėl sumano seksualiai prievartauti nukentėjusįjį asmenį, tokia veika jau laikoma pakartotiniu nusikaltimu ir kvalifikuojama atskirai“¹⁶⁴. Žinoma, tai nėra visiškai atskleistas kriterijus, kuris yra siūlomas tėstinės nusikalstamos veikos ir daugeto atribojimui, tačiau yra artimas pavyzdys, atskleidžiantis ne tik asmens kaltės aspektą, tačiau ir faktines aplinkybes, supančias nusikalstamą veiką. Taip pat itin svarbu motyvuoti atskirų epizodų jungimą į tėstinę nusikalstamą veiką ir detalai išnagrinėti nusikalstamą veiką pagrindžiančius įrodymus¹⁶⁵.

Pastebėtina, kad nei vieningo kėsینimosi būdo, nei aplinkybių, susijusių su kėsینimosi objektu, pasikeitimas nėra visiškai aiškūs tėstinės nusikalstamos veikos ir realiosios nusikalstamų veikų sutapties atribojimo kriterijai. Atsižvelgiant į tai, kad tėstinė nusikalstama veika yra galima tiesiogine neapibrėžta tyčia, **tėstinės nusikalstamos veikos ir realiosios**

¹⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-629/2011.

¹⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-717/2007.

¹⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-396/2007.

¹⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-396/2007.

nusikalstamų veikų sutapties atribojimo kriterijumi vertėtų laikyti tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę: jei pažeidžiama viena tiesioginė baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė, konstatuojama tęstinė nusikalstama veika; pažeidus kelias tiesiogines baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes, konstatuojama nusikalstamų veikų realioji sutaptis. Taip realioji nusikalstamų veikų sutaptis yra galima ne tik padarius skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose įtvirtintas nusikalstamas veikas, bet ir padarius savarankiškas nusikalstamas veikas pagal tą patį BK specialiosios dalies straipsnį.

Teorijoje, kaip privalomasis tęstinės nusikalstamos veikos požymis, išskiriamas vieningas tikslas ir motyvas¹⁶⁶. A. M. Orazdurdyev nuomone, kadangi asmens elgesys tęstinėje nusikalstamoje veikoje yra kilęs iš vieno šaltinio (susiformavo vieninga tyčia – *aut. pastaba*), prie siekiamo intereso, būtina priskirti ir vieningą motyvą asmens psichiniam santykiui su daroma nusikalstama veika identifikuoti¹⁶⁷. Anot mokslininko, asmuo taip pat gali turėti kelis papildomus mažesnius tikslus, šalia pagrindinio¹⁶⁸. Kiti autoriai, kaip pavyzdžiui, T. A. Kalinina vieningą tikslą ir motyvą tęstinėje nusikalstamoje veikoje supranta, kaip galėjamą numatyti to, jog ilgalaikio poveikio kėsinimosi objektui rezultate kils nusikalstamos pasekmės ir noru, kad nusikalstamas rezultatas kiltų¹⁶⁹. Mokslininkė pažymi, kad tikslas ir motyvas yra skirtingi tyčinėje ir neatsargioje kaltės formose¹⁷⁰. Sprendžiant tikslo pagrįstumą neatsargioje kaltės formoje, mokslininkė iš esmės paneigė tikslo egzistavimą¹⁷¹. Kritikuotinas aiškinimas, kad tikslas tęstinėje nusikalstamoje veikoje gali lemti veikos kvalifikavimą: jei tikslas konkretus ir nepasiektas, asmens poelgiai bus kvalifikuojami kaip pasikėsinimas; jei tikslas nekonkretizuotas – asmens poelgiai kvalifikuojami pagal kilusius padarinius¹⁷². Šiuo atveju yra sutapatinta apibrėžta ir neapibrėžta tyčia, tačiau ne tikslas ar motyvas. Pritartina Lietuvos mokslininkų pozicijai, kad tikslas ir motyvas yra fakultatyvieji BK specialiosios dalies nusikalstamos veikos sudėties požymiai ir įvardinami tik tam tikrose nusikalstamų veikų sudėtyse¹⁷³, todėl jie privalo būti tęstinės nusikalstamos veikos sudėtinė dalis tuomet, kai to reikalauja BK straipsnio dispozicija¹⁷⁴. Tikslas ir motyvas apskritai negalimi esant neatsargiai kaltei tęstinėje nusikalstamoje veikoje¹⁷⁵.

Aptarus tęstinę nusikalstamą veiką tyčinėje kaltėje, svarbu pabrėžti tai, kad **tęstinė nusikalstama veika yra galima ir neatsargioje kaltės formoje**. Tokios pozicijos laikomasi

¹⁶⁶ Orazdurdyev, A. M., *supra note* 28, p. 114-115; Kalinina, T. A., *supra note* 29, p. 43-45.

¹⁶⁷ Orazdurdyev, A. M., *op cit.*, p. 114.

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ Kalinina, T. A., *op cit.*, p. 45.

¹⁷⁰ *Ibid.*

¹⁷¹ *Ibid.*

¹⁷² *Ibid.*

¹⁷³ Girdenis T., *supra note* 7, p. 53; Piesliakas V., *supra note* 4, p. 411.

¹⁷⁴ Girdenis T., *op cit.*, p. 53.

¹⁷⁵ *Ibid.*

teorijoje¹⁷⁶. Lietuvos teismų praktikoje neatsargia kaltės forma įgyvendinamą tęstinę nusikalstamą veiką nesunku įžvelgti situacijose, kuomet asmuo yra kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką pagal BK 223 str., pvz.: bendrovės direktorius keturių mėnesių laikotarpiu tris kartus perdavė pinigines sumas buhalterei, tačiau neišrašė kasos pajamų ir išlaidų orderių, neužtikrino, kad trys ūkinės operacijos būtų įregistruotos į kasos knygą bei žiniaraščius¹⁷⁷. Minėtoje byloje asmuo tris kartus privalėjo atlikti tam tikrus veiksmus, tačiau to neįgyvendino. Kitoje byloje į buhalterinę apskaitą nebuvo įtraukti du piniginių lėšų priėmimo aktai, kurie buvo atlikti skirtingais laikotarpiais¹⁷⁸. Panašios situacijos buvo vertinamos kaip tęstinė nusikalstama veika ir kitose baudžiamosiose bylose dėl BK 223 str. taikymo¹⁷⁹. Tęstinė nusikalstama veika galima ir bylose dėl tarnybos pareigų neatlikimo dėl neatsargumo, pvz.: valstybės tarnautoja nuteista pagal BK 229 str., kadangi du kartus nepatikrino jai pateiktų dokumentų, kurie, kaip paaiškėjo vėliau, buvo suklastoti, taip valstybės tarnautoja padarė didelę neturtinę žalą Lietuvos valstybei¹⁸⁰. Neatsargaus gyvybės atėmimo byloje asmuo, nuteistas už netinkamai ištirtą mirtino naviko stadiją, nepagrįstai paskyrė per dideles chemoterapijos dozes pacientei ir penkių vaistų dozių į veną suleidimą, kas lėmė pacientės mirtį¹⁸¹. Visose pateiktose bylose pasireiškė mažiausiai du atskiri epizodai, tačiau rezultate jie buvo vertinti kaip viena savarankiška nusikalstamos veikos sudėtis.

Teorijoje pažymima neatsargaus dvejų ir daugiau žmonių gyvybių atėmimo tęstinumo problema. LAT yra nurodęs, kad tęstinė nusikalstama veika nėra įmanoma dvejų ar daugiau asmenų gyvybės atėmimo dėl neatsargumo atveju, kadangi BK 132 str. 2 d. taikoma tuomet, kai padariniai kilo „viena kaltininko veika“¹⁸². Tokia formuluotė neleidžia konstatuoti tęstinės nusikalstamos veikos, kuomet yra du atskiri asmens poelgiai. Tačiau, ar būtų tinkama kvalifikuoti gydytojo veiksmus, kuomet dėl nepatikrintų vaistų galiojimo, jie suleidžiami dviem asmenims, kaip dvi savarankiškas neatsargius gyvybės atėmimo sudėtis pagal 132 str. 3 d.¹⁸³? Manytina, kad tokie veiksmai turėtų būti kvalifikuoti pagal BK 132 str. 3 d., kuri nustato

¹⁷⁶ Girdenis T., *supra note* 7, p. 52; Kalinina, T. A., *supra note* 29, p. 45; Vasileva, E. G. *supra note* 26, p. 38; Orazdurdyev, A. M., *supra note* 28, p. 115.

¹⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-458/2006.

¹⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-273/2014.

¹⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-50/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-134/2013.

¹⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-366/2013.

¹⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-453/2002.

¹⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“, 28 punktas.

¹⁸³ BK 132 str. 3 d. įtvirtinta kvalifikuota šio straipsnio sudėtis, kuri yra taikoma asmeniui pažeidus teisės aktų nustatytas specialaus elgesio saugumo taisykles ir ši dalis taikoma asmeniui padarius BK 132 str. 1 arba 2 d. numatytą veiką.

atsakomybę asmenims už specialių elgesio taisyklių nesilaikymą ir apima dvejų žmogaus gyvybių neatsargaus atėmimo atvejį. Tęstinės nusikalstamos veikos galimybę dvejų ar daugiau asmenų neatsargaus gyvybės atėmimo atveju palaiko ir kai kurie mokslininkai¹⁸⁴. Suprantama, kad žmogaus gyvybės atėmimas neatsargia kaltės forma tęstinumo prasme sunkiai nustatomas. Tai ypač pasakytina apie subjektyvaus nusikalstamos veikos požymio tęstinumo problemą. Vienos universalios taisyklės šiuo atveju negalime nustatyti. Tačiau BK 132 str. 2 d., kaip ir BK 129 str. 2 d. 5 d., nustato atvejus, kuomet esant vienai kaltės formai, dvejų ar daugiau asmenų žmogaus gyvybės atėmimas užtraukia baudžiamąją atsakomybę pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį. Taigi, neturėtų būti atmetami tęstinės nusikalstamos veikos galimybė dvejų ar daugiau žmogaus gyvybės atėmimo atveju, kuomet esant neatsargiai kaltės formai ir vieningam kaltės turiniui, yra atliekami du ar daugiau asmens poelgių. Šiuo atveju tęstinė nusikalstama veika pasireiškš, jei asmuo suvokia atliekamus veiksmus kaip bendrą vientisą poelgį ir jis yra susietas vieningu suvokimu. Tokiu atveju du ar daugiau visiškai atskiri neatsargaus gyvybės atėmimo epizodai nesudarys tęstinės nusikalstamos veikos, jei asmens nusikalstamos veikos subjektyviųjų požymių suvokimas bus skirtingas ir nevieningas, pvz.: vienu atveju leidžiant vaistus, o kitu neatsargiai kelyje mirtinai sužalojant asmenį, kaltės turinys yra visiškai skirtingas ir nevieningas.

4. Kaltės formos ir turinio vieningumo nustatymas asmens poelgiuose. Asmens poelgių subjektyvioji pusė yra nustatoma ne tik kiekvienu epizodu atskirai, tačiau ir visoje tęstinėje nusikalstamoje veikoje. Teorijoje nuomonės dėl kaltės formos ir turinio sutapimo tęstinėje nusikalstamoje veikoje išsiskiria. A. M. Orazdurdyev laikosi nuomonės, kad tęstinė nusikalstama veika gali pasireikšti tik tiesiogine tyčios (apibrėžtos ir neapibrėžtos) bei neatsargios kaltės formomis¹⁸⁵. Anot mokslininko esant netiesioginei tyčiai valinis momentas šalina asmens poelgių kryptingumą pasiekti nusikalstamą rezultatą, todėl netiesioginė tyčia negali būti tęstinio nusikaltimo subjektyviosios pusės požymis¹⁸⁶. Taigi, tęstinėje nusikalstamoje veikoje asmens psichinis santykis su baudžiamojo įstatymo padarinių kilimu turi būti išreikštas jų siekimu. Tačiau A. M. Orazdurdyev nurodo, kad tęstinis nusikaltimas galimas ir neatsargioje kaltės formoje¹⁸⁷. Pastarojoje, asmuo padarinių nesiekia, jis jų nenori. Šioje vietoje atsiranda prieštaravimas pateiktai pozicijai. T. G. Chernenko palaiko poziciją, kad tęstinė nusikalstama veika yra galima tyčinėje ir neatsargioje kaltės formose, tačiau kaltės formos negali keistis per visą tęstinės nusikalstamos veikos realizavimo laiką, pasikeitimas reikštų nusikalstamų veikų daugetą¹⁸⁸.

¹⁸⁴ Girdenis T., *supra note 7*, p. 51.

¹⁸⁵ Orazdurdyev, A. M., *supra note 28*, p. 101.

¹⁸⁶ *Ibid.*, p. 102.

¹⁸⁷ *Ibid.*, p. 115.

¹⁸⁸ Chernenko, T. G., *supra note 24*, p. 37-38.

Pastarosios mokslinės pozicijos nėra galutinai tikslios. Lietuvos teismų praktikoje sprendžiant apie asmens kaltės turinį nurodoma, kad jis nustatomas ne tik iš byloje esančių kaltinamojo parodymų, tačiau ir iš nusikalstamos veikos objektyvių aplinkybių¹⁸⁹. Taip pat pabrėžiama, kad „[...] kaltės forma, rūšis, jos turinys – subjektyvieji (vidiniai–psichiniai) nusikalstamos veikos požymiai, be nurodytų aplinkybių (kaltinamojo paaiškinimų, jo suvokimo – *aut. pastaba*), nustatomi tiriant, įvertinant ir išorinius (objektyvius) nusikalstamos veikos požymius: atliktus veiksmus, jų pobūdį, intensyvumą, būdą, pastangas juos padarant, padėtį, kuri buvo juos padarant, ir pan.“¹⁹⁰.

Pritartina teorijoje išsakyti pozicijai, kad tęstinėje nusikalstamoje veikoje asmens psichinis subjektyvusis poelgių elementas privalo būti siejamas su vieningu kaltės turiniu¹⁹¹. Tęstinė nusikalstama veika pasižymi ne tik kokybiniu bei kiekybiniu elementais, tačiau ir subjektyviuoju požymiu. Pastarasis požymis privalo išlikti visą tęstinės nusikalstamos veikos realizavimo laikotarpį, pvz.: asmuo tiesiogine tyčia iššvaisto dalį jam patikėto turto, tačiau likusią dalį iššvaisto dėl nusikalstamo nerūpestingumo. Akivaizdu, kad nėra veikos tęstinumo, kadangi nesutampa subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai – kaltės formos atskiruose tęstinės nusikalstamos veikos epizoduose.

2.1.3. Kėsinimosi objektas–vertybė tęstinėje nusikalstamoje veikoje

Išnagrinėjus kelių pavojingų asmens poelgių ir kaltės požymius tęstinėje nusikalstamoje veikoje, priartėjome prie požymio, kuris detalizuoja į ką yra nukreipti asmens poelgiai, kas yra pažeidžiama teisine prasme. Teorijoje poelgių rezultato požymis yra įvardinamas įvairiai: kėsinimosi objektas¹⁹², vieningas šaltinis¹⁹³, bendras teisinis gėris¹⁹⁴, kartais įvardinamas kaip dvejų sudėtinių elementų darinys, nurodant, kad judesiai turi būti nukreipti į tą pačią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę ir nusikalstamos veikos padarytos iš vieno šaltinio¹⁹⁵. Kiti autoriai išskiria šį požymį kaip kėsinimąsi į tą pačią tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę¹⁹⁶. Galima pritarti visoms pasiūlytomis sąvokoms: vienos iš jų detalizuoja į ką nukreipti

¹⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-273/2014.

¹⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-100/2014.

¹⁹¹ Girdenis T., *supra note 7*, p. 52.

¹⁹² Orazdurdyev, A. M., *supra note 28*, p. 55; Vasileva, E. G., *supra note 26*, p. 35; Kalinina, T. A., *supra note 29*, p. 46.

¹⁹³ Chernenko, T. G., *supra note 24*, p. 36.

¹⁹⁴ Wessels J., *supra note 40*, p. 252.

¹⁹⁵ Piesliakas V., *supra note 4*, p. 252.

¹⁹⁶ Girdenis T., *op cit.*, p. 57.

asmens poelgiai, kitos – laikosi šiek tiek platesnės sampratos, tačiau savo prasme krypta į baudžiamojo įstatymo norma saugomą vertybę, į kurią kėsিনamasi arba jai padaroma žala. Prisimintina, kad Lietuvos teismų praktikoje vieningos tęstinės nusikalstamos veikos sampratos nėra. LAT yra suformulavęs galimybę skirtingose bylų kategorijose, atsižvelgiant į tos bylos aplinkybes ir rūšinius nusikalstamos veikos požymius, pabrėžti arba paneigti nusikalstamos veikos tęstinumą¹⁹⁷. Galimai, iš šios suteiktos plačios diskrecijos teisės, skirtingų kategorijų bylose vartojami skirtingi požymiai, nustatantys, į ką yra nukreiptas asmens kėsინimasis.

Nusikalstamosiose veikose nuosavybei, turtinėms teisėms ir turciniams interesams vartojami įvairūs terminai, pvz.: bendrininkams pagrobus skirtingiems savininkams priklausančius automobilius, teismas pažymėjo, kad „svetimo turto grobimui keliamas [...] reikalavimas – grobimas turi vykti iš vieno šaltinio“¹⁹⁸; neteisėto turto pasisavinimo iš bendrovės atveju, šaltinio požymis taip pat įvardinamas, tačiau pateikiamas patikslinimas – žala padaroma tam pačiam savininkui¹⁹⁹; kartais keliamas sąlyga, kad kaltininkas apgaulę naudotų prieš tą patį asmenį ir (ar) turtą (turtinę teisę) bei turtą įgytų iš to paties šaltinio (nukentėjusiojo)²⁰⁰; taip pat šis požymis įvardinamas kaip vienas objektas daugkartinių sukčiavimo epizodų iš skirtingų asmenų atveju²⁰¹. Svetimo turto prievartavimo bylose keliamas vieno nukentėjusiojo ir turto priklausymo vienam asmeniui kriterijus²⁰², o asmenims prievartaujant turtą iš skirtingų asmenų, jų nusikalstamos veikos kvalifikuojamos kaip nusikalstamų veikų daugetas²⁰³. Teismų praktikoje akcentuojama, kad turto prievartavimo bylose analizuojama, keli asmenys patyrė žalą, t. y. į kelių asmenų turtą buvo nukreipti asmens poelgiai²⁰⁴. Viešosios tvarkos pažeidimuose kėsინimosi objektas aiškiai neįvardinamas, tačiau iš teismų praktikos analizės matyti, kad nusikalstamos veikos tęstinumas, pagrindžiamas kėsინimusi į BK 284 str. saugomą vertybę – viešąją tvarką, pvz.: kaltininkui sumušus du nukentėjusiuosius klube skirtingais poelgiais, nusikalstama veika kvalifikuota kaip

¹⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-359/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2011 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-267/2011.

¹⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-717/2007.

¹⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-309/2013.

²⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-535/2013.

²⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-531/2012.

²⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-405/2007.

²⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. liepos 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-431/2006.

²⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-212/2011.

vienas nusikaltimas, nepaisant dvejų nukentėjusiųjų²⁰⁵; tęstinė nusikalstama veika konstatuota kaltininkui du kartus šaudžius skirtingose vietose nedideliame laiko tarpe į du asmenis, kurie buvo drauge abejais šaudymo epizodais²⁰⁶. Nusikalstamosiose veikose asmens seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, kėsinimosi objektas siejamas su vienu nukentėjusiuoju²⁰⁷. Tai pabrėžė ir LAT, nurodydamas, kad „tęstinėms nusikalstamosioms veikoms gali būti taikomi papildomi reikalavimai, kaip antai, lytinės aistros tenkinimas su vienu nukentėjusiuoju“²⁰⁸. Sukčiavimo bylose keliamas žalos padarymo vienam nukentėjusiajam kriterijus²⁰⁹. Disponavimu psichotropinėmis ir narkotinėmis medžiagomis bylose kėsinimosi objektas, atribojantis tęstinę nusikalstamą veiką nuo daugeto, nevienodas: vienais atvejais reikalaujama vienodos rūšies psichotropinių medžiagų platinimo²¹⁰, tačiau kitais atvejais pabrėžiama, kad esminis kriterijus yra medžiagų įgijimas iš to paties asmens ir pardavimas tam pačiam asmeniui²¹¹.

Kaip matyti, skirtingų baudžiamųjų bylų kategorijose vyrauja skirtingas kėsinimosi objekto įvardinimas. Darbo autoriaus nuomone, esminis momentas ieškant kėsinimosi objekto požymio tęstinėje nusikalstamoje veikoje, slypi anksčiau aptartuose kelių asmens poelgių ir kaltės požymiuose. Tęstine veika kėsinamasi į tą patį BK specialiosios dalies straipsnį, asmens poelgiai nukreipti į tokio rezultato siekimą. Pritartina teorijoje išsakyti pozicijai, kad pavojingos veikos tęstinėje nusikalstamoje veikoje „turi pažeisti tą pačią tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę“²¹². Šį požymį įvardina ir teismų praktika²¹³. Kiekvieno BK specialiosios dalies straipsnio dispozicija turi saugomą vertybę, o kai kuriais atvejais ir kelias, pvz.: BK 180 str. saugo asmens turtą ir sveikatą, BK 284 str. viešąją tvarką, į kurią įeina ir asmens sveikatos apsauga. Visada galime išskirti pagrindinę (tiesioginę) saugomą vertybę BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje. Pasitelkus teisinę logiką, baudžiamojo įstatymo normų analizę, dominančio straipsnio vietos buvimą konkrečiame BK skyriuje, suformuotą teismų praktiką, bus galima

²⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-269/2011.

²⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-410/2012.

²⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*. 2004, Nr. 22.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-547/2012.

²⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-670/2007.

²⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-438/2013.

²¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-338/2012.

²¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007.

²¹² Piesliakas V., *supra note* 14, p. 145; Girdenis T., *supra note* 7, p. 57.

²¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-438/2013.

išskirti, kokią pagrindinę vertybę saugo BK specialiosios dalies straipsnis. JAV teisėje nustatinėjant tarpusavyje susijusias nusikalstamas veikas koncentruojamasi į nukentėjusiojo sąvoką, kuri yra suvokiama plačiau²¹⁴. JAV įprastinėse nusikalstamosiose veikose nukentėjusysis suprantamas kaip konkretus fizinis ar juridinis asmuo, tačiau tokiose nusikalstamosiose veikose kaip psichotropinių medžiagų platinimas taip pat nustatomas vienas nukentėjusysis – visuomenė, o papildomas požymis – visuomenės interesas²¹⁵.

Lietuvos baudžiamojoje teisėje tiesioginė baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė gali būti suprantama plačiau ir siaurąją prasmėmis. Jei suvoksime, kad asmuo kėsina į BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijos tiesioginę vertybę, nedetalizuodami kam kyla žala, traktuosime šį požymį plačiai, pvz.: sistemingo sukčiavimo atveju, kuomet apgaule pasisavinamas svetimas turtas iš kelių nukentėjusiųjų, suvoksime, kad kaltininko veiksmai yra nukreipti į tiesioginę BK specialiosios dalies straipsnio saugomą vertybę – svetimą turtą. Toks požiūris neleidžia tinkamai įvertinti, į ką konkrečiai buvo pasikėsinta ir kokia apimti padaryta žala asmens poelgiais realizuojant nusikalstamą veiką. Reikia nustatyti, į kokių konkrečių asmenų turtą ar teises buvo pasikėsinta. Šioje vietoje susiduriame su tiesioginės baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės siauruoju požiūriu, kuris yra priimtinausias. Jei asmuo suvokia, kad daro žalą kelių asmenų svetimam turtui, pažeidžia kelių asmenų seksualinio apsisprendimo laisvę, plėšimo metu grobia dviejų asmenų turtą, vadinasi, yra pažeidžiamos mažiausiai kelios tiesioginės BK specialiosios dalies straipsnio vertybės. Baudžiamasis įstatymas saugo kiekvieno asmens turtą, seksualinio apsisprendimo laisvę ir pan. Taigi, jei asmens poelgiai pažeidžia kelių asmenų teises ar laisves, turėsime konstatuoti esant realiąją nusikalstamų veikų sutaptį. Reikia pripažinti, kad ir ši taisyklė ne visais atvejais yra absoliuti. Jei asmens subjektyvusis nusikalstamos veikos požymis pasireiškia suvokimu, kad yra grobiamas vieno asmens turtas, tai patvirtina faktinės aplinkybės, tačiau, iš tiesų, yra pagrobiamas dvejų ar daugiau asmenų turtas, realiosios nusikalstamų veikų sutapties konstatuoti negalėsime. Vertinant kiekvieną tokios nusikalstamos veikos epizodą atskirai, subjektyvųjų nusikalstamos veikos sudėties požymį turėsime tik tame epizode, kuriame kaltininkas manė pasisavinęs svetimą turtą iš vieno nukentėjusiojo. Tai nepašalina fakto, kad bendro pagrobto turto vertė bus sumuojama (tiesioginės neapibrėžtos tyčios atveju) arba asmens poelgiai bus kvalifikuojami kaip pasikėsinimas pagrobti planuoto turto vertę (tiesioginės apibrėžtos tyčios atveju).

Tęstiniuose nusikaltimuose su neapibrėžta tyčia veikos nebaigimas atsispindi kaltininko sąmonėje, kaip suvokimas pasikartojimo vienu ir tų pačių pasirinktos padėties aplinkybių. Kaip nurodo A. M. Orazdurdyev, neapibrėžtos tyčios esmė būtent tokia, kad kaltininko

²¹⁴ United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, (Nov. 2013)., *supra note* 37.

²¹⁵ *Ibid.*, p. 358.

sąmonėje nekonkretizuojamas galutinis jo veiksmų rezultatas²¹⁶. Neapibrėžtos tyčios atveju, asmens poelgiai kvalifikuotini, atsižvelgiant į faktiškai pasiektą nusikalstamą rezultatą.

Verta aptarti tai, kad pripažinus galimybę asmeniui užsiimti nusikalstamais veikomis neapibrėžta tyčia principu „kuo daugiau“, tokios situacijos, kaip valstybės tarnautojo kyšininkavimas ne vieną kartą su skirtingais asmenimis, pažeis vieną vertybę – valstybės prestižą, tačiau nebūtų protinga tokias nusikalstamas veikas traktuoti kaip tęstinę nusikalstamą veiką. Šiuo atveju gali padėti dvigubo požymio taikymas: tiesioginė baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė ir reikalavimas, kad veika būtų padaryta iš vieno šaltinio, t. y. kyšininkavimo poelgiai atlikti dėl to paties asmens interesų kaltininkui suvokiant, kad kiekvienu atveju atskiri epizodai iš naujo pažeidžia valstybės prestižą būtent dėl poelgių su konkrečiu asmeniu. Ši taisyklė yra tinkama, kadangi yra tariamasi už konkrečių veiksmų atlikimą ar neveikimą valstybės tarnautojo pareigose ir įgyvendinami atskirų asmenų interesai. Tokiose nusikalstamose veikose kaip psichotropinių medžiagų platinimas ar kontrabanda, tiesioginė vertybė nesiejama arba neturėtų būti siejama su vienu šaltiniu. Darbo autoriaus nuomone, atskiri pastarųjų nusikalstamų veikų epizodai turėtų sudaryti tęstinę nusikalstamą veiką, kadangi pažeidžiamas bendras valstybės socialinis visuomenės interesas.

Verta panagrinėti teismų praktiką taikant nustatytą kėsinosi objekto požymį. Nusikalstamose veikose nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams dominuoja siauroji svetimo turto sąvoka, t. y. tai, kad turtas priklauso konkrečiam asmeniui(-ims)²¹⁷. Tai patvirtinta daugelyje bylų, pvz.: S. B. pateikė skirtingus investavimo projektus, kad apgaulės būdu įgytų svetimą turtą, tačiau visi jie buvo nukreipti į vieno nukentėjusiojo turtą²¹⁸; A. B. veikė UAB „A.“ naudai ir žinojo, kad pastaroji yra nemoki. Nepaisant to UAB „A.“ iš AB „L.“ įsigijo prekių už 47 tūkst. litų su atidedamuju vieno mėnesio atsiskaitymo terminu, tokiais veiksmais A. B. padarė AB „L.“ minėtos sumos turtinę žalą²¹⁹; D. Š. ir bendrininkai, pasinaudodami UAB „N.“ vardu, su UAB „B.“ sudarė prekių pirkimo–pardavimo sutartį, kurios pagrindu ėmė įvairias prekes iš UAB „B.“ skirtingų parduotuvių, tačiau su UAB „B.“ neatsiskaitė. Taigi apgaulės būdu asmenys prekes įgijo iš vieno ir to paties šaltinio, padarydami žalą tam pačiam savininkui²²⁰. Esant dviem ar daugiau nukentėjusiųjų, teismas paprastai konstatuoja savarankiškų nusikalstamų veikų

²¹⁶ Orazdurdyev, A. M., *supra note* 28, p. 110-111.

²¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-212/2011.

²¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25/2014.

²¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-309/2013.

²²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-481/2010.

padarymą²²¹. Problemų taip pat nekylo, jei turtas yra pasisavinamas iš skirtingų parduotuvių (turint omenyje jų buvimo vietas), kurios priklauso tam pačiam savininkui, tuomet konstatuojama tęstinė nusikalstama veika²²². Tačiau teismų praktikoje pasitaiko ir kitokių atvejų. Prisimintina anksčiau aptarta byla, kurioje bendrininkai klastodami asmens tapatybės dokumentų kopijas iš keturių lizingo bendrovių išperkamosios nuomos pagrindu apgaule pasisavino beveik 50 tūkst. litų²²³. Teismas šioje byloje netaikė vieno nukentėjusiojo požymio ir žalos patyrimo kriterijaus net pripažinus keturis civilinius ieškovus baudžiamojoje byloje. Tęstinės nusikalstamos veikos įprastas argumentavimas taip pat pasigendamas nutarties motyvuojamoje dalyje. Teismas šioje byloje nurodė įprastinius sukčiavimo kategorijų bylų tęstinės nusikalstamos veikos kriterijus, taip pat ir tai, kad turtas ar turtinė teisė įgyjama iš to paties šaltinio (nukentėjusiojo). Pagrįsdamas tęstinę nusikalstamą veiką teismas nurodė, kad kaltininkų „tyčia buvo nukreipta ne atskirai į konkrečią lizingo bendrovę konkrečiam atvejui, bet bandant su bet kuria, kuri leisdavo sudaryti lizingo sutartis. Tokios bylos aplinkybės patvirtina, kad kaltininkų tyčia buvo vieningai nukreipta į turto, kuriuo iki sutarčių sudarymo disponavo parduotuvė „B.“, užvaldymą sukčiavimo būdu, pasinaudojant keturiomis lizingo bendrovėmis, kurios suteikdavo galimybę įsigyti turtą išperkamosios nuomos būdu. Kaltininkai, pagal bylos aplinkybes pasinaudodami analogiška veikos darymo schema, sisteminga apgaule, kitų asmenų naudai įgijo įvairių prekių ir veikė vieninga tyčia, t. y. pasinaudodami suklastotomis sutartimis siekė įgyti kuo didesnę kiekį ir kuo didesnės vertės svetimo turto, pasinaudojant lizingo bendrovėmis (nesvarbu kuria, nes veikimo logika pasižymėjo principu, kuri lizingo bendrovė pirma leisdavo sudaryti sutartį, tos paslaugomis ir buvo naudojamosi). Taigi padarytos veikos turi esminių pasikartojančių savybių, atskirai kiekvienai jų būdingų skirtumų nėra“²²⁴. Tačiau žalą patyrė būtent keturios lizingo bendrovės, kurios kaltininkams panaudojus suklastotus dokumentus įsigydavo UAB „B.“ priklausantį turtą. Atrodytų, kad teismas suabsoliutino anksčiau aptartą kaltinamųjų siekį pasipelnyti „kuo daugiau“ iš nusikalstamos veikos. Darbo autoriaus nuomone, buvo padaryta klaida vertinant faktinę situaciją. Asmenų veiksmai turėjo būti kvalifikuoti kaip keturios savarankiškos BK 182 str.

²²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-307/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-474/2010 2010 m. lapkričio 9 d.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-438/2013.

²²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010.

²²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-90/2013.

²²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-90/2013.

sudėtys, kiekvienos nusikalstamos veikos atveju sudedant žalą, kurią patyrė atskiras nukentėjusysis. Šioje byloje suformuota praktika prieštarauja panašiai į situaciją, kuomet byloje buvo nustatyta, kad asmuo skirtinguose prekybos centruose, kurie priklausė trimis juridiniams asmenims, perklijuodavo kainas į mažesnes, taip apgaule išvengė dalies turtinės prievolės²²⁵. Teismas konstatavo 22 nusikaltimų padarymą. Tęstinę nusikalstamą veiką galima konstatuoti, kai pasisavinamas svetimas turtas, kuris yra skirtingose vietose, tačiau priklauso tam pačiam savininkui, pvz.: asmuo sudarytos sutarties pagrindu pasisavindavo UAB „B.“ turtą iš įvairių prekybos vietų²²⁶. Tačiau siekiant tinkamo kėsिनimosi objekto požymio traktavimo, neturėtų būti leistini atvejai, kuomet žala padaroma keliems nukentėjusiesiems, o tokia veika kvalifikuotina kaip vienas nusikaltimas. Padarytos turtinės žalos sudėjimo galimybė nepaisant nukentėjusių asmenų skaičiaus aptariama darbo 3.2. dalyje.

Plėšimų bylose taikomas vieno šaltinio (nukentėjusiojo) kriterijus, kartu pabrėžiant tyčios svarbą: „turto pagrobimo pripažinimą tęstine veika **visada** lemia kaltininko vieningos tyčios buvimas“²²⁷. Tai matyti ir teismų praktikoje, pvz.: „D. G. veiksmai buvo padaryti spontaniškai. Iš pradžių jis apiplėšė [...] J. K., [...] po to, pamatęs, kad kitas nukentėjusysis G. S. išbėgo į kiemą, jam kilo sumanymas apiplėšti ir šį. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad nuteistasis suvokė, jog grobia skirtingiems asmenims priklausančius mobiliuosius telefonus, taigi paima turtą ne iš vieno šaltinio“²²⁸. Kitoje byloje dviejų asmenų apiplėšimas dešimties minučių laikotarpiu vienoje vietoje pripažintas dvejomis savarankiškoms nusikalstamomis veikoms pagal BK 180 str. 1 d.²²⁹. Teismas šioje byloje pabrėžė, kad kaltininko veiksmai buvo nukreipti į dvejų nukentėjusių asmenų turtą, taip pat pažymėjo, kad asmens poelgių nesiejo vieninga tyčia. Kaip matome, teismas iškelė dvejų nukentėjusiųjų kriterijų prieš tyčios vieningumą, ir net konstatavus vieningą tyčią, nukreiptą į dviejų asmenų turtą, kaltininko veiksmai būtų savarankiškos nusikalstamos veikos pažeidus dvi baudžiamojo įstatymo tiesiogines saugomas vertybes.

Nustatyti subjektyvųjį elementą asmens poelgiuose ypač svarbu, tačiau nelengva. Štai L. M. nuteistas pagal BK 180 str. 1 d. (pirmoji veika) ir BK 180 str. 2 d. (antroji veika), kadangi turėdamas tyčią užvaldyti svetimą turtą, užpuolė A. G. Šis išsigandęs atidavė kaltininkui

²²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010.

²²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-481/2010.

²²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-454/2008; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-649/2006. *Teismų praktika*. 2007, Nr. 26.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-146/2008.

²²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-12/2009.

²²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-743/2007.

47 litus. Po to, tęsdamas nusikalstamą veiką, L. M. atsekė iki A. G. buto, į jį įsibrovė bei atėmė knygoje laikytus 200 litų. Po to paėmęs peilį, pridėjo jį prie A. G. kaklo ir grasino papjauti ir taip atėmė galimybę priešintis, iš spintos pagrobė A. G. priklausančius įvairius 230 Lt bendros vertės daiktus **bei nuominkei L. D. priklausančius įvairius 1650 Lt bendros vertės daiktus**²³⁰. Vienas iš argumentų, kodėl atskiri plėšimo epizodai nebuvo pripažinti tęstine nusikalstama veika, buvo tai, kad pagrobtas kelių asmenų turtas. Galima svarstyti apie tęstinę nusikalstamą veiką, jei kaltininkas būtų suvokęs, kad iš buto grobiami tik A. G. daiktai, tai patvirtintų byloje esantys įrodymai ir objektyvios aplinkybės. Tokiu atveju, kaltininkui būtų inkriminuojama viena nusikalstamos veikos sudėtis pagal BK 180 str. 2 d., kadangi buvo panaudotas peilis. Priešingai nei nustatė teismas, galima svarstyti, kad kaltininkas pirmą kartą panaudojęs psichinę prievartą, numatė, kad nukentėjusysis kelias namo pranešti incidento. Nustatyti, kas susiformavo prieš pirmąją nusikalstamą veiką ar jos darymo metu asmens sąmonėje yra itin sudėtinga.

Anksčiau minėta, kad viešosios tvarkos pažeidimuose kelių nukentėjusiųjų kriterijus nėra taikomas, tačiau pasitaiko atveju, kai tai laikoma pagrindiniu kriterijumi konstatuoti realiąją nusikalstamų veikų sutaptį, pvz.: K. M., būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, toje pačioje vietoje, trumpame laiko tarpe sužalojo du nukentėjusiuosius²³¹. Teismo motyvai nusikalstamų veikų sutapčiai pagrįsti buvo tai, kad sutrikdant sveikatą pirmajam nukentėjusiajam, antrojo nukentėjusiojo įvykio vietoje dar nebuvo. Papildomas motyvas buvo tai, kad veiksmai padaryti ne analogišku būdu. Teismo nurodyti motyvai yra nepagrįsti. Iš bylos aplinkybių matyti, jog prieš abu nukentėjusiuosius buvo naudojamas fizinis smurtas spardant kojomis. Taigi, nors teismų praktikoje veiksmų analogiškumas yra esminis kriterijus retais atvejais, tačiau jis nagrinėjamoje byloje buvo, priešingai nei nustatė teismas. Manytina, kad teismas netinkamai įvertino nusikalstamų veikų epizodų tęstinumo aspektą. Kaltininko poelgiai turėjo būti vertinami kaip tęstinė nusikalstama veika, o faktas, kad antrasis nukentėjusysis nebuvo įvykio vietoje per pirmąjį poelgį, nėra esminis. BK 284 str. subjektyvusis požymis gali pasireikšti apibrėžta ir neapibrėžta asmens tyčia. Teismų praktikoje nurodoma, kad „padarinių atžvilgiu kaltininko tyčia gali būti tiek apibrėžta, tiek neapibrėžta. Esant neapibrėžtai tyčiai, viešosios tvarkos pažeidėjas gali veikti nesukonkretindamas, kokį poveikį visuomenei turės jo atliekami veiksmai, bet bendrais bruožais numatyti, kad visuomenės rimtis ar tvarka bus sutrikdyta“²³². Manytina, kad K. M. poelgiai turėjo būti kvalifikuoti kaip tęstinė nusikalstama veika, o ne dvi savarankiškos BK 284 str. 1 d. sudėtys,

²³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239/2005.

²³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-746/2007.

²³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-437/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-136/2010.

ypač turint omenyje tai, kad viešosios tvarkos pažeidimai pasižymi asmens tyčia, kuomet nėra konkretizuojamas siekiamas rezultatas.

Diskusijų taip pat vertos narkotinių ir psichotropinių medžiagų bylos. 2007 m. LAT plenarinė sesija priėmė nutartį, kurioje nurodė, kad „kai nevienkartinį psichotropinių medžiagų įgijimą iš to paties šaltinio ir pardavimą tam pačiam asmeniui lemia kaltininko noras kuo didesnę tos psichotropinės medžiagos kiekį išplatinti, siekiant kuo daugiau uždirbti, tokie veiksmai vertintini kaip tęstinis nusikaltimas“²³³. Jei lygintume šią bylų kategoriją su nusikalstamomis veikomis asmens nuosavybei, turtinėms teisėms ar turtiniams interesams, pamatysime, kad reikalaujama asmens poelgių kryptingumo į vieną asmenį, pvz.: R. M. buvo nuteistas dėl BK 260 str. 1 d. ir BK 260 str. 2 d. numatytų nusikalstamų veikų padarymo, kadangi vieną kartą perdavė A. M. didelį kiekį psichotropinių medžiagų saugojimui, o vėliau buvo teisėsaugos institucijų sulaikytas. Byloje nustatyta, kad R. M. gabeno kitas psichotropines medžiagas automobilyje²³⁴; kitoje byloje V. L. nuteistas keturių BK 260 str. 1 d. įtvirtintų nusikalstamų veikų padarymu, kadangi vieno mėnesio laikotarpiu A. M. pardavė įvairias psichotropines medžiagas²³⁵. Šioje byloje teismas nenustatė vieningo V. L. tyčios platinti psichotropines medžiagas, remdamasis A. M. parodymais, kad pastarajam psichotropinių medžiagų reikėjo „tik esant reikalui“, o ne pastoviai. Verta paminėti, kad V. L. poelgiuose atsispindėjo noras kuo daugiau užsidirbti, o psichotropinės medžiagos buvo parduodamos vienam asmeniui; kitoje byloje teismas nors ir nustatė, kad psichotropinės medžiagos buvo parduotos vienam ir tam pačiam asmeniui, tačiau dėl kiekvieno pirkimo buvo tartasi atskirai, todėl asmens veikos buvo įvertintos kaip atskiri nusikaltimai²³⁶. BK XXXVII skyriaus (259–269 straipsnių) saugoma vertybė yra visuomenės saugumas, sveikas žmogaus gyvenimo būdas, jo sveikata ir gyvybė²³⁷. Darbo autoriaus nuomone, šioje nusikalstamų veikų kategorijoje taip pat, kaip ir viešosios tvarkos pažeidimuose, nusikalstamosiose veikose nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams, vertėtų pripažinti tęstinę nusikalstamą veiką ir neapibrėžta tyčia, naikinant griežtus kriterijus. Jei nukentėjusįjį traktuosime kaip visuomenės saugumą, sveikatą ir gyvybę, tuomet tokios nusikalstamos veikos, kuriose yra kelis kartus įsigyjamos psichotropinės ar narkotinės medžiagos arba jos parduodamos

²³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007.

²³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-338/2012.

²³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-588/2010.

²³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-261/2005.

²³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 37 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo baudžiamąsias bylas (BK 2321, 2322, 2325, 23210 str.)“. *Teismų praktika*. 2002, Nr. 17.

be išankstinio susitarimo konkrečiam kiekiui išplatinti, galėtų atsidurti tęstinės nusikalstamos veikos ribose.

Apibendrinant, pabrėžtina, kad Lietuvos teismų praktikoje suformuoti tęstinės nusikalstamos veikos požymiai ir jų taikymo praktika nėra vienoda, ji taikoma skirtingai įvairių kategorijų baudžiamosiose bylose, kartais net skirtingai vertinant panašias situacijas. Ji privalo būti tobulinama, koreguojama. Tęstinė nusikalstama veika gali pasireikšti veikimu ir neveikimu, taigi teismų praktikoje paplitęs „asmens veiksmų“ terminas turėtų būti pakeistas į talpesnį bent dvejų „asmens poelgių“ terminą. Keli atskiri asmens poelgiai neprivalo visais atvejais realizuoti būtent galutinio BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje įtvirtintų objektyviųjų nusikalstamos veikos požymių. Asmens poelgiai yra nukreipti į to straipsnio dispozicijos įgyvendinimą. Taip tęstinei nusikalstamai veikai suteikiama platesnė samprata, leidžianti pripažinti ir kitus asmens poelgius, kurie sudaro administracinės teisės pažeidimų ar drausminių pažeidimų sudėtis, tęstine nusikalstama veika. Asmens poelgiai, kurie neužtraukia jokios teisinės atsakomybės, kai pastarieji pasireiškia kartu su realizuojama tęstine nusikalstama veika, gali būti tęstinės nusikalstamos veikos sudedamoji dalis. Teismų praktikoje išskiriami asmens vieningo sumanymo, kaltės atsiradimo momentas, apibrėžtumo laipsnis, kaip esminiai, skiriantys tęstinę nusikalstamą veiką nuo nusikalstamų veikų daugeto, požymiai. Tai nėra esminiai kriterijai, jie taikomi skirtingai baudžiamosiose bylose. Tęstinė nusikalstama veika gali būti įgyvendinama ir tiesiogine neapibrėžta tyčia be akivaizdaus galutinio veikos rezultato suvokimo. Asmens rezultato siekimas tokiais atvejais reiškia įvairių pasekmių kilimo galimybę ir jų pripažinimą tinkamomis kaltininkui. Realios nusikalstamų veikų sutapties atribojimą nuo tęstinės nusikalstamos veikos kriterijus yra tiesioginė baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė: jei pažeidžiama viena tiesioginė baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė, konstatuojama tęstinė nusikalstama veika; pažeidus kelias tiesiogines baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes konstatuojama nusikalstamų veikų realioji sutaptis. Tęstinėje nusikalstamoje veikoje asmens psichinis subjektyvusis poelgių elementas privalo būti siejamas su vieningu kaltės turiniu visoje tęstinės nusikalstamos realizacijoje. Asmens poelgiais turi būti kėsinama arba daroma žala vienai tiesioginei baudžiamojo įstatymo saugomai vertybei. Vertybė turi būti suvokiama siauruoju požiūriu, kaip sauganti atskirų asmenų teises ir laisves. Nusikalstamosiose veikose, kurios neturi konkretaus nukentėjusiojo, pvz.: nusikalstamosiose veikose valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, kontrabandos baudžiamosiose bylose, psichotropinių ir narkotinių medžiagų platinimo baudžiamosiose bylose, nukentėjusiojo samprata turi apimti pačią visuomenę ir visuomenės interesus, sveikatą, gyvybę. Tokios nusikalstamos veikos, kaip kyšininkavimas, neturėtų būti pripažįstamos tęstinėmis nuolatos jas realizuojant su skirtingais asmenimis. Šiuo atveju teismų

*praktikai reikėtų nustatyti aiškius tiesioginės kiekvieno skyriaus ar straipsnio kėsinimosi objektus–
vertybes. Kyšininkavimo bylų atveju, galima įvesti ir vieno šaltinio reikalavimą.*

3. TĘSTINĖS NUSIKALSTAMOS VEIKOS ATSIŠAKYMO GALIMYBĖS

Šiame skyriuje apžvelgiama norminė ir praktinė tęstinės nusikalstamos veikos atsisakymo galimybė, pateikiami užsienio valstybių nusikalstamų veikų grupavimo pavyzdžiai. Skyriuje pateikiamas naujas nusikalstamų veikų kvalifikavimo modelis, kuriame turtinio pobūdžio nusikalstamosiose veikose koncentruojamasi į bendrai padarytos turtinės žalos dydį.

3.1. Teorinis tęstinės nusikalstamos veikos atsisakymo pagrindas ir užsienio valstybių praktika

BK 63 str. 10 d., kuri įtvirtina tęstinės nusikalstamos veikos egzistavimą Lietuvos baudžiamojoje teisėje, buvo įtvirtinta 2004 m. liepos 5 d.²³⁸. Originaliojoje naujojo BK redakcijoje tokia pavienė nusikalstamos veikos rūšis nebuvo numatyta, nors teismų praktikoje ji buvo žinoma dar iki priimant naująjį baudžiamąjį įstatymą. Per daugiau nei dešimt metų nuo naujojo BK įsigaliojimo, teismų praktika vystė tęstinės nusikalstamos veikos sampratą, taikė įvairius požymius atrasti vieningai sistemai, tačiau dėl įvairių nusikalstamų veikų kategorijų skirtumų, atrodo, kad to nepavyksta pasiekti. Net ir pripažinus, kad skirtingose nusikalstamų veikų kategorijų bylose galima tam tikro laipsnio tęstinės nusikalstamos veikos požymių variacija, iš anksčiau darbe pateiktų pavyzdžių matyti, kad neretai panašios situacijos traktuojamos skirtingai. Lietuvoje nagrinėjant tęstinės nusikalstamos veikos pripažinimą ar paneigimą, akcentuojamas asmens psichinis santykis su daroma nusikalstama veika. Iš esmės, tęstinės nusikalstamos veikos pripažinimas atsiranda tuomet, kai teismui nekyla abejonių dėl to, kad asmuo visų atskirų epizodų metu turėjo vieningą psichinį santykį su daroma nusikalstama veika. Tai nustatyti pakankamai sunku, ypač įvertinant tai, kad tęstinėje nusikalstamoje veikoje yra mažiausiai du epizodai. Teismui reikia įvertinti ne tik byloje surinktus duomenis, tačiau ir kritiškai vertinti paties kaltininko poelgius bei jo parodymus (jei tokia procesine teise pastarasis pasinaudoja). Vadovautis vien kaltininko susikurtu vaizdiniu negalima, ypač vertinant tai kartu su esamais objektyviais duomenimis.

Kitų valstybių baudžiamojoje teisėje tęstinės nusikalstamos veikos buvo atsisakyta ir sukurtos gan detalios bausmių skyrimo sistemos, kurios leidžia grupuoti giminingas nusikalstamas veikas.

²³⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20, 42, 63, 67, 68, 72, 75, 77, 82, 90, 91, 92, 95, 97, 128, 144, 148, 150, 178, 182, 194, 195, 201, 204, 205, 210, 211, 212, 220, 221, 222, 223, 230, 236, 246, 248, 260, 263, 287, 306 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 228(1) straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 108-4030.

Šiuo metu galiojančiame VFR baudžiamajame kodekse²³⁹ tęstinė nusikalstama veika nėra įtvirtinta. VFR baudžiamojo kodekso 53 str. įtvirtintos bausmės skyrimo taisyklės, kuomet atskirais asmens poelgiais yra padaromos kelios nusikalstamos veikos iki apkaltinamojo nuosprendžio už bent vieną iš jų priėmimo. Tokiais atvejais, vadovaujantis VFR baudžiamojo kodekso 54 str., skiriama galutinė viena bausmė už visas atliktas nusikalstamas veikas, kuri negali būti didesnė nei visų paskirtų bausmių už kiekvieną iš atliktų nusikalstamų veikų suma. Terminuoto laisvės atėmimo atveju bausmė negali viršyti penkiolikos metų laisvės atėmimo bausmės; turto konfiskavimo atveju – kaltininko turimų lėšų; baudos atveju – septynių šimtų dvidešimt penkių vienos dienos vienetų (angl. „daily units“, vok. „tagessätze“). Jei po apkaltinamojo teismo nuosprendžio priėmimo paaiškėja, kad asmuo iki jo priėmimo buvo atlikęs ir kitas nusikalstamas veikas, VFR baudžiamojo kodekso 53–54 str. taisyklės taip pat yra taikomos. VFR baudžiamojoje teisėje egzistuoja tęstinė nusikalstama veika, tačiau ji pasireiškia kaip tęstinis asmens poelgis esant fiziniam veikos tęstinumui²⁴⁰. Tai reiškia, kad asmens pakartotiniai poelgiai yra vertinami kaip viena nusikalstama veika, jei egzistuoja artimi erdvės ir laiko ryšiai²⁴¹, pvz.: daugkartiniai smūgiai nukentėjusiajam, kurie lemia jo sunkų sveikatos sutrikdymą, nebus kvalifikuojami kaip atskiros nusikalstamos veikos už kiekvieną suduotą smūgį, tačiau, priklausomai nuo tyčios kryptingumo, bus kvalifikuojami kaip sunkus sveikatos sutrikdymas arba pasikėsinimas nužudyti; keli atskiri nukentėjusio asmens išžaginimo epizodai bus vertinami ne kaip tęstinė nusikalstama veika, o kaip atskiros nusikalstamos veikos, kadangi jų išėties taškas nėra vienas asmens fizinis poelgis, o atskiri valiniai aktai.

Kaip darbe aptarta anksčiau, JAV baudžiamosios teisės sistema vadovaujasi bausmių skyrimo taisyklėmis, kurios detalai reguliuoja bausmių skyrimą, įvertinant kiekvieną papildomą aplinkybę ir nusikalstamas veikas vertina pagal jų pavojingumo lygius. Sistema gan paprasta: yra nustatyti aiškūs kriterijai ir standartai dėl skirtingų bausmių. Bausmių skyrimo taisyklės suteikia pagrindą grupuoti atskiras savarankiškas nusikalstamas veikas, jei egzistuoja jų tarpusavio ryšys. Grupuojamos atskiros nusikalstamos veikos, kurios yra susijusios, tačiau nėra tęstinės, pvz.: asmuo padarė dvi savarankiškas nusikalstamas veikas, kiekvieną kartą parduodamas po 10 g psichotropinių medžiagų, vėliau paaiškėjo, kad buvo įvykdytos dar dvi analogiškos nusikalstamos veikos. Visos nusikalstamos veikos bus grupuojamos kaip susijusios, o bendras visų atskirų nusikalstamų veikų psichotropinių medžiagų kiekis bus sudedamas, kadangi asmuo tokiais veiksmis siekė bendro rezultato, veikė pagal bendrą schemą – išplatinti kuo daugiau psichotropinių medžiagų ir pasipelnėti. Tačiau tokie asmens veiksmai, kaip šaudymas į policijos

²³⁹ Vokietijos baudžiamasis kodeksas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-20]. <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html>.

²⁴⁰ Zhalinskij, A., *supra note* 43, p. 289.

²⁴¹ *Ibid.*

pareigūną du atskirus kartus vengiant sulaikymo arba to paties nukentėjusiojo pakartotinis apiplėšimas yra laikomos atskiromis nusikalstamomis veikomis, kurios negali būti grupuojamos. Taigi, JAV, kaip ir VFR, bausmių skyrimo sistema orientuojasi į asmenų poelgių vientisumo kriterijaus buvimą, tačiau, skirtingai nei VFR, JAV turi daugybę grupavimo variacijų, kurios suteikia skirtingai įvairaus lygio pavojingumą.

Anglijoje skiriant bausmes taip pat laikomasi detalaus reglamentavimo principo. Kiekvienos kategorijos nusikalstamos veikos turi atskiras pavojingumo vertinimo taisykles, pvz.: užpuolimas, pasikėsinimas nužudyti, apiplėšimas, psichotropinių ir narkotinių medžiagų nusikalstamos veikos, vagystės ir t. t.²⁴². Taip pat yra atskiri bausmių skyrimo vadovai bendrinant bausmes už kelias nusikalstamas veikas, vertinant nusikalstamų veikų pavojingumą, skiriant bausmę nepilnamečiams²⁴³. Bausmių skyrimo visumos taisyklės (angl. „*totality guideline*“)²⁴⁴ yra taikomos tuomet, kai asmuo padaro kelias nusikalstamas veikas. Šios taisyklės įtvirtina dviejų rūšių bausmių skyrimo procesus: lygiavertės bausmės ir nuosekliosios bausmės skyrimą. Pastarosios bausmės skyrimo atveju bausmė skiriama už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai ir visos paskirtos bausmės yra sudedamos. Tuomet vertinama, ar paskirta bausmė yra teisinga ir tinkama. Jei, teismo vertinimu, bausmė nėra teisinga ar tinkama, teismas gali sumažinti galutinę paskirtą bausmę, atsižvelgdamas į tai, ar padarytos nusikalstamos veikos yra tos pačios rūšies ir pavojingumo, ar galima identifikuoti sunkiausią padarytą nusikalstamą veiką ir mažinti paskirtas bausmes už mažiau pavojingas nusikalstamas veikas. Esant pavojingumo skirtumams tarp padarytų nusikalstamų veikų teismas taip pat gali nuspręsti, kad bausmė už pavojingiausią nusikalstamą veiką apima pačias mažiausiai pavojingas nusikalstamas veikas. Šios rūšies bausmės taikomos tais atvejais, kai nusikalstamos veikos pasireiškė iš skirtingų atvejų ar aplinkybių, kuomet nusikalstamų veikų pavojingumas neatspindi lygiavertės bausmės skyrimo taisyklėmis paskirtos bausmės. Nuosekliosios bausmės skyrimo pavyzdžiai galėtų būti tokie atvejai kaip, pvz.: vagystės iš skirtingų asmenų; seksualinės prievartos nusikalstamos veikos, padarytos prieš tą patį asmenį; asmuo padaro dvi skirtingas nusikalstamas veikas, kvalifikuojamas pagal skirtingus teisės aktus²⁴⁵. Lygiavertės bausmės skyrimas šiek tiek kitoks: jis privalo atspindėti visų nusikalstamų veikų pavojingumą, tačiau tai nereiškia, kad privaloma sudėti kiekvieną iš paskirtų bausmių. Galioja principas, kad padarytos nusikalstamos veikos turi būti tinkamai įvertintos skiriamu bausmės dydžiu. Šios rūšies bausmių skyrimo taisyklės taikomos tais atvejais, kai nusikalstamos

²⁴² Anglijos ir Velso Bausmių skyrimo tarybos priimtose atskirų kategorijų nusikalstamų veikų bausmių skyrimo taisyklės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-20].

<<http://sentencingcouncil.judiciary.gov.uk/guidelines/guidelines-to-download.htm>>.

²⁴³ *Ibid.*

²⁴⁴ *Ibid.*

²⁴⁵ *Aut. pastaba:* Anglijos baudžiamojoje teisėje nusikalstamų veikų rūšys yra įtraukiamos į baudžiamosios teisės apsaugos rėmus atskirais teisės aktais (angl. „*acts*“).

veikos pasireiškė iš to paties poelgio arba iš tų pačių aplinkybių, eilė nusikalstamų veikų buvo padarytos panašiais būdais ir ypač, jei atliktos prieš tą patį nukentėjusįjį, pvz.: asmuo kelis kartus naudojo tą pačią sukčiavimo schemą ir pasisavino kelių asmenų turtą, tuomet skiriama bausmė už kiekvieną nusikalstamą veiką, tačiau turi atspindėti viso pagrobto turto vertę (nusikalstamų veikų bendrą pavojingumą); pakartotiniai išmokų gavimai pasikartojančiu periodu, kuomet asmuo apgaule gauna išmokas²⁴⁶.

Taigi, tęstinės nusikalstamos veikos atsisakymo galimybės yra pasiekiamos. Svarbiausia, sukurti aiškią nusikalstamų veikų kvalifikavimo taisyklę arba taisyklių sistemą, kuomet atskiros nusikalstamos veikos būtų ne tik tinkamai kvalifikuojamos, tačiau ir grupuojamos galutinei bausmei skirti. Tenka pripažinti, kad JAV ir Anglijos nusikalstamų veikų inkriminavimo taisyklės yra itin detalios reglamentuotos, atskirų nusikalstamų veikų kvalifikavimo taisyklės ir bausmių skyrimas pagrįsti matematinėmis schemomis su konkrečiais nusikalstamų veikų pavojingumo laipsniais. Lietuvos baudžiamosios teisės sistema yra orientuota į vieningą nusikalstamų veikų kvalifikavimo procesą taikant bendras taisykles. Taigi, tam, kad būtų galima sukurti nusikalstamų veikų inkriminavimo ir bausmių skyrimo procesą visiškai atsisakant tęstinės nusikalstamos veikos, reikėtų detalios reglamentuoti atskirų kategorijų nusikalstamų veikų ypatumus bei bausmių skyrimo taisykles.

3.2. Bendrai padarytos turtinės žalos sudėjimas: naujas modelis baudžiamajam įstatymui

Lietuvos baudžiamojoje teisėje atskirų kategorijų baudžiamosiose bylose egzistuoja daugybė skirtumų. Sukurti vieningą nusikalstamų veikų inkriminavimo ir bausmių skyrimo procesą be tęstinės nusikalstamos veikos sudėtinga. Tam reikėtų sukurti atskirų kategorijų nusikalstamoms veikoms būdingas baudžiamosios teisės normas arba perrašyti jau egzistuojančią nusikalstamų veikų pavojingumo vertinimo sistemą. Dėl tiriamojo darbo apimties, manytina, kad viena iš svarbiausių nusikalstamų veikų kategorijų, kuriose susiduriama su tęstinės nusikalstamos veikos problematika, yra nusikalstamos veikos, kuriomis padaroma turtinė žala. Tokių nusikalstamų veikų, kaip įtvirtintų BK XXVIII, BK XXXIII skyriuose, BK 205, 206, 211, 281 straipsniuose, kvalifikavimas dažnai priklauso nuo padarytos turtinės žalos dydžio. Žinoma, paminėtos nusikalstamų veikų sudėtys turi ir kitų alternatyvių požymių, kuriuos asmuo gali realizuoti, o tai lemtų privilegijuotos ar kvalifikuotos sudėties inkriminavimą. Tačiau būtent

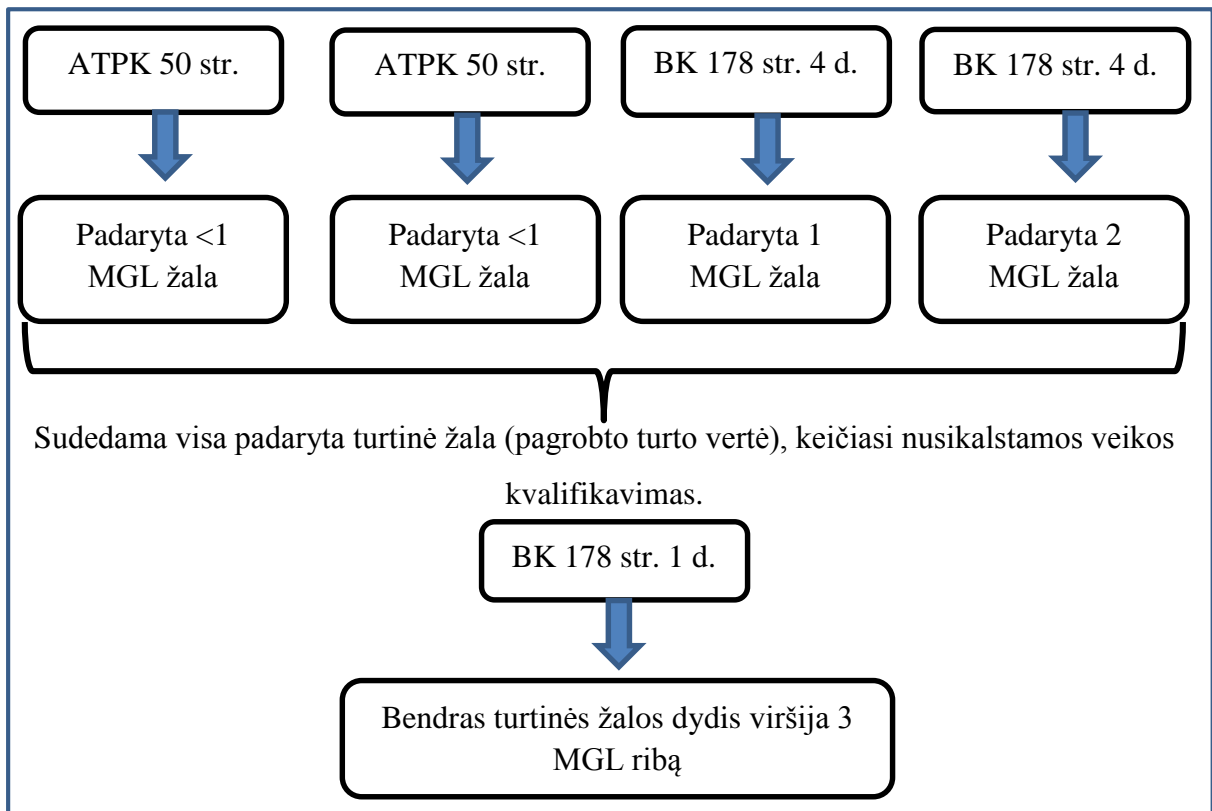
²⁴⁶ Anglijos ir Velso Bausmių skyrimo tarybos priimtos atskirų kategorijų nusikalstamų veikų bausmių skyrimo taisyklės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-20]. <<http://sentencingcouncil.judiciary.gov.uk/guidelines/guidelines-to-download.htm>>.

turtinės žalos dydžio pritaikymas nusikalstamosioms veikoms ir faktinėms situacijoms, kuomet yra padarytos kelios pavojingos veikos ir padaryta tik turtinė žala, leistų tokiose nusikalstamosiose veikose atsiriboti nuo tęstinės nusikalstamos veikos identifikavimo.

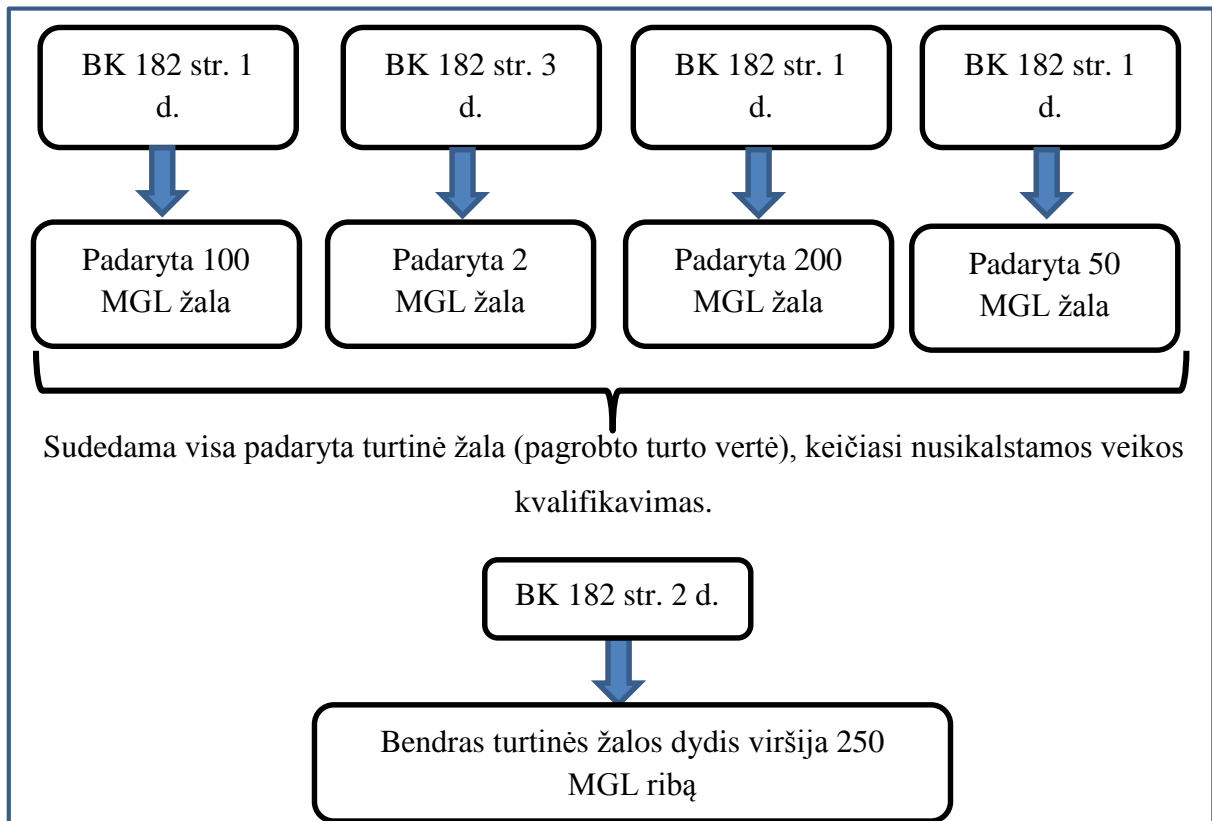
Dabartinis nusikalstamų veikų, kuriomis padaroma tik turtinė žala, kvalifikavimas yra apsunkintas tęstinės nusikalstamos veikos identifikavimu: jei tarp atskirų asmenų pavojingų poelgių nustatomas vieningumas ir jie kvalifikuojami pagal tą patį BK straipsnį, padaryta turtinė žala yra sudedama. Tokiu atveju, asmens baudžiamoji atsakomybė gali tapti griežtesnė, jei peržengiamas nustatyto dydžio turtinės vertės požymis, pvz.: didelės turtinės vertės požymis arba konkretus turtinės žalos dydžio padarymas, įvardintas straipsnio dispozicijoje MGL dydžiu. Priešingu atveju, jei teismas nenustato, kad tarp atskirų asmenų poelgių egzistuoja tarpusavio ryšys, žala padaryta skirtingiems nukentėjusiesiems tęstinė nusikalstama veika neidentifikuojama. Pastaruoju atveju visais poelgiais padaryta turtinė žala nėra sumuojama, kiekvienas atskiras poelgis kvalifikuojamas atskirai pagal padarytą turtinę žalą. Gali susiklostyti situacijos, kuomet keliolika nusikalstamų veikų vagystės ar sukčiavimo atvejais, kai kiekvienu atveju pagrobiamas nedidelės vertės svetimas turtas, liks įvertintos privilegijuotų nusikalstamų veikų sudėčių rėmuose. Nors tai pagrįstas nusikalstamų veikų kvalifikavimas, bet asmens faktiškai padarytas bendras turtinės žalos dydis galėtų būti prilyginamas griežtesnę baudžiamąją atsakomybę nustatančiai nusikalstamos veikos sudėčiai, tačiau nenustačius tęstinės nusikalstamos veikos požymių, bendra turtinė žala nebus įvertinta. Darbo autoriaus nuomone, tai probleminės situacijos, kuomet asmens padarytas turtinės žalos dydis baudžiamosios teisės prasme, baudžiamosios atsakomybės prasme, lieka netinkamai įvertintas. Šią situaciją galima išspręsti nesudėtingu naujo nusikalstamų veikų kvalifikavimo modelio įvedimu.

Nusikalstamų veikų, kuriomis padaroma turtinė žala, pavojingumas turėtų būti atskleidžiamas sudedant padarytos turtinės žalos dydį. Asmeniui atlikus kelis pavojingus poelgius, kvalifikuojamus pagal tą patį BK straipsnį, kuomet padaroma **tik turtinė žala**, ji privalo būti sumuojama. Taikant tokį nusikalstamų veikų kvalifikavimo modelį nereikia identifikuoti tęstinės nusikalstamos veikos požymių tarp atskirų pavojingų poelgių, pakanka sudėti padarytos turtinės žalos dydį. Siūlomą modelį galima iliustruoti pavyzdžiais (žr. kitame puslapyje esančias 1 ir 2 schemas):

1 schema.

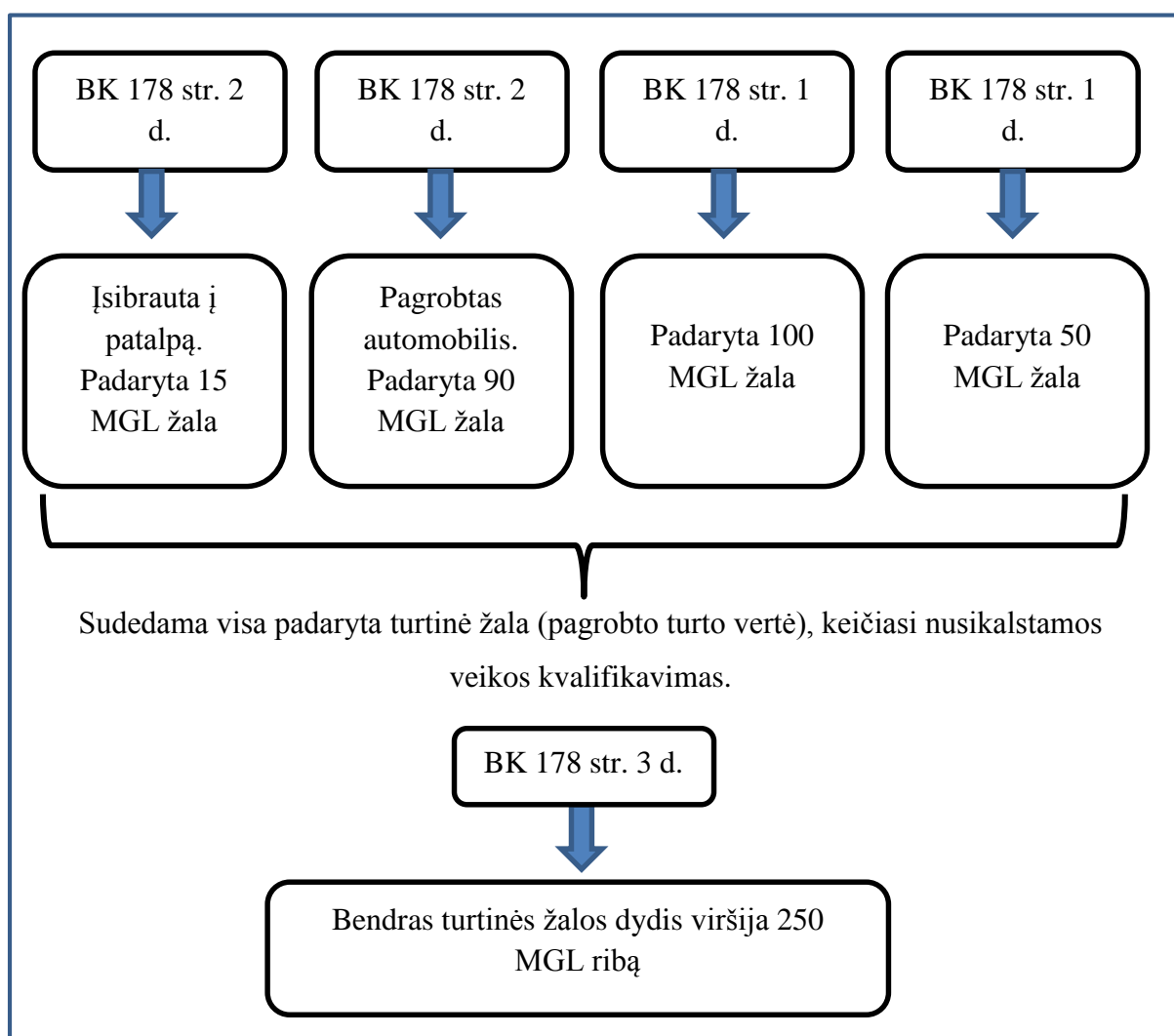

2 schema.

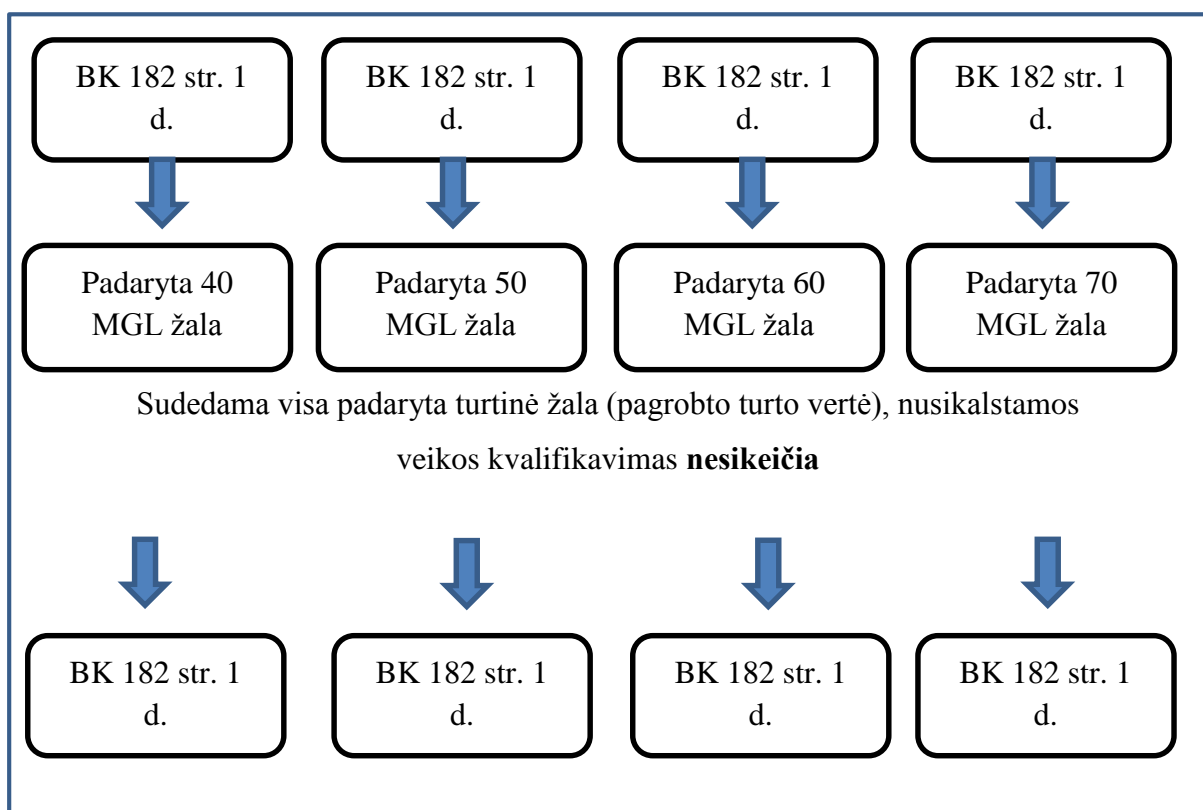

Pateikti pavyzdžiai atskleidžia nesudėtingą nusikalstamų veikų kvalifikavimo modelį, kuris ne tik parodo asmens atliktų poelgių tikrąjį pavojingumą, tačiau taip pat pašalina tęstinės nusikalstamos veikos identifikavimo procesą, kuomet padaroma tik turtinė žala. Atkreiptinas dėmesys, kad tais atvejais, kai realizuojami kvalifikuojantys nusikalstamų veikų, kuriose yra įvardintas ir padarytos turtinės žalos dydis, požymiai, siūlomas modelis taip pat taikomas, kadangi padaroma turtinė žala. Tais atvejais, kai yra atliktos kelios nusikalstamos veikos, padaryta turtinė žala, nėra realizuoti kiti nusikalstamą veiką kvalifikuojantys požymiai, tačiau sudėjus padarytą turtinę žalą ji nesiekia BK straipsnyje įtvirtintos kvalifikuotos nusikalstamos veikos sudėties, siūlomas modelis neturėtų būti taikomas. Abi minėtas situacijas galima iliustruoti pavyzdžiais (žr. puslapyje esančią 3 ir kitame puslapyje esančią 4 schemas):

3 schema.

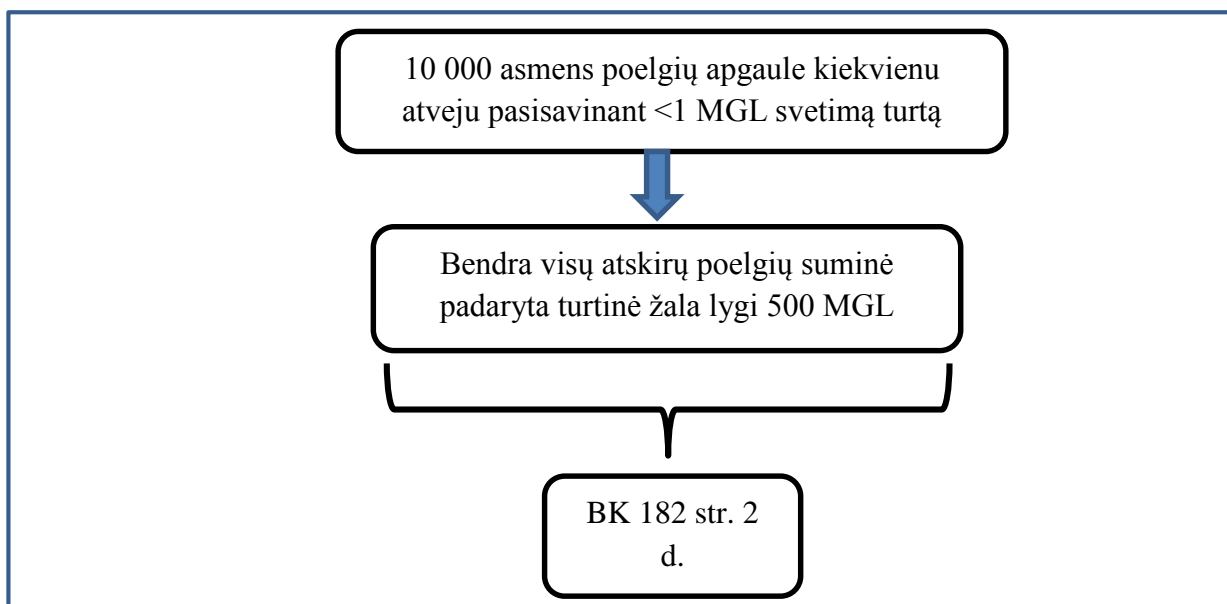

4 schema.

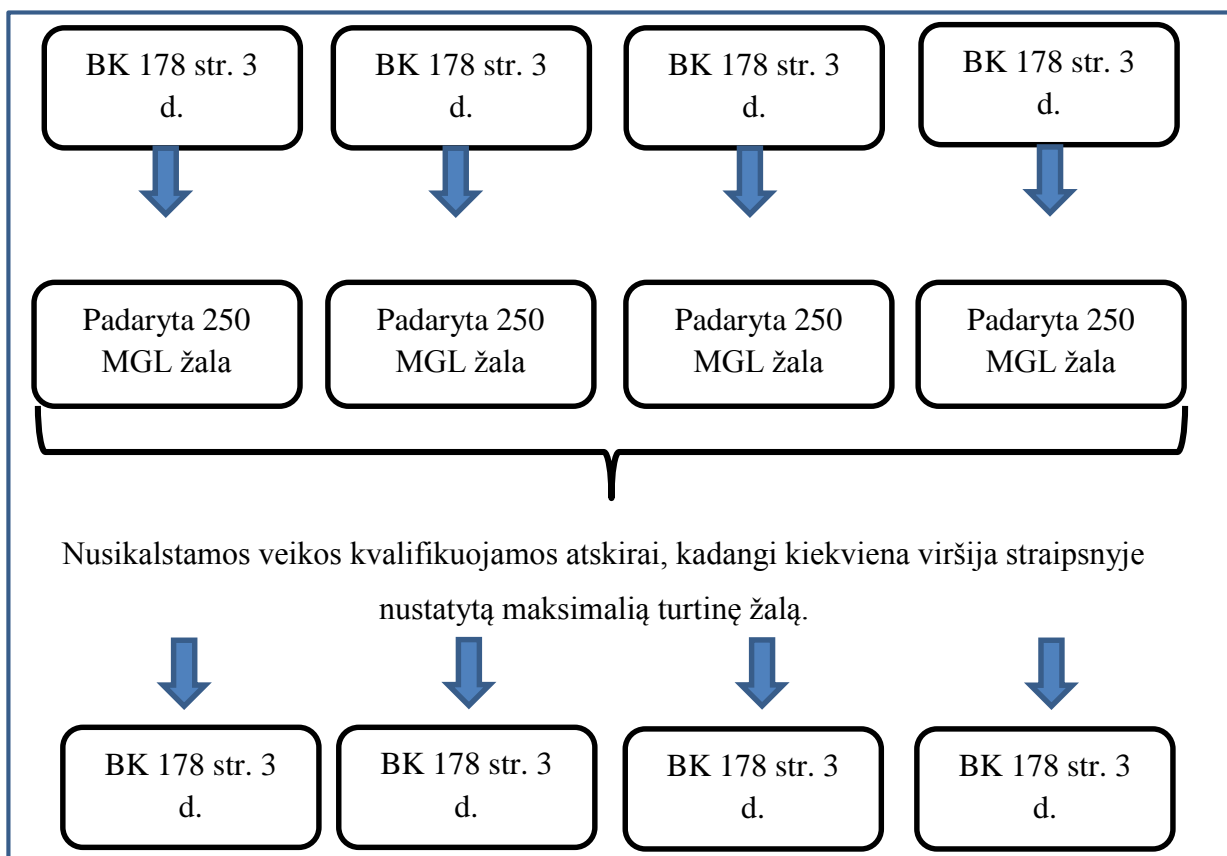

Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad asmeniui įgyvendinant didelį skaičių nusikalstamų veikų, padaryta žala gali kelis ar daugiau kartų viršyti BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje numatytą maksimalų turtinės žalos dydį, pvz.: paleidžiamas kompiuterinis virusas, kuris nuo 10 000 asmenų banko sąskaitų kaltininkui keliolikos mėnesių laikotarpiu pasisavina 500 MGL dydžio svetimą asmenų turtą, kiekvienu atskiru atveju grobdamas tik po keliolikos euro centų sumas (pirmasis pavyzdys). Tokiu atveju, atskirus pasisavinimo epizodus reiktų sudėti ir bendrai padarytą žalą kvalifikuoti pagal griežčiausią BK specialiosios dalies straipsnio dispoziciją, numatančią didžiausią turtinės žalos dydį. Gali susiklostyti atvejai, kuomet dvejomis ar trejomis nusikalstamomis veikomis kiekvieną kartą viršijamas maksimalus BK specialiosios dalies straipsnyje nurodytas turtinės žalos dydis, pvz.: atliekamos keturios vagystės, kurių kiekviena padaroma po 280 MGL dydžio turtinės žalos (antrasis pavyzdys). Gali kilti klausimas, ar tris nusikalstamas veikas vertėtų kvalifikuoti atskirai ar sudėti bendrai padarytos turtinės žalos dydį ir traktuoti visus poelgius kaip vieną nusikalstamą veiką? Darbo autoriaus nuomone, vertėtų nustatyti aiškią kvalifikavimo taisyklę: padarytos turtinės žalos dydis yra sudedamas, išskyrus atvejį, jei atskirais asmens poelgiais viršijamas BK specialiosios dalies straipsnyje įtvirtintas maksimalus turtinės žalos dydis. Taigi, pirmojo pavyzdžio atveju, visus poelgius kvalifikuosime pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį, o antrojo pavyzdžio atveju, nusikalstamos veikos bus kvalifikuojamos atskirai. Pateikti pavyzdžiai iliustruoti 5 ir 6 schemose.

5 schema.

6 schema.

Darbo autoriaus nuomone, BK straipsniuose, kuriuose nusikalstamą veiką kvalifikuojantis požymis įvardinamas turtinės žalos dydžiu, galima numatyti papildomus turtinės žalos dydžius, kurie atskleistų asmens poelgių pavojingumą, orientuotą į turtinę žalą, pvz.: BK 178 str. įtvirtinti naują dalį su 500 MGL, 1000 MGL dydžio turtine žala. Maksimalių BK straipsniuose įtvirtintų dydžių padidinimas išspręstų turtinio pobūdžio nusikalstamų veikų tikrojo pavojingumo atskleidimą. Alternatyvus nusikalstamų veikų, kurios viršija BK straipsnyje nurodytą maksimalią turtinę vertę, kvalifikavimo sprendimas galėtų būti padidintos bausmės skyrimas, išskyrus maksimalaus dydžio turtinę žalą, nustatytą BK straipsnyje. Taikant tokį sprendimo būdą, būtų sumuojama visa turtinė žala, atskiri epizodai jungiami į vieną nusikalstamą veiką, ir galutinė bausmė būtų didinama konkrečia proporcija arba teismui būtų paliekama diskrecija viršyti BK straipsnyje įtvirtintą maksimalią bausmę.

Grįžtant prie siūlyto nusikalstamų veikų kvalifikavimo modelio, pasakytina, kad pasiūlytas modelis išsprendžia tęstinės nusikalstamos veikos identifikavimą nusikalstamosiose veikose, kuriomis padaroma tik turtinė žala. Pritaikius siūlomą modelį nereikėtų nustatinėti kiek tiesioginių baudžiamojo įstatymo saugomų vertybių buvo pažeista. Padarius tik turtinę žalą, koncentruojamasi į jos bendrą sumą. Jei bendrai sudėjus padarytą turtinę žalą, asmens atskiri poelgiai gali būti kvalifikuojami pagal griežtesnę baudžiamąją atsakomybę, nustatančią BK straipsnio dalį, kurioje įvardintas turtinės žalos padarymo požymis, siūlomas modelis bus taikomas. Kuomet sudėjus bendrai padarytą turtinę žalą, ji nelemia griežtesnės asmens baudžiamosios atsakomybės, atskiri poelgiai turi būti vertinami atskirai, pasiliekant prie dabartinio nusikalstamų veikų kvalifikavimo ir bausmių skyrimo taisyklių.

Siekiant įtvirtinti siūlomą modelį, BK 63 straipsnį reikėtų papildyti nauja 11 dalimi ir ją išdėstyti taip: „11. Nusikalstama veika kvalifikuojama pagal padarytos turtinės žalos bendrą sumą, išskyrus atvejį, kai atskira nusikalstama veika padaroma straipsnyje nurodyta maksimali ar didesnė turtinė žala, jeigu:

- 1) nusikalstama veika kvalifikuojama pagal tą patį baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnį ir;
- 2) bendras padarytos turtinės žalos dydis atitinka kvalifikuotą nusikalstamos veikos sudėtį.“

Apibendrinant, paminėtina, kad kai kuriose valstybėse tęstinė nusikalstama veika yra reta išimtis, laikomasi pozicijos, kad baudžiamosios teisės normos yra konstruojamos savarankiškų nusikalstamų veikų identifikavimui. Anglijoje ir JAV yra priimtose griežtos bausmių skyrimo taisyklės, kuriomis vadovaujantis yra identifikuojama kiekviena savarankiška

nusikalstama veika, tačiau skiriama švelnesnė bausmė, jei nusikalstamos veikos yra tarpusavyje susijusios. Pastarosioms dviem valstybėms būdingas itin detalus norminis bausmių skyrimo reglamentavimas, taip pat ir atsakingų institucijų pateikiami detalūs normų taikymo paaiškinimai su konkrečiais pavyzdžiais. VFR tęstinė nusikalstama veika yra tapusi išimtimi ir konstatuojama tik tuomet, kai kelių savarankiškų nusikalstamų veikų padarymas yra būtinas sujungti į vieną nusikalstamą veiką dėl tinkamo asmens kaltės ir nusikalstama veika padarytos žalos nustatymo. Lietuvos baudžiamojoje teisėje tęstinės nusikalstamos veikos visiškai atsisakyti yra įmanoma, tačiau dėl nusikalstamų veikų specifikos ir baudžiamosios teisės normų konkurencijos, reikėtų itin detalaus kiekvienos iš nusikalstamų veikų kategorijų reglamentavimo, kas buvo pasirinkta JAV ir Anglijoje. Sukurti vieningą nusikalstamų veikų kvalifikavimo ir bausmių skyrimo procesą, kurio pagrindinis elementas būtų savarankiškų nusikalstamų veikų identifikavimas, galima tik išnagrinėjus kiekvieną nusikalstamų veikų kategoriją ir detaliai aprašant kvalifikavimo specifiką. Nusikalstamų veikų, kuriomis padaroma tik turtinė žala, kvalifikavimas turėtų būti pagrįstas bendrai padarytos turtinės žalos suma: jei bendrai sudėjus padarytą turtinę žalą, suma atitinka griežtesnę baudžiamąją atsakomybę nustatančią straipsnio dalį, ji turėtų būti taikoma ir apimti visas veikas, iš kurių buvo gauta bendra suma.

IŠVADOS

1. Išnagrinėjus Anglijos, JAV, Lietuvos, Rusijos, VFR mokslinius požiūrius į tęstinę nusikalstamą veiką, išskirtini šie bendrieji tęstinės nusikalstamos veikos požymiai: 1) asmens poelgių tarpusavio ryšys – padarytos kelios nusikalstamos veikos; 2) egzistuoja vieningas asmens psichinis santykis su objektyviaisiais nusikalstamos veikos požymiais ir faktinėmis veikos aplinkybėmis, suvokiant atskirus epizodus kaip tarpines grandis pagrindinei veikai realizuoti; 3) kiekviena pavojinga veika kėsinama į tą pačią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę – objektą.
2. Lietuvos teismų praktikoje skirtingų nusikalstamų veikų kategorijų bylose tęstinės nusikalstamos veikos požymiai skiriasi. Išskirti šie, visų kategorijų nusikalstamosiose veikose ir teismų praktikoje, priimtini tęstinės nusikalstamos veikos požymiai: 1) nusikalstama veika susideda iš kelių pavojingų veikų, iš kurių kiekviena, atskirai paėmus, gali būti vertinama kaip savarankiška baigta nusikalstama veika ar atsižvelgiant į tyčią – kaip pasikėsinimas padaryti nusikalstamą veiką pagal tą patį BK straipsnį; 2) visi veiksmai yra jungiami vieningos kaltininko tyčios; 3) asmens poelgiai nukreipti į tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę.
3. Kelių pavojingų nusikalstamų veikų požymis susideda iš kiekybinio, kokybinio ir poelgio pavojingumo elementų. Kiekybinis elementas turi būti suprantamas kaip mažiausiai du asmens poelgiai, realizuoti veikimu arba neveikimu. Kokybinis elementas apibūdina asmens poelgių kryptingumą ir reiškia tai, kad kelios veikos atskirai paėmus gali būti vertinamos kaip savarankiška baigta nusikalstama veika ar, atsižvelgiant į tyčią, kaip pasikėsinimas padaryti nusikalstamą veiką pagal tą patį BK straipsnį. Poelgių pavojingumo elementas reiškia tai, kad tęstinė nusikalstama veika gali susidaryti ne tik iš nusikalstamų asmens veiksmų, tačiau ir iš kitų teisės aktų pažeidimų, pvz.: administracinių ar drausminių. Į poelgių pavojingumo elementą įeina ir poelgiai, neužtraukiantys jokios teisinės atsakomybės, kai pastarieji pasireiškia kartu su realizuojama tęstine nusikalstama veika.
4. Tęstinė nusikalstama veika yra galima tyčine ir neatsargia kaltės forma. Vieningas kaltės turinys privalo egzistuoti visuose atskiruose tęstinės nusikalstamos veikos epizoduose.
5. Tęstinė nusikalstama veika yra galima tiesiogine neapibrėžta tyčia, jei kėsinama į tą pačią tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę. Asmens kaltės turinio susiformavimo momentas, galutinio tęstinės nusikalstamos veikos rezultato apibrėžtas numatymas, nusikalstamos veikos nepabaigimo suvokimas, nėra esminiai tęstinės nusikalstamos veikos

identifikavimo kriterijai. Vertybių, į kurias yra kėsiniama, pasikeitimas suponuoja realią nusikalstamų veikų sutaptį.

6. Tiesioginė baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė turi būti suprantama siaurąja prasme, nustatant tikruosius kiekvieno BK specialiosios dalies straipsnio apsaugos objektus, nukentėjusiuosius. Kai kurių nusikalstamų veikų tiesioginė saugoma vertybė gali apimti visuomenę kaip nukentėjusįjį, iškeliant patį visuomenės interesą užtikrinti savo apsaugą. Tais atvejais, kuomet kyla abejonių dėl to, kokią tiesioginę vertybę saugo BK specialiosios dalies straipsnis, reikia pasitelkti normų aiškinimo metodus ir identifikuoti tikrąją vertybę.
7. Visiškai atsisakyti tęstinės nusikalstamos veikos sudėtinga dėl esamų nusikalstamų veikų specifikos ir Lietuvos baudžiamosios teisės sistemos. Esant detaliems įstatyminiams išaiškinimams, galima tęstinę nusikalstamą veiką pakeisti tarpusavyje susijusiomis nusikalstamomis veikos su skirtingu teisiniu reglamentavimu pagal nusikalstamų veikų kategorijas, tačiau Lietuvos baudžiamajai teisei tai būtų itin didelis juridinės technikos žingsnis.
8. Asmens poelgiais padaryta turtinė žala turėtų būti sudedama ir kvalifikuojama pagal vieną BK straipsnį, kai padaroma tik turtinė žala, poelgiai atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnio objektyvųjį požymį, įvardintą turtine žala ar turtine verte.

PASIŪLYMAI

1. Siūloma papildyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 straipsnį nauja 11 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„11. Nusikalstama veika kvalifikuojama pagal padarytos turtinės žalos bendrą sumą, išskyrus atvejį, kai atskira nusikalstama veika padaroma straipsnyje nurodyta maksimali ar didesnė turtinė žala, jeigu:

- 3) nusikalstama veika kvalifikuojama pagal tą patį baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnį ir;
- 4) bendras padarytos turtinės žalos dydis atitinka kvalifikuotą nusikalstamos veikos sudėtį.“

LITERATŪRA

TEISĖS AKTAI

1. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. *Valstybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20, 42, 63, 67, 68, 72, 75, 77, 82, 90, 91, 92, 95, 97, 128, 144, 148, 150, 178, 182, 194, 195, 201, 204, 205, 210, 211, 212, 220, 221, 222, 223, 230, 236, 246, 248, 260, 263, 287, 306 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 228(1) straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 108-4030.
4. United States Sentencing Commission, Guidelines Manual, (Nov. 2013). [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-13]. <[http://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/2013/manual pdf/2013_Guidelines_Manual_Full.pdf](http://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/2013/manual%20pdf/2013_Guidelines_Manual_Full.pdf)>.
5. Vokietijos baudžiamasis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-20]. <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html>.
6. Anglijos ir Velso Bausmių skyrimo tarybos priimtos atskirų kategorijų nusikalstamų veikų bausmių skyrimo taisyklės [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-20]. <<http://sentencingcouncil.judiciary.gov.uk/guidelines/guidelines-to-download.htm>>.
7. Anglijos ir Velso Bausmių skyrimo tarybos Visumos bausmių skyrimo taisyklės, priimtos 2012 m. birželio 11 d. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-20]. <http://sentencingcouncil.judiciary.gov.uk/docs/Definitive_guideline_TICs__totality_Final_web.pdf>.

SPECIALIOJI LITERATŪRA

8. Abramavičius A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2001.
9. Cent. L.J., Additional Material [interaktyvus]. *Central Law Journal*, Vol. 81, 1915. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-15]. [prieiga per internetinę duomenų bazę: <http://home.heinonline.org/>].
10. Chernenko, T. G. *Mnozhestvennost prestuplenij po Rossijskomu ugovnomu pravu*. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk [Multiple Offenses in Russian Criminal Law. Dissertation of Candidate of Law Science]. Kemerovo, 2001.

11. Girdenis T. Bausmių skyrimas padarius kelias nusikalstamas veikas JAV teisėje. *Jurisprudencija*. 2008, 11(113).
12. Girdenis T. Tęstinės nusikalstamos veikos samprata ir požymiai. *Jurisprudencija*. 2007, 8.(98).
13. Girdenis T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S)*. Vilnius, 2011.
14. Kalinina, T. A. *Formy i vidy edinogo prestuplenija i otgranichenie ikh ot mnozhestvennosti prestuplenij*. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk [Types and Forms of a Single Offense and Its Distinction from Multiple Offenses. Dissertation of Candidate of Law Science]. Moskva, 2005.
15. Nevera A. Nusikalstamų veikų idealios bei realios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos. *Jurisprudencija*. 2006, 7(85).
16. O'Keefe, Edward F. Multiplicity: An Update Synopsis *JAG Journal*. 1966). [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-13]. [prieiga per internetinę duomenų bazę: <http://home.heinonline.org/>].
17. Orazdurdyev, A. M. *Prodolzhaemoe prestuplenie po Sovetskomu ugolovnomu pravu*. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk [Continuous Offense in the Soviet Criminal Law. Dissertation of Candidate of Law Science]. Kazan, 1994.
18. Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Vilnius: 2006.
19. Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Aplinkybės, darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008.
20. Robertson B. Rethinking Verdicts: Chamberlain, Chignell, and Stratford *New Zealand Recent Law Review*, Vol. 1993. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-13]. [prieiga per internetinę duomenų bazę: <http://home.heinonline.org/>].
21. Smith, J. C.; Hogan B. *Criminal Law*. London: Butterworths, 1978,
22. Thornton, W. W., Two Offences Committed in One Transaction. *Criminal Law Magazine and Reporter*. 1886.
23. Vasileva, E. G. *Formy mnozhestvennosti prestuplenij po deistvujushhemu ugolovnomu zakonodatelstvu*. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk [Forms of Multiple Offenses in Current Criminal Legislation. Dissertation of Candidate of Law Science]. Stavropol, 2005.
24. Zhalinskij, A. Eh. *Sovremennoe nemeckoe ugolovnoe pravo* [Modern Criminal Law of Germany]. Moskva: Prospekt, 2006.

25. Wessels J. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, 2003.
26. Wm. & Mary Bill Rts. J., RICO, CCE, and other Complex Crimes: The Transformation of American Criminal Law. William and Mary Bill of Rights Journal, Vol. 2, 1993. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-10-15]. [prieiga per internetinę duomenų bazę: <http://home.heinonline.org/>].

TEISMŲ PRAKTIKA

27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 1996 m. birželio 21 d. apžvalga Nr. B2-3 „Įstatymų dėl baudžiamosios atsakomybės už turto prievartavimą taikymo teismų praktikos apibendrinimas“. *Teismų praktika*. 1996, Nr. 4 -3.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 1998 m. gruodžio 22 d. apžvalga Nr. A2-9 „Įstatymų dėl baudžiamosios atsakomybės už sukčiavimą, turto pasisavinimą arba iššvaistymą taikymo teismų praktikoje apibendrinimo apžvalga“. *Teismų praktika*. 1999, Nr. 10.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-706/2001.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-453/2002.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-351/2002.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 37 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo baudžiamąsias bylas (BK 2321, 2322, 2325, 23210 str.)“. *Teismų praktika*. 2002, Nr. 17.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“. *Teismų praktika*. 2004, Nr. 21.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*. 2004, Nr. 22.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-261/2005.

36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K- 239/2005.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-309/2005.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 53 „Dėl teismų praktikos taikant baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų nagrinėjimą apeliacinės instancijos teisme“. *Teismų praktika*. 2005, Nr. 23.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*. 2006, Nr. 24.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K- 363/2005.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-7-513/2005.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-632/2005.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. gruodžio 29 d. nutarimo Nr. 55 „Dėl teismų praktikos nusikalstamų veikų finansų sistemai baudžiamosiose bylose (BK 214, 215, 219, 220, 221, 222, 223 straipsniai)“.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-27/2006.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-106/2006.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-26/2006.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. liepos 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-431/2006.
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-458/2006.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-649/2006. *Teismų praktika*. 2007, Nr. 26.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2007.

51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-307/2007.
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K- 288/2007.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-396/2007.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-405/2007.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-527/2007.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007. *Teismų praktika*. 2008, Nr. 28.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-670/2007.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-743/2007.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-717/2007.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-746/2007.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-146/2008.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-454/2008.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-12/2009.
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68/2009.
65. Vilniaus apygardos teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2009 m. vasario 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-27-51/2009.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-143/2009.
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gegužės 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-199/2009.

68. Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-123/2009.
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-256/2009.
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285/2009.
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-415/2009.
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23/2010.
73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-136/2010.
74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-148/2010.
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-237/2010.
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-426/2010.
77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-474/2010.
78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-481/2010.
79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-588/2010.
80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-651/2010.
81. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010.
82. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-212/2011
83. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-269/2011.
84. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2011 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-267/2011.

85. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-629/2011.
86. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-53/2012.
87. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012.
88. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-48/2012.
89. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-227/2012.
90. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-338/2012.
91. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-410/2012.
92. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-433/2012.
93. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-416/2012.
94. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-530/2012.
95. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-547/2012.
96. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-531/2012.
97. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-592/2012.
98. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-56/2013.
99. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-77/2013.
100. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-134/2013.
101. Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-219/2013.

102. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. balandžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-90/2013.
103. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-272/2013.
104. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-207/2013.
105. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-289/2013.
106. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-299/2013.
107. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-309/2013.
108. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-315/2013.
109. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-6/2013.
110. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2013 m. rugsėjo 30 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-254-493/2013.
111. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-374/2013.
112. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-351/2013.
113. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-366/2013.
114. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-438/2013.
115. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-437/2013.
116. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-535/2013.
117. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-100/2014.
118. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-129/2014.

119. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-140/2014.
120. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-50/2014.
121. Klaipėdos apygardos Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. sausio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-86-557/2014.
122. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-42/2014.
123. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. kovo 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-88/2014.
124. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-180/2014.
125. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-93/2014.
126. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-174/2014.
127. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-219/2014.
128. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25/2014..
129. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-309/2014.
130. Klaipėdos apygardos Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-107-557/2013.
131. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-273/2014.
132. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-359/2014.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjamos tęstinės nusikalstamos veikos teorinės ir praktinės problemos skirtingų valstybių baudžiamojoje teisėje. Darbe pateikiamos Anglijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Lietuvos, Rusijos, Vokietijos baudžiamosios teisės teorijos nuostatos apie tęstinės nusikalstamos veikos požymius, esminius bruožus, atirbojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto kriterijus. Darbe nuodugniai analizuojami Lietuvos teismų praktikoje priimti tęstinės nusikalstamos veikos požymiai, siūlomi teismų praktikoje neatskleistų ir nevienodai taikomų tęstinės nusikalstamos veikos požymių apibendrinimai ir galimi sprendimai vieningai tęstinės nusikalstamos veikos sampratai pasiekti. Atlikus Lietuvos teismų praktikos analizę pagrįstai galima teigti, kad susiduriama su skirtingu tęstinės nusikalstamos veikos požymių taikymo praktika. Darbe atskleidžiami tęstinės nusikalstamos veikos požymiai, pateikiami jų taikymo pavyzdžiai. Galiausiai, pristatoma teorinė tęstinės nusikalstamos veikos atsisakymo Lietuvoje galimybė, koncentruojantis į savarankiškų nusikalstamų veikų identifikavimą. Taip pat pateikiamas naujas nusikalstamų veikų kvalifikavimo modelis, kuomet padaryta tik turtinė žala ir nerealizuoti kiti kvalifikuojantys požymiai, pateikiamas pasiūlymas dėl baudžiamojo įstatymo papildymo nauja nuostata.

Reikšminiai žodžiai: tęstinė nusikalstama veika, pavienė veika.

ANNOTATION

In this Master's thesis theoretical and practical problems of continuous criminal offence in different countries' Criminal law are analyzed. Theoretical and practical notions regarding features, essential elements and delimitation criteria from multiple offences of continuous criminal offence in Criminal law of England, United States of America, Lithuania, Russia and Germany are presented. Criminal case law of Lithuania's courts is thoroughly analyzed in this Master's thesis regarding elements of continuous criminal offence. Suggestions and summarization for undefined and unevenly applied elements of continuous criminal offence with possible solutions for unanimous conception of continuous criminal offence are provided. After analysis of case-law a grounded conclusion can be made that practice of applying different elements of continuous criminal offence occurs regularly in judicial practice. Elements of continuous criminal offence are uncovered in this work. Lastly, theoretical possibility of wavering

continuous criminal offence in Criminal law of Lithuania is provided. This part concentrates on identifying separate criminal offences. Also a new criminal offence qualification model is presented when only property harm is incurred and no additional elements are realized. In addition to the aforementioned a new part to an existing article of the Criminal Code of Lithuania is proposed to be implemented.

Key words: continuous criminal offence, single offence.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Trišinas K. Tęstinė nusikalstama veika Lietuvos ir užsienio šalių baudžiamojoje teisėje / Baudžiamosios teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. Tomas Girdenis – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, Baudžiamosios teisės ir proceso institutas, 2014. – 83 p.

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjamos teorinės ir praktinės tęstinės nusikalstamos veikos problemos. Siekiant nustatyti tikruosius tęstinės nusikalstamos veikos požymius ir juos sudarančius elementus, jų taikymo specifiką, darbe nagrinėtos ir pateiktos užsienio valstybių baudžiamosios teisės teorijos išvalgos apie tęstinę nusikalstamą veiką, atirbojimo kriterijus nuo nusikalstamų veikų daugeto formų. Pagrindinis darbo tikslas – išnagrinėti Lietuvos teismų praktikoje suformuotus ir taikomus tęstinės nusikalstamos veikos požymius, jų taikymo specifiką, pagrįsti arba paneigti, kai kurių požymius sudarančių elementų reikšmes bei svarbą. Išanalizavus teismų praktiką bei baudžiamosios teisės teorijoje pateikiamas išvalgas padaryta išvada, kad tęstinę nusikalstamą veiką sudaro trys požymiai: kelių pavojingų veikų padarymas, kai veikos gali būti baigtinės arba pasikėsینimo stadijoje; visuose tęstinės nusikalstamos veikos epizoduose egzistuoja vieningas asmens kaltės turinys; asmens poelgiai nukreipti į vieną baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę. Pirmasis tęstinės nusikalstamos veikos požymis gali būti realizuotas veikimu ir neveikimu, kuomet asmens poelgiai kvalifikuotini mažiausiai pagal du to paties BK specialiosios dalies straipsnius. Šis požymis taip pat susideda iš poelgių pavojingumo elemento, kuris reiškia tai, kad keli poelgiai gali sudaryti administracinių teisės pažeidimų arba drausminių pažeidimų sudėtis, tačiau privalo rezultate būti kvalifikuojami pagal BK straipsnį. Vieningos tyčios požymis turėtų būti formuojamas ir suprantamas kaip vieningo kaltės turinio požymis, kadangi tęstinė nusikalstama veika yra galima ir neatsargioje kaltės formoje. Tęstinė nusikalstama veika gali būti įgyvendinama tiesiogine neapibrėžta tyčia be akivaizdaus galutinio veikos rezultato suvokimo. Asmens rezultato siekimas tokiais atvejais reiškia įvairių pasekmių kilimo galimybę ir jų pripažinimą tinkamomis kaltininkui. Realios nusikalstamų veikų sutapties atirbojimą nuo tęstinės nusikalstamos veikos kriterijus yra tiesioginė baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė: jei pažeidžiama viena vertybė konstatuojama tęstinė nusikalstama veika; pažeidus kelias tiesiogines baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes konstatuojama nusikalstamų veikų realioji sutaptis. Trečiasis požymis, baudžiamojo įstatymo tiesioginė saugoma vertybė turi būti suvokiama siauruoju požiūriu, kaip sauganti atskirų asmenų teises ir laisves. Nusikalstamosiose veikose, kurios neturi konkretaus nukentėjusiojo, ši samprata turi apimti pačią visuomenę ir visuomenės interesą, sveikatą, gyvybę ir pan. Galiausiai, įmanomos

teorinės tęstinės nusikalstamos veikos atsisakymo galimybės, koncentruojantis į savarankiškų nusikalstamų veikų kvalifikavimą. Tam reikėtų itin detaliai reglamentuoti atskirų kategorijų nusikalstamų veikų kvalifikavimo ir bausmių skyrimo procesus. Darbe pristatytas naujas nusikalstamų veikų kvalifikavimo modelis, kuomet padaroma tik turtinė žala ir nėra kitų nusikalstamą veiką kvalifikuojančių požymių. Siūlomas sprendimas pateikiamas aprašymo bei grafine forma, taip pat pateikiamas pasiūlymas papildyti BK 63 straipsnį nauja dalimi.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

Trišinas K. Continuous criminal offence in Criminal law of Lithuania and foreign countries / Master's thesis in Criminal law. Supervisor assoc. dr. T. Girdenis – Vilnius: Criminal law and process institute, Faculty of Law, Mykolas Romeris university, 2014. – 83 p.

Master thesis analyses theoretical and practical problems related to continuous criminal offence. In order to identify continuous criminal offence's true essential features, concluding elements, their use in legal practice theoretical insights of foreign countries' Criminal law are analyzed, as well as distinction features from multiplicity of criminal offences. The main aim of this thesis is to analyze elements of continuous criminal offence adopted and used in judiciary practice of Lithuania's courts, to analyze particularity of elements, approve or deny some used elements and their importance. After analyzing judiciary practice a conclusion is made that three main elements conclude continuous criminal offence: few dangerous offences are committed where offences can be fulfilled and attempted; all separate episodes are connected with unanimous criminal intent content; all acts of a person are diverted to damage one direct value protected by Criminal Code. The first element of continuous criminal offences can be exercised by acting or omission, whilst the previous acts are qualified at least under two same articles of the Criminal Code. This element also consists of level of dangerous criteria which means that few acts can constitute administrative or labour offences taking into account that they result in criminal offence. Unanimous criminal intent element should be understood as meaning of unanimous criminal intent content as continuous criminal offence is possible in forms of intentional or negligence offences. Continuous criminal offence is possible in indirect intent without mentally realizing obvious offence result. Seeking result in such case would mean that a person foresees various possibilities to arise and finds them appropriate in order to fulfill criminal intent. Criteria for determining whether an offence is continuous or a multiplicity of offences occurs is the direct value protected under Criminal Code: if one value is harmed, continuous criminal offence is stated; harming two or more values states multiplicity of offences. Third element, direct value protected under Criminal Code, should be perceived under narrow view as meaning that it protects rights and freedoms of concrete individuals. In cases where criminal offences do not specify concrete victims, the conception should be understood as meaning that the society, its interest, its health, etc. are the protected values under Criminal Code. Lastly, theoretical possibilities of abandoning continuous criminal offence while concentrating on qualification of sole offences are presented. In order to achieve previous statement, in-detail regulation concerning various criminal offence categories qualification and punishment system should be adopted. A new criminal offence qualification

model is presented when only property harm is done and no additional element is realized. Proposed solution is provided in written and graphical form, as well as with a proposal for a new part to article 63 of the Criminal Code of Lithuania to be implemented.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2014-11-28

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Teisės fakulteto, Baudžiamosios teisės ir proceso instituto, Baudžiamosios teisės ir kriminologijos programos studentas Konstantinas Trišinas patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas tema „Tęstinė nusikalstama veika Lietuvos ir užsienio šalių baudžiamojoje teisėje“

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)